

gemeente
EEMSMOND

2016

Jaarverslag en -rekening

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG EN JAARREKENING	5
Inleiding en verantwoording	6
JAARVERSLAG	9
1 Bestuur en organisatie	10
2 De programma's	13
2.1 Wonen & Gebiedszaken	14
2.2 Demografie & Leefbaarheid	22
2.3 Bestuurszaken	27
2.4 Economie & Maatschappij	33
2.5 Infrastructuur & Milieu	41
2.6 Dienstverlening & Ondersteuning	49
3 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	54
4 Paragrafen	59
4.1 Lokale heffingen	60
4.2 Risicobeheersing en weerstandsvermogen	66
4.3 Onderhoud kapitaalgoederen	74
4.4 Financiering	78
4.5 Bedrijfsvoering	83
4.7 Verbonden partijen	86
4.8 Grondbeleid	100
4.9 Demografische ontwikkelingen	102
4.10 Interbestuurlijk Toezicht	106
JAARREKENING	111
5 Balans en toelichting	112
5.1 Balans per 31 december	112
5.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	114
5.3 Toelichting op de balans	120
5.4 Niet uit de balans blijken de verplichtingen	144
6 Overzicht van baten en lasten	146
7 Overzicht van incidentele baten en lasten	149

8	Programma's plus toelichting	153
8.1	Wonen & Gebiedszaken	154
8.2	Demografie & Leefbaarheid	155
8.3	Bestuurszaken	156
8.4	Economie & Maatschappij	157
8.5	Infrastructuur & Milieu	159
8.6	Dienstverlening & Ondersteuning	160
8.7	Kostenplaatsen	161
9	WNT-verantwoording	164
10	Algemene dekkingsmiddelen	165
11	Staat verloop kapitaaluitgaven	169
12	Overige gegevens	171
12.1	SISA-bijlage	172
12.2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	177
13	Bestemming resultaat en aanvullende voorstellen	178
	Betekenis gebruikte afkortingen	181
	Bijlagen	
1	Geactiveerde kapitaaluitgaven	
2	Langlopende geldleningen	
3	Reserves en voorzieningen	
4	Berekening omslagpercentage	
5	Verloop grondexploitaties	
6	Investerings en financieringen	
7	Speerpunten van beleid 2013 en voorgaande jaren	
8	Risico's en weerstandsvermogen	
9	EMU saldo	
10	Kerngegevens en financiële structuur	

JAARVERSLAG EN JAARREKENING

Inleiding en verantwoording

Algemeen

In het Jaarverslag en de Jaarrekening 2016 legt het College van de gemeente Eemsmond verantwoording af aan de Gemeenteraad over de realisatie van het afgesproken beleid en over de financiële resultaten. Hierbij worden de verschillen toegelicht ten opzichte van de Programmabegroting 2016 en bestuursrapportages (Voorjaarsrapportage, Najaarsrapportage en de Decemberrapportage). Met de Jaarrekening kijken we naar “wat hebben we bereikt” en hoe hebben we dit verantwoord. Het jaar 2016 wordt in financiële zin afgesloten. In de diverse hoofdstukken en paragrafen wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en de financiële gevolgen die dit heeft gehad.

Saldooverloop Jaarrekening 2016

De Jaarrekening 2016 laat een positief saldo zien van € 3.555.563. Dit saldo is een positieve afwijking van de uitgaven ten opzichte van de budgetten die voor het laatst zijn bijgesteld in de decemberrapportage.

De uitkomsten uitgesplitst per programma (inclusief toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves) zien er als volgt uit:

	Saldo begroting 2016 na wijziging	Saldo rekening	Afwijking
<i>Wonen & Gebiedszaken</i>	1.459.482	1.028.607	430.875 v
<i>Demografie & Leefbaarheid</i>	11.760.483	11.884.888	-124.404 n
<i>Bestuurszaken</i>	4.383.652	4.325.954	57.698 v
<i>Economie & Maatschappij</i>	18.411.905	18.140.568	271.336 v
<i>Infrastructuur & Milieu</i>	4.765.339	4.559.188	206.151 v
<i>Dienstverlening & Ondersteuning</i>	2.186.793	2.162.224	24.569 v
<i>Algemene dekkingsmiddelen & onvoorzien</i>	-42.967.652	-45.656.992	2.689.341 v
Totaal	1	-3.555.563	3.555.564 v

In 2016 is voorzichtig geraamd inzake de opbrengsten van OZB gelden voor de niet-woningen. De toekomstige waardeontwikkelingen waren voor een groot deel onzeker en daarnaast waren er locaties in ontwikkeling waarvan de waarde nog niet bekend was. In 2016 is een aantal extra opbrengsten binnengekomen die vanuit voorzichtigheid nog niet waren geraamd. Dit voordeel wordt onder de post op de algemene dekkingsmiddelen gepresenteerd.

In het begin van 2016 waren er in financiële zin nog steeds veel onzekerheden die voornamelijk voortkwamen uit de decentralisaties Jeugd en WMO. Onzeker was of de rijksmiddelen wel toereikend zouden zijn om alle taken naar behoren uit te kunnen voeren. De gemeente heeft derhalve voorzichtigheid betracht in de Begroting 2016 door net als in 2015 deze conservatief op te stellen. In de decemberrapportage is dit voordeel in de Begroting 2016 bij geraamd. Op basis van recente gegevens over aantal cliënten en hiermee gepaard gaande kosten is meer inzicht in de loop van het jaar ontstaan over uitputting van de budgetten. Hierop is een correctie gekomen door extra kosten voor de Jeugdzorg. De gemeente Eemsmond heeft op het WMO-domein geld overgehouden in 2016. Het saldo wat overgebleven is vanuit de decentralisaties Jeugd en WMO is conform besluitvorming in de decemberrapportage toegevoegd aan de reserves 'Decentralisatie' en blijft daarmee beschikbaar voor de zorg.

Een verklaring van het grote positieve saldo in de rekening is in hoofdlijnen hieronder opgenomen.

- Pas aan het einde van 2016 is een aantal aanslagen OZB, voor onder andere een locatie in ontwikkeling, tot stand gekomen.
- Inzake ontvangen bouwleges is aan het einde van 2016 omtrent een grote locatie een definitieve vergunning verleend.
- In 2016 zijn gelden ontvangen in het gemeentefonds voor de versterkingsopgave van scholen. Deze gelden worden verantwoord in 2016, maar zullen worden voorgesteld om te storten in een bestemmingsreserve scholenprogramma. Deze gelden zijn nodig voor toekomstige uitgaven.

Voorstel bestemming resultaat

Voor de bestemming van het rekeningresultaat van € 3.555.563 wordt het volgende voorgesteld.

- Vorming van een nieuwe reserve Scholenprogramma en storting € 1.692.847 in deze bestemmingsreserve.
- Storting van € 687.188 in de algemene reserve.
- Vorming van een nieuwe reserve OZB en storting van € 600.000 in deze bestemmingsreserve.
- Vorming van een nieuwe reserve Koppelkansen Aardbevingsschade en storting van € 500.000 in deze bestemmingsreserve.
- Storting van € 75.528 in de reserve Decentralisaties.

In hoofdstuk 13 worden de voorstellen voor bestemming van het resultaat nader toegelicht.

Belangrijkste financiële afwijkingen

Het jaarrekeningresultaat wordt in belangrijke mate bepaald door onderstaande posten, waarbij de afwijking tussen realisatie en begroot groter dan € 50.000 is. In hoofdstuk 8 en 10 zijn (meer in detail) de onder- en overschrijdingen (+ of - € 20.000 en meer) toegelicht.

Rekening 2016	(-/ is nadelig t.o.v. begroting)
Wonen en gebiedszaken	
Meer baten bouwleges bedrijven incidenteel	€ 430.000
Bestuurszaken	
Hogere bijdrage veiligheidsregio	-€ 71.500
Demografie en Leefbaarheid	
Domein Jeugd meer uitgaven ZIN	-€ 199.000
Economie en maatschappij	
Kosten AZC niet begroot	-€ 72.857
Participatiewet, tekort Ability is lager en lagere uitvoering	€ 147.000
Participatiewet, verrekening reserve WSW	-€ 147.000
Voordeel begeleiding WMO	€ 243.000
Voordeel op vervoersvoorzieningen	€ 52.000
Hogere kosten bijzondere bijstand	-€ 50.000
Meer kosten woningaanpassingen	-€ 36.000
Infrastructuur en Milieu	
Hogere baten afvalfonds en minder kosten afvaltaken	€ 145.000
Algemene dekkingsmiddelen	
Extra baten AU versterkingsopgave scholenprogramma	€ 1.692.847
Negatief effect AU vanwege hogere WOZ waarden	-€ 220.300
Verrekening AU afgelopen jaren	€ 95.000
Extra baten OZB niet woningen	€ 1.100.000
Rente kasgeld leningen	€ 133.000
Extra dotatie voorziening dub debiteuren	-€ 95.000
Negatief effect AU aanpassing fysieke maatstaven	-€ 45.000
Effect resultaat beschermd wonen	€ 75.528
Overige afwijkingen > € 50.000	
Lagere loonkosten, voordeel vacatures € 214.000 en overschrijding op salarislasten € 73.000	€ 141.000
Lagere inhuurkosten	€ 202.000
Overige verschillen (per saldo)	€ 35.845
Totaal	€ 3.555.563

JAARVERSLAG

1 Bestuur en organisatie

Samenstelling Gemeenteraad

Politieke partij	Aantal zetels rekening 2016	Wethouders
Gemeentebelangen	5	1
PvdA	2	
CDA	3	1
ChristenUnie	2	1
D66	1	
SP	3	1
VVD	1	
Totaal	17	4

Samenstelling College van burgemeester en wethouders

		Aantal fte's	
		Begroting 2016	Rekening 2016
M. van Beek	> burgemeester	1,00	1,00
T. Berends	> wethouder	0,60	0,60
H.K. Bouman	> wethouder	0,85	0,85
H.G.A. Sienot	> wethouder	0,85	0,85
S. Herkströter	> wethouder	0,85	0,85
B.L. Meijer	> secretaris	1,00	1,00

Portefeuille burgemeester M. van Beek

- algemeen bestuurlijke en juridische zaken
- beleidscoördinatie (inclusief gaswinningdossier en herindeling)
- communicatie (inclusief publieksbalie/klantcontactcentrum)
- economische zaken
- openbare orde en veiligheid (inclusief handhaving)
- personeel en organisatie

Portefeuille wethouder H.K. Bouman (loco-burgemeester)

- jeugd- en jongerenwerk (inclusief decentralisatie jeugdzorg en Passend Onderwijs)
- verkeer en vervoer
- sport
- onderwijs (inclusief huisvesting)
- beheer openbare ruimte
- accommodatiebeheer (inclusief dorpshuizen en sportaccommodaties)

Portefeuille wethouder H.G.A. Sienot

- ruimtelijke ordening en volkshuisvesting
- vergunningverlening
- kunst en cultuur
- grondbedrijf
- milieu
- welzijn

Portefeuille wethouder S. Herkströter

- Wet maatschappelijke ondersteuning (inclusief decentralisaties)
- maatschappelijk werk
- sociale zaken, re-integratie en werkgelegenheid
- volksgezondheid

Portefeuille wethouder T. Berends

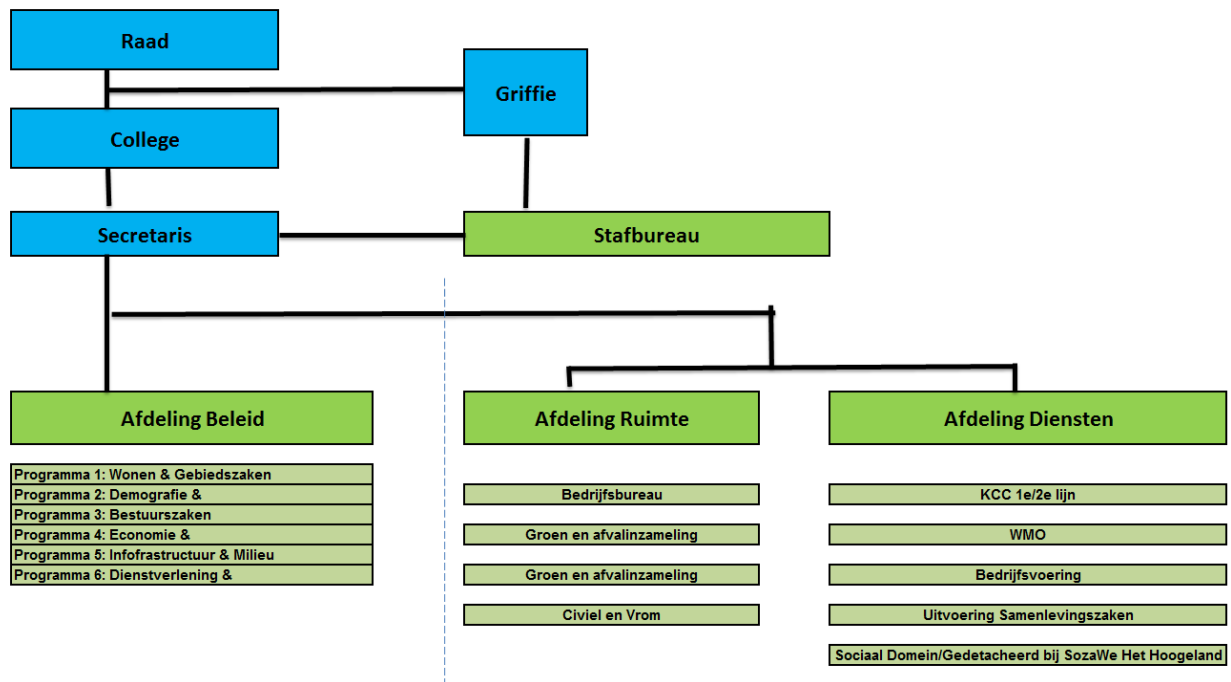
- Financiën
- Recreatie & toerisme
- Automatisering

Organisatie

Personeel	Aantal fte per fulltime werkweek		
	Rekening 2015	Begroting (primair) 2016	Rekening 2016
Secretaris	1,00	1,00	1,00
Grifie	1,44	1,44	1,53
EZ-bureau	2,67	2,39	2,39
Afdeling Staf	10,46	9,51	10,81
Afdeling Beleid	20,29	17,37	19,39
Afdeling Diensten	60,55	59,79	63,20
Afdeling Ruimte	49,35	51,04	50,22
	145,76	142,54	148,54

	Salariskosten (in €)	Per fte (in €)
2013	7.603.924	55.629
2014	8.207.837	58.527
2015	8.326.584	57.125
2016	8.471.027	57.029

Onderstaand treft u een organogram aan van de gemeente Eemmond.

2 De programma's

Indeling programma's

De indeling van de programma's is als volgt:

1. Wonen & Gebiedszaken
2. Demografie & Leefbaarheid
3. Bestuurszaken
4. Economie & Maatschappij
5. Infrastructuur & Milieu
6. Dienstverlening & Ondersteuning

Opzet programma's

Al een aantal jaren werken wij met dezelfde opzet voor Begroting en Jaarverslag. In de Begroting worden drie vragen uitgewerkt, te weten:

- *“Wat willen we bereiken?”;*
- *“Wat gaan we daarvoor doen?”;*
- *“Wat mag dat kosten?”.*

In het Jaarverslag gaat het om de volgende vragen:

- *“Wat hebben we bereikt?”;*
- *“Wat hebben wij daarvoor gedaan?”;*
- *“Wat heeft het gekost?”.*

Hiermee willen wij inzichtelijk maken of wij de doelstellingen uit de Begroting hebben gehaald en welke ambities zijn waargemaakt.

Met een opsomming van de speerpunten en investeringen geven wij aan wat wij daarvoor hebben gedaan. In het Jaarverslag hebben wij ons beperkt tot een korte weergave van de belangrijkste zaken die in 2016 zijn gerealiseerd. Verwezen wordt naar een verdere uitwerking in de bijlagen.

De laatste vraag die wordt beantwoord is: *“Wat heeft het gekost?”.*

Daarin worden de totale lasten en baten vermeld die bij het programma horen. Waar een overschrijding van het programmabudget plaatsvindt, is een korte toelichting gegeven. Voor een analyse van de verschillen tussen de Begroting na wijziging en de gerealiseerde cijfers 2016 wordt verwezen naar de toelichtingen op de programma's in de Jaarrekening.

2.1 Wonen & Gebiedszaken

Het programma Wonen & Gebiedszaken richt zich op activiteiten rond ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvesting. Het programma ondersteunt nieuwe initiatieven en bestaande trajecten rond bijvoorbeeld het opstellen, actualiseren en (digitaal) beschikbaar stellen van bestemmingsplannen.

Ten aanzien van volkshuisvesting is het programma gericht op maatregelen voor het op peil houden van de woon- en leefomgeving van onze inwoners. Daarvoor zijn programma's voor de woningmarkt opgenomen en wordt er vanuit het Bestuursakkoord Eemsdelta een gezamenlijke aanpak gehanteerd voor de aansluiting van vraag en aanbod vanuit wonen en voorzieningen.

Het beleid van Eemsmond voor deze programmalijn is vastgelegd in:

- Ontwikkelingsvisie Eemsdelta;
- Identiteitsstudies van zes dorpen;
- Kaderstellende notitie Wonen;
- Woon- en leefbaarheidsplan;
- Welstandsnota;
- Nota Cultuurhistorisch erfgoed;
- Grondbeleid.

Wat hebben wij bereikt?

In 2016 zijn de volgende zaken bereikt:

Actualisatie bestemmingsplannen: vaststelling bestemmingsplannen Uithuizen en Warffum (eisen Wro)

Vorbereiding facetbestemmingsplan karakteristieke gebouwen (i.v.m. voorbereidingsbesluit)

Vaststelling bestemmingsplan Emmaweg 13a (varkensstallen) (voldoen aan uitspraak Raad van State, voldoen aan eisen Wro)

Vaststelling bestemmingsplan Miniwindturbines (Coalitieakkoord: stimuleren opwekking duurzame energie)

Regionaal Centrum Uithuizen: planvorming, subsidieaanvraag en toekenning beschikking. (Coalitieakkoord: verbeteren regionaal centrum)

Verplaatsen landbouwmechanisatiebedrijf Oosterhof Roodeschool (Bevorderen woon- en leefbaarheid dorpen/aanpak rotte kiezen)

City theater 538 Uithuizen (uitvoering woon- en leefbaarheidsplan/aanpak rotte kiezen): sloop 538 en aankoop-sloop naastgelegen pand

Zonnepark over een lengte van ca 5 km op de Kwelderdijk Eemshaven (Coalitieakkoord: stimuleren opwekking duurzame energie).

Uitbreiding 5 kippenschuren om dierenwelzijn en duurzaamheid te bevorderen.
(bevorderen dierenwelzijn/duurzaamheid)

Vaststelling Welstandsnota: (beleid verbeteren ruimtelijke
kwaliteit/duurzaamheid/rotte kiezen/woon- en leefbaarheid)

Vaststelling Erfgoedverordening (aanpassing n.a.v. rijksregelgeving/juridische
aanpassing)

Aanwijzen 1ste gemeentelijk monument: kerk Oosteinde (uitvoering
Erfgoedverordening)

Startersleningen: 5 in 2016 (bevorderen doorstroming/particulier
woningbezit/woon- en leefbaarheid)

Maarweg en Schelp herontwikkeling: aan passen plannen (herstructurering
woningbouw, WLP)

**Maarweg 55 Uithuizen: huisvesting minderjarige statushouders en afspraak
over herontwikkeling op termijn.** (beleid ten aanzien van huisvesting
minderjarige asielzoekers/her invulling leegstaande panden)

**Locatie Brandweerkazerne Uithuizen: tijdelijke vergunning aan de
Nijverheidsweg en onderzoek naar permanente locatie** (uitvoering regionaal
beleid brandweer/uitwerking ID studie Uithuizen en visie op N363)

Actualisatie Bestemmingsplan Eemshaven (eisen Wro)

Bestemmingsplan uitbreiding Eemshaven Zuidoost: Notitie Reikwijdte en
Detailniveau (NRD) is vastgesteld (faciliteren economische ontwikkeling)

Bestemmingsplan Helihaven, ontheffing Barro is afgegeven. Het voorontwerp
bestemmingsplan heeft ter inzage gelegen (faciliteren economische
ontwikkeling)

Bestemmingsplan Spoorlijn Roodeschool Eemshaven: het bestemmingsplan is
vastgesteld. Er is beroep ingesteld bij de Raad van State. (Faciliteren
economische ontwikkeling)

Windenergie grootschalig: De procedure van de Milieu Effectstudie is in
ontwerp afgerond. (Stimuleren opwekking duurzame energie).

380 kV leiding: De procedure is inmiddels opgeschort omdat een deel van het
tracé (maximaal 10 km) ondergronds kan worden aangelegd.

Regionale Structuurvisie Eemsmond- Delfzijl. De commissie m.e.r. heeft de
commissie een definitief advies uitgebracht.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Actualiseren bestemmingsplannen (actueel houden regeling/eis Wro)

In 2015 zijn de bestemmingsplannen Uithuizen en Warffum geactualiseerd. De vaststelling van de plannen door de Gemeenteraad heeft in januari 2016 plaatsgevonden.

Facetbestemmingsplan karakteristieke gebouwen (beleid gebaseerd op beleidsnota cultuurhistorisch erfgoed, vastgesteld door de Gemeenteraad april 2011 en Nota Kernkwaliteiten Cultuurhistorisch Erfgoed, vastgesteld door de Gemeenteraad in oktober 2012 en regeling Provinciale Omgevingsverordening)

De inventarisatie van karakteristieke gebouwen heeft plaatsgevonden. Er is uitgebreid overleg geweest over de wijze waarop je de karakteristieke kenmerken zou kunnen vastleggen. Tegelijkertijd moet ook rekening gehouden worden met de technische staat van de gebouwen als gevolg van aardbevingen. Hierover hebben de aardbevingsgemeenten, de Nationaal Coördinator Groningen en de provincie diverse malen overleg gevoerd. Tijdens deze overleggen/bijeenkomsten kwam met name naar voren het dilemma van enerzijds het streven naar behoud van het cultureel erfgoed en anderzijds de gevolgen van de aardbevingsschade aan de bebouwing en de financiële mogelijkheden en onmogelijkheden om alles te behouden. Ook de gevolgen voor de agrarische sector zijn groot.

De Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (RCE) heeft in 2016 samen met diverse stakeholders waaronder de gemeenten gewerkt aan het ontwikkelen van een goed afwegingskader voor verbouw/sloop van karakteristieke/waardevolle bebouwing.

In de in juni 2016 vastgestelde Provinciale Omgevingsverordening is een sloopverbod opgenomen met verstreckende gevolgen voor alle bebouwing met name in de aardbevingsgemeenten. Een en ander heeft geleid tot grote onzekerheid over de wijze waarop de karakteristieke bebouwing zou kunnen worden geregeld in een facet-bestemmingsplan. In de laatste kwartaal van 2016 is dit onderdeel weer opgepakt en de verwachting is dat het plan in 2017 in procedure wordt gebracht. In oktober 2016 is een voorbereidingsbesluit genomen om te voorkomen dat (waardevolle) bebouwing zondermeer kan worden gesloopt.

Bestemmingsplan Emmaweg 13a (varkensstallen) (voldoen aan uitspraak Raad van State, voldoen aan eisen Wro)

De Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak, heeft op 5 augustus 2015 (nummer 201402159/1/R4) uitspraak gedaan inzake het bestemmingsplan Uithuizen Emmaweg 13a. De RvS heeft hierbij het vaststellingsbesluit vernietigd omdat een 'passende beoordeling' ex artikel 19j lid 1 Nbw 1998 ontbreekt. Vervolgens heeft de Afdeling bekeken of er aanleiding is om de rechtsgevolgen in stand te laten, gezien na de vaststelling van het plan opgestelde Plan-Mer. Omdat die Plan-Mer op een aantal punten tekort schiet ziet de Afdeling geen aanleiding om de rechtsgevolgen in stand te laten. Dat resulteert in een opdracht aan de Gemeenteraad om binnen 52 weken een nieuw besluit te nemen. In 2016 heeft aanvullend onderzoek plaatsgevonden en is de Commissie m.e.r. ingeschakeld.

Het aangepaste bestemmingsplan is op 15 september 2016 door de Gemeenteraad vastgesteld. Tegen het vaststellingsbesluit is geen beroep ingesteld waardoor het bestemmingsplan nu onherroepelijk is.

Miniwindturbines (Coalitieakkoord: stimuleren opwekking duurzame energie)

Op 28 juni 2016 heeft de Gemeenteraad het bestemmingsplan mini-windturbines vastgesteld. Dit bestemmingsplan biedt de inwoners en ondernemers ruimte om, onder voorwaarden, zelf hun energie op te wekken. Het bestemmingsplan maakt het mogelijk dat kleine windturbines kunnen worden opgericht bij o.a. agrarische bedrijven en voormalige boerderijen.

Regionaal Centrum Uithuizen

Op 10 maart 2015 heeft de Gemeenteraad beleidskaders vastgesteld voor de ontwikkeling van het centrum van Uithuizen. Deze beleidskaders zijn gebaseerd op het rapport Broekhuis Rijs Adviseurs, 15 januari 2015.

In het voorjaar is gewerkt aan de uitwerking van de centrumplannen. Dit heeft geleid tot twee voorstellen voor de Blink: een "groene" en een "watervariant". De Raad heeft besloten om deze varianten voor te leggen aan de bevolking. Ook is besloten een bedrag van € 3,35 miljoen te reserveren als cofinanciering voor een subsidieaanvraag bij de provincie. Voor de aanvraag is een bidboek gemaakt. Dit zal leiden tot een subsidietoekenning in 2017 van iets meer dan € 3 miljoen.

Om te voorkomen dat de gewenste ontwikkelingen niet meer mogelijk worden vanwege huidige planologische mogelijkheden op grond van het vigerend bestemmingsplan Uithuizen Dorpscentrum, heeft de Raad in 2016 een voorbereidingsbesluit genomen. Tevens is een start gemaakt met de herziening van het vigerend bestemmingsplan. Het bestemmingsplan zal in 2017 in procedure worden gebracht.

Landbouwmechanisatiebedrijf Oosterhof Roodeschool (Bevorderen woon- en leefbaarheid dorpen/aanpak rotte kiezen)

Het huidige landbouwmechanisatiebedrijf heeft verzocht om medewerking voor verplaatsing van de bestaande locatie aan de Tilweg/Hooilandseweg te Roodeschool naar de Hooilandseweg, nabij het viaduct. De verplaatsing heeft een positief effect op de leefbaarheid in Roodeschool.

Gezien de strijdigheid met het bestemmingsplan, maar ook met de provinciale verordening is via de maatwerkmethode een plan ontwikkeld waar alle partijen zich in hebben kunnen vinden. In 2016 is de planvorming tot een afronding gebracht en heeft de provincie inmiddels een ontheffing van de verordening afgegeven. De ruimtelijke vervolgpcedure voor de verplaatsing vindt in 2017 plaats.

City theater 538 Uithuizen (uitvoering woon- en leefbaarheidsplan/aanpak rotte kiezen)

't Gerack en Marenland hebben in overleg met de gemeente een plan ontwikkeld voor 24 zorgappartementen aan de Leeuwstraat op de locatie van de voormalige discotheek 538. Om te komen tot een goed plan is in 2016 eveneens het naburig pand aangekocht. Beide panden zijn in 2016 gesloopt.

De ruimtelijke onderbouwing voor de realisatie van dit plan is gereed. Dit betekent dat de ruimtelijke procedure in 2017 zou kunnen worden gestart.

Zonnepark op de dijk (Coalitieakkoord: stimuleren opwekking duurzame energie)

Voor de realisatie van een zonnepark op de dijk nabij de Kwelderweg Eemshaven heeft de Raad in 2016 een verklaring van geen bedenkingen afgegeven. Het plan omvat de aanleg van zonnepanelen aan de zuidkant van de dijk over een lengte van circa 5 kilometer. Het plan is nog niet onherroepelijk i.v.m. beroepsprocedure)

Uitbreiding kippenschuren (bevorderen dierenwelzijn/duurzaamheid)

In 2016 zijn diverse aanvragen geweest voor uitbreiding van kippenschuren in het kader van de dierenwelzijn (Emmaweg, Paaptilsterweg, Jacob Tilbuscherweg, Kloosterdwarsweg). Hiervoor zijn in 2016 planologische procedures opgestart. Een aantal procedures zijn afgerond en een aantal lopen nog door in 2017.

Welstandsnota (beleid verbeteren ruimtelijke kwaliteit/duurzaamheid/rotte kiezen/woon- en leefbaarheid)

Op 13 oktober 2016 heeft de Gemeenteraad de aangepaste welstandsnota vastgesteld. De aanpassing had grotendeels betrekking op:

- de excessenregeling, met name bedoeld voor de aanpak van rotte kiezen,
- de criteria voor de beschermde dorpsgezichten,
- een regeling voor kleine windturbines,
- een clause voor het aardbevingsbestendig bouwen
- de criteria voor kleine bouwplannen.

Erfgoedverordening (aanpassing n.a.v. rijksregelgeving/juridische aanpassing)

In oktober 2016 heeft de Gemeenteraad een nieuwe erfgoedverordening vastgesteld. Deze nieuwe verordening vervangt de verordening uit 2014, dit in verband met gewijzigde regelgeving.

In dit kader is tevens het eerste gemeentelijk monument aangewezen. Het gaat om de kerk in Oosteinde.

Startersleningen (bevorderen doorstroming/particulier woningbezit/woon- en leefbaarheid)

Er zijn in 2016 5 startersleningen verstrekt.

Maarweg en Schelp herontwikkeling

Voor de locatie Maarweg-Schelp heeft het kerkbestuur van de RK-parochie besloten om toch niet mee te werken aan de plannen. Daarom heeft SUW het voortouw genomen om de plannen aan te passen. De aanpaste plannen worden op dit moment beoordeeld.

Maarweg 55 Uithuizen (beleid ten aanzien van huisvesting minderjarige asielzoekers/her invulling leegstaande panden)

In 2016 is middels de 'kruimelgevallenregeling' een vergunning verleend voor de huisvesting van minderjarige statushouders. Hiermee is een goede invulling gevonden voor een leegstaand pand.

Brandweerkazerne Uithuizen (uitvoering regionaal beleid brandweer/uitwerking ID studie Uithuizen en visie op N363)

In 2016 is een tijdelijke vergunning verleend voor de realisering van een tijdelijke brandweerkazerne aan de Nijverheidsweg. Tegelijkertijd heeft overleg plaatsgevonden over een permanente locatie voor de brandweer waarbij ook de visie zoals neergelegd in de identiteitsstudie Uithuizen en de visie op de N363 zoals deze in juni 2009 door de Gemeenteraad zijn vastgesteld worden betrokken. Deze visies staan voor een revitalisering van het bedrijventerrein Noord te Uithuizen en een aanpassing van de N363 ter hoogte van het dorp Uithuizen met als doel deze weg hier een meer dorps karakter te geven. Het overleg zal in 2017 worden voortgezet.

Bestemmingsplan Eemshaven

De Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het bestemmingsplan Eemshaven heeft ter inzage gelegen en is, mede op basis van het advies van de commissie m.e.r. Vastgesteld. Begin 2016 zijn geen procedurele stappen ondernomen omdat de Structuurvisies voor de Provinciale Omgevingsvisie en die voor de gemeente Eemshaven en Delfzijl nog niet in concept gereed waren. Naar aanleiding van het preadvies van de commissie m.e.r. zijn de werkzaamheden om te komen tot een bestemmingsplan voor de Eemshaven weer gestart.

Bestemmingsplan uitbreiding Eemshaven Zuidoost

De 1ste fase van de uitbreiding Eemshaven zuidoost is door uw Raad vastgesteld. Het voorontwerp bestemmingsplan voor de uitbreiding Eemshaven 2de fase heeft ter inzage gelegen. Daarnaast is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) vastgesteld en is besloten gebruik te maken van de Gemeentelijke CoordinatieRegling (GCR).

Bestemmingsplan Helihaven

De ontheffing van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) is inmiddels door het ministerie van E&I afgegeven. Het voorontwerp bestemmingsplan inzake de helihaven heeft ter inzage gelegen. Daarnaast is het Luchthavenbesluit inmiddels door de provincie afgegeven. Het zoekgebied voor de helihaven in de Oostpolder en Uithuizerpolder worden uit de provinciale omgevingsverordening geschrapt.

Het gevolg van deze keuze is dat er twee turbines komen te vervallen, die echter weer gerealiseerd kunnen worden op de beide strekdammen van de Eemshaven.

Windenergie grootschalig

Voor de Emmapolder wordt de RijksCoördinatieRegling (RCR) gevolgd. De procedure van de Milieu Effectstudie is in ontwerp afgerond.

Voor de Oostpolder wordt gebruik gemaakt van de Provinciale CoordinatieRegling (PCR, omdat de provincie bevoegd gezag is.

De windturbines in de uitbreiding Eemshaven worden meegenomen in de procedure van de Gemeentelijke CoordinatieRegling (GCR) van de Uitbreiding Eemshaven 2de zuidoost.

De windturbines in de Oostpolderdijk zijn planologisch meegenomen in het provinciale inpassingsplan voor de Dijkverzwaring Eemshaven Delfzijl. Echter de vergunningen zijn niet verleend tegelijkertijd met de vaststelling van het inpassingsplan. Hierdoor wordt de gemeente bevoegd gezag.

Met de initiatiefnemers zijn afspraken gemaakt en schriftelijk vastgelegd over Windfonds, participatie en repowering.

380 kV leiding

TenneT heeft het voornemen een 380 kV verbinding te realiseren. De procedure valt onder de RCR en is inmiddels opgeschort daar nu blijkt dat een deel van het tracé (maximaal 10 km) ondergronds kan worden aangelegd. Indien gekozen wordt voor de ondergrondse aanleg moet de m.e.r.- procedure opnieuw worden doorlopen.

Regionale Structuurvisie Eemsmond- Delfzijl.

Het ontwerp van de Structuurvisie heeft inmiddels ter visie gelegen. Daar er een aantal knelpunten waren geconstateerd met betrekking tot geluid, geur en externe veiligheid is in eerste instantie een preadvies gevraagd aan de commissie m.e.r. Daar de commissie kan instemmen met de uitgangspunten is de SV aangepast en heeft de commissie een definitief advies uitgebracht.

Bestemmingsplan Spoorlijn Roodeschool Eemshaven

Het bestemmingsplan Roodeschool Eemshaven is in 2016 vastgesteld. Er is beroep ingesteld bij de Raad van State (RvS). De RvS heeft inmiddels de uitspraak tot drie toe verdaagd en inmiddels heeft de RvS de indieners van het beroep 4 weken de tijd gegeven om nog inhoudelijk in te gaan op een deel van ons verweerschrift.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma Wonen & Gebiedszaken verbonden zijn.

Wonen & Gebiedszaken (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	2.110	6.615	2.886
Baten	576	4.831	1.533
Saldo programma	-1.534	-1.785	-1.354

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
<i>Lasten</i>	4.790	949
<i>Baten</i>	4.244	402
<i>Saldo programma</i>	-547	-547

2.2 Demografie & Leefbaarheid

Leefbaarheid is een belangrijke graadmeters voor een actieve samenleving. De leefbaarheid komt onder druk te staan door demografische ontwikkelingen en de beschikbaarheid van minder middelen. Het bevolkingsaantal daalt: er komen relatief gezien meer ouderen en er worden minder kinderen geboren.. Veel voorzieningen concentreren zich in de grotere kernen en staan daardoor op grotere afstand van onze inwoners. De bereikbaarheid van voorzieningen wordt belangrijk voor het peil van de leefbaarheid. Hierin hebben, naast de gemeente, niet-overheidsinitiatieven een grote rol. Daarmee verandert de positie van de gemeente van sturend naar regisserend of faciliterend.

Daarnaast hebben de activiteiten in het kader van de aardgaswinning invloed op wat er, in het kader van leefbaarheid, gebeurt in ons gebied. Gebouwen worden versterkt en de NAM heeft leefbaarheids subsidies voor het gebied in het leven geroepen.

Het beleid van Eemsmond voor dit programma is onder andere vastgelegd in:

- Het beleidsplan Hart voor dorpen (dorpshuizenbeleid) - 2012
- De nota Kunst en Cultuurbeleid - 2013
- De nota Kunst in de Openbare Ruimte (KOR) - 2012
- Sportbeleid 2015
- Beleidsnotitie Lokale Educatieve Agenda – 2009
- Integraal Huisvestingsplan – 2012-2016
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015
- Notitie stelselwijziging onderwijsbegeleiding – 2007
- Beleidsplan Jeugd gemeente Eemsmond – 2010
- Notitie Centrum voor Jeugd en Gezin – 2010
- Beleidsnotitie wet OKE – 2011
- Subsidiebeleid 2013
- woon en leefbaarheidsplannen

Wat hebben wij bereikt en Wat hebben we daarvoor gedaan?

Boukemapark

In december van 2016 is begonnen met de bouw van de nieuwe school en begin 2017 wordt gestart met de realisatie van De Strip en de Roegte. Daarmee komt de voltooiing van het Boukemapark in zicht.

Voor een schoon, veilig en uitnodigend park voor alle doelgroepen moeten afspraken worden gemaakt over het beheer op en om het park en de Menck. In 2016 is het uitvoeringsprogramma door het College vastgesteld en ter kennisgeving aan de Raad toegezonden. 2016 is gebruikt om kennis te vergaren over het beheer van het gebied en de Menck. Deze kennis wordt als input gebruikt voor een beheer- of gebiedsplan Boukemapark. Externe expertise is ingehuurd om tot een goed beheerplan te komen.

Onderwijs, onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer

De gemeente is betrokken bij ontwikkelingen op het gebied van passend onderwijs, peuterspeelzaalwerk, kinderopvang en samenwerkingsinitiatieven van schoolbesturen. Als meest nabije overheid kan de gemeente, wettelijk of vrijwillig, worden geconfronteerd met huisvestingskosten betreffende deze ontwikkelingen. Het is goed denkbaar dat de komende jaren deze ontwikkelingen, samen met het Scholenprogramma die eind 2016 in de Gemeenteraad behandeld is, concreet worden uitgewerkt.

Nieuwe school Uithuizen

De Gemeenteraad heeft op 17 maart 2011 ingestemd met de locatiekeuze Boukemapark voor de basisscholen in Uithuizen. Eind 2016 is de eerste paal voor de bouw van de school geslagen. Met de onderwijsorganisaties is in 2016 een traject gestart om te komen tot een kindcentrum. De resultaten van het traject worden in het eerste kwartaal van 2017 verwacht.

Passend Onderwijs

De vormgeving van *Passend Onderwijs* is een verantwoordelijkheid van de onderwijsinstellingen zelf, maar kan niet los worden gezien van de jeugdzorg en de jeugdgezondheidszorg omdat de zorg en begeleiding vanuit het gemeentelijk jeugdbeleid aan moet sluiten op de interne zorg die de scholen bieden. De gemeente heeft, vanuit haar verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg, daarom dan ook aandacht bij de onderwijspartners gevraagd voor het relatief hoge percentage kinderen uit Eemsmond dat gebruik maakt van een speciale onderwijsvoorziening.

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE), harmonisatie en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

De beleidsperiode is door het Rijk weer met een jaar verlengd tot en met 2017. Het gemeentelijk beleid ten aanzien van de subsidiëring van de Stichting Peuterspeelzalen Gemeente Eemsmond en de uitvoering van het lokale VVE beleid hangt nauw samen met dit landelijk beleid. Gevolg hiervan is dat het gemeentelijk beleid ten aanzien van de VVE en de harmonisatie van het peuterspeelzaalwerk met de kinderopvang nu in 2017 wordt geactualiseerd. Doordat sinds 2015 op meerder locaties VVE wordt aangeboden, wordt nadat de indicaties voor de VVE worden afgegeven door het CJG, er ook vrijwel altijd gebruik gemaakt van het aanbod. Doordat er veel doelgroepkinderen worden bereikt hebben de uitgaven het beschikbare rijksbudget overschreden. Zoals eerder genoemd zal ook dit beleid in 2017 worden geactualiseerd.

Opstapplaatsen in het leerlingenvervoer

In het schooljaar 2015/2016 is succesvol begonnen met de invoering van opstapplaatsen in het leerlingenvervoer, in eerste instantie met 1 school. De vervoerder vindt het grote pluspunt van opstapplaatsen dat er geen tijdsdruk meer in het taxivervoer ervaren wordt. In de oude situatie moesten kinderen vanaf diverse adressen worden opgehaald wat extra tijd kostte. Ook werd afgesproken dat de ouders en vervoerder onderlinge afspraken maken over zaken (bijvoorbeeld ziekte kind) en dat dit tijdig wordt gecommuniceerd om wachttijden bij de opstapplaats te voorkomen. Dit werkt goed.

Uit evaluatie bleek dat ouders tevreden waren over de invoering van opstapplaatsen. Daarom is dit schooljaar 2016/2017 begonnen met uitbreiding van een opstapplaats voor een volgende taxirit naar een andere school.

Burgerinitiatieven

In 2016 is er een aantal burgerinitiatieven, waar de gemeente (zijdelings) bij betrokken is geweest (dorpshuis Warffum, Oosternieland, Bommelhoes). Daarnaast is er een groot aantal initiatieven en activiteiten georganiseerd waar de gemeente niet bij betrokken is geweest.

Voorbeelden van initiatieven en activiteiten:

- Beeldentuin Rene de Boer Usquert
- Fitnesspark Usquert
- Bommelhoes Uithuizermeeden
- Bollen planten in Uithuizermeeden
- Initiatief 'dorpshut' in Oosternieland
- Initiatief dorpshuis in Warffum
- Stolpersteine Kantens, Zandeweer en Rottum
- Initiatief voor meer burgerkracht in Uithuizen

Kunst in de openbare ruimte

De gemeente heeft in 2016 een groot aantal kunstwerken extra in bezit gekregen:

- 3 sociale sofa's van de provincie uit het project Kiek over Diek gekregen: Usquert, Warffum en Roodeschool
- 16 beelden van Renee de Boer in Usquert
- de laatste kunstbank van Blok&Lugthart is geplaatst in Oosternieland
- de uitkijktoren in de Eemshaven

Kansrijk Groningen projecten, gefinancierd vanuit de NAM:

Dorpsvisie's en Landschap

Rottum heeft een groenplan ingediend en heeft ruim 50.000 euro ontvangen voor de uitvoering. De plannen zijn samen met inwoners ontworpen, met steun van Landschapsbeheer Groningen. De gemeente is zijdelings betrokken.

Elk Dorp Een Duurzaam Dak (EDEDD)

In 2016 hebben de dorpshuizen in Kantens, Zandeweer, Rottum, Stitswerd en Uithuizen (Fakkel) een bijdrage ontvangen voor de verduurzaming van hun panden. Vanwege de versterkingsopgave, zijn de werkzaamheden in Zandeweer en Stitswerd nog niet gestart. De werkzaamheden in Kantens, Rottum en Uithuizen zijn afgerond. Het Schienvat in Kantens is een gemeentelijk eigendom, de gemeente heeft volgens de voorwaarden van het project EDEDD, een bijdrage van € 16.718 beschikbaar gesteld voor extra verduurzaming van het pand in de vorm van isolerende beglazing.

In 2017 zijn er misschien aanvragen te verwachten voor EDEDD van de dorpshuizen in Oosteinde, Warffum, Roodeschool en het Vincensiusgebouw in Uithuizen.

Loket Leefbaarheid

In de gemeente Eemsmond is t/m 2016 € 387.684,- = subsidie toegekend vanuit het Loket leefbaarheid. De Vereniging Groninger Dorpen is projectleider voor dit project.

Dorpscentrum Usquert

De afwikkeling van de Leadersubsidie, aangevraagd door stichting Dorpscentrum Usquert, voor de verbouw van het dorpshuis verloopt niet geheel vlekkeloos. De betrokken partijen zijn in gesprek over de definitieve afwikkeling die pas in 2017 plaats vindt. Uitgangspunt is dat de afwikkeling voor onze gemeente geen financiële consequenties heeft.

Uitvoering sport- en gezondheidsbeleid

In 2016 is gestart met de uitvoering van het in 2015 vastgestelde sport- en gezondheidsbeleid.

De volgende thema's, voor zover relevant voor dit programma, komen daarbij onder andere aan de orde:

Middelengebruik en sexting

- CJG en HALT hebben samen lessen over alcohol, drug en sexting op het HHC verzorgd
- Alle de sportverenigingen met een kantine is de mogelijkheid geboden om vrijwilligers te laten deelnemen aan een IVA-cursus
- Eemsmond is deelnemers aan het convenant Alcohol en Jongeren, dit convenant is met twee jaren verlengd

Gezond gewicht en bewegen

- Onder leiding van de sportcoaches hebben 10 sportverenigingen in de gemeente deelgenomen aan de Nationale Sportweek. Doel van dit jaar was het bereiken van kinderen die nog niet sporten

Samenwerken accommodaties

- De 'Outdoor Fitness Park' is een samenwerkingsinitiatief van VV Usquert, GVAV Unitas en Dorpsbelangen Usquert, samen maken zij een integraal plan voor de organisatie van structurele activiteiten voor meerdere doelgroepen
- Eind 2016 is de werkgroep "sport en accommodatie" met een brainstormsessie over de mogelijkheden van efficiënter gebruik van de sportaccommodaties
- De tarieven voor de huur van de voetbalaccommodaties zijn in 2016 geharmoniseerd
- In 2016 is een werkgroep tarieven 'overige gemeentelijke accommodaties' ingesteld met als doel te komen tot een integraal tarievenstelsel

Maatschappelijk actieve verenigingen

- Meerdere verenigingen hebben aangegeven nieuw aanbod van hun activiteiten aan te willen bieden. De verenigingsadviseur ondersteunt de verenigingen hierbij

Continueren Eemsmond 100% Fit

- De sportdorpen Roodeschool en Uithuizermeeden blijven actief en bieden, samen, verschillende activiteiten aan voor een brede doelgroep
- Met de sportaanbieders in de gemeente is gezocht naar mogelijkheden om ook in de vakantieperiode activiteiten aan te bieden

Verenigingsondersteuning

- Eind 2016 is de werkgroep 'Sport en aanbod' opgericht. In 2017 krijgt deze werkgroep vorm en inhoud
- De Waddenruiters hebben ondersteuning gekregen bij de ontwikkeling van een nieuw beleidsplan
- VIOS heeft ondersteuning gekregen bij de werving van bestuursleden en bij het creëren van financiële middelen voor de aanschaf van materialen
- Aan voetbalvereniging KRC is ondersteuning aangeboden voor sponsorwerving

Samenwerking sport, onderwijs, gezondheid, welzijn en zorg

- Eind 2016 is de werkgroep 'Sport en aanbod' opgericht. In 2017 krijgt deze werkgroep vorm en inhoud
- De ondersteuning voor bewegen door doelgroepen is omgezet in activiteiten door sportaanbieders
- Ook in 2016 werd het beweegdiploma voor peuters aangeboden

Wat gaan we nog doen?

De volgende investeringen en speerpunten krijgen een vervolg in 2017:

- Afronden Boukemapark (2012);
- Bouw Brede school Uithuizen (2013);
- Uitvoeringsplan beheer Boukemapark/de Mencke.
- Leefbaarheid Oudeschip

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma Demografie & Leefbaarheid verbonden zijn.

Demografie & Leefbaarheid (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	11.334	11.607	11.791
Baten	232	253	312
Saldo programma	-11.102	-11.354	-11.478

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	38	-55
Baten	38	38
Saldo programma	0	93

2.3 Bestuurszaken

Het programma Bestuurszaken heeft betrekking op de specifieke taken die de burgemeester in een gemeente heeft. Het gaat hierbij om:

- Toezicht en handhaving;
- Openbare Orde en Veiligheid;
- Brandweezorg;
- Crisismanagement;
- APV, drank en horeca.

Het beleid behorende bij het programma Bestuurszaken ligt onder meer vast in:

- het Integrale Veiligheidsbeleidsplan (IVB) 2015-2018;
- Uitvoeringsprogramma toezicht en handhaving;
- Algemene Plaatselijke Verordening.

Wat hebben we bereikt?

Omgevingswet

De invoeringsdatum is door de Rijksoverheid verschoven naar begin 2019, helemaal zeker is dit echter nog niet. De invloed van de Omgevingswet is groot omdat er nog meer de nadruk komt te liggen op de integratie van verschillende wet- en regelgeving. Om de implementatie in goede banen te leiden is intern een medewerker belast met de verdere voorbereiding hiervan in BMWV verband.

Kwaliteitsverordening

De Raad heeft in december de verordening kwaliteit uitvoering VTH taken vastgesteld. Deze verordening heeft betrekking op de kwaliteit en kwantiteit van organisaties die zich bezighouden met de uitvoering van taken op gebied van VTH. Kwaliteit als het gaat om opleiding en kennisniveau van de betrokken medewerkers, kwantiteit meer in de zin van het behandelen van voldoende zaken op een bepaald vakgebied.

Toezicht en handhaving

De geplande controletaken zijn voor het grootste deel conform de planning en het opgestelde programma uitgevoerd. De ODG heeft voor haar organisatie een verbeterplan opgesteld met als titel "de basis op orde". Dit heeft gevolgen gehad voor onze bijdrage aan de ODG. BRZO bedrijven zijn qua bevoegdheid overgeheveld naar de provincie.

Gebleken is dat toezicht op bestaande bouw, als gevolg van de vele inspecties in het kader van aardbevingsschade, een impuls heeft gekregen. Dat hieruit vervolgwerkzaamheden voortvloeien is evident en daarop is met het UVP 2017 - 2018 dan ook geanticipeerd.

De gemeente Eemsmond heeft een geactualiseerde handhavingsstrategie vastgesteld. Ook is het bestaande nalevingsbeleid verlengd met twee jaar tot 1-1-2019.

IKB

2016 was het eerste jaar waarin met de WO DEAL zal worden afgerekend op basis van outputfinanciering. Dit onderwerp kent een lange historie met veel ups maar ook downs. Wij hebben opdracht gegeven een onderzoek in te stellen naar de rechtmatigheid van IKB financiering; de verdeling van uren en dus gelden enz. BMC voert de opdracht uit en onderzoekt de input voor en gevolgen van doorvoering van Integraal Kostprijs Berekenen van de WO DEAL. De resultaten hiervan worden in 2017 verwacht.

Openbare Orde en Veiligheid

Samen met ketenpartners wordt, met het integraal veiligheidsbeleid in de hand, dagelijks gewerkt aan een veilige woon- en leefomgeving. De gemeente Eemsmond is een veilige gemeente met een aantal aandachtspunten. Een van die aandachtspunten op het gebied van openbare orde en veiligheid is de Eemshaven. Door een, gelukkig, toenemende groei aan activiteiten in de haven neemt ook de daarbij behorende criminaliteit toe. De gemeente Eemsmond heeft in 2016 met ketenpartners ingezet op het voorkomen van deze vorm van criminaliteit (met name ondermijning en arbeidsuitbuiting).

In 2016 is een wegsleepregeling van kracht geworden in de gemeente. Met deze wegsleepregeling kan op onjuist of gevaarlijk stallen en parkeren van voertuigen gehandhaafd worden.

Binnen het programma worden meerdere kleine en grotere cases opgepakt die zich bevinden op het snijvlak van het sociaal domein, openbare orde en veiligheid en volksgezondheid.

Het weesfietsenbeleid heeft in 2016 vorm en inhoud gekregen. In 2017 e.v. wordt de handhaving conform het handhavingsplan opgepakt.

Voor het Boukemapark is en wordt voortdurend een bijdrage geleverd vanuit de adviesrol. Vanuit het programma Demografie en Leefbaarheid is een beheersplan Boukemapark opgesteld, Bestuurszaken levert onder andere een bijdrage in advies en uitvoering op het gebied van openbare orde & veiligheid en toezicht & handhaving. Direct gevolg hiervan is het toezicht door Boa's, specifiek op en rond het Boukemapark. Hierover zijn afspraken gemaakt met de gebruikers van het Boukemapark.

In 2016 is er flink gewerkt aan de mogelijke komst van een AZC naar de gemeente. Vanuit Bestuurszaken is een flinke bijdrage geleverd aan de bestuurlijke en ambtelijke werkgroepen.

Door het College is Damocles-beleid vastgesteld. Dit beleid maakt het voor de burgemeester mogelijk om een pand, waar verdovende middelen in aangetroffen zijn, voor een bepaalde periode te sluiten. De inzet van dit middel, in samenwerking met Politie en Justitie, is in 2016 één keer toegepast.

In 2016 is de APV gewijzigd en vastgesteld.

De jaarwisseling wordt ieder jaar, samen met ketenpartners, integraal voorbereid. Tijdens de jaarwisseling 2016/2017 is besloten tot het inzetten van cameratoezicht in Uithuizermeeden. Dit in verband met de ervaringen van eerdere jaren, onder andere door het tekort aan draagvlak onder de inwoners om gezamenlijk de activiteiten rondom de jaarwisseling te begeleiden. De gemeente zet daarnaast in op ondersteuning bij vergunde activiteiten rondom de jaarwisseling, onder andere door schadebeperkende maatregelen. De kosten voor deze maatregelen worden nu nog geboekt op verschillende posten.

Brandweezorg

De huisvesting van de brandweer is inmiddels ook onderdeel van de verantwoordelijkheden van de VRG. De ontwikkelingen t.a.v. een goede brandweezorgvoorziening in het havengebied hebben nog niet geleid tot tevredenheid bij alle betrokken partijen. Wij hebben en zullen de ontwikkelingen op dit vlak kritisch blijven volgen teneinde het maximaal haalbare te realiseren. De blusgroepen uit Uithuizermeeden en Usquert zijn in 2016 samengevoegd. Tijdelijke huisvesting is gevonden in Uithuizen aan de Nijverheidsweg. Besloten is dat de bestaande kazernes in Usquert en Uithuizermeeden zullen worden afgestoten en als dat niet mocht lukken overgedragen aan de VRG. Dit zal in 2017 worden geëffectueerd.

Crisismanagement

Op gebied van crisismanagement voldoet de gemeente, ondanks enkele mutaties op dat vlak, aan haar verplichtingen voor wat betreft de personele invulling van het team Bevolkingszorg. Organisatiebreed maar ook bestuurlijk is aan de opleidingen, trainingen en oefeningen deelgenomen.

Drank & Horeca

In 2016 is, samen met ketenpartners waaronder de horeca, gewerkt aan een nieuw horecaconvenant (convenant veilig uitgaan).

Het hokken en ketenbeleid is in 2016 vastgesteld. In het najaar heeft WO-deal de bij ons bekende hokken/keten bezocht voor een inventarisatie om vervolgens de gebruikers/eigenaren uit te nodigen voor een avond waarin we met elkaar gaan praten over de (on)mogelijkheden van de hokken/keten in het kader van de wet- en regelgeving. In december 2016 heeft het gesprek plaats gevonden met de eigenaren van de bij ons bekende hokken/keten. Dit was een plezierig gesprek waar over en weer informatie is uitgewisseld.

De gemeente Eemsmond heeft zitting in de convenant groep Alcohol en Jongeren. Op 14 oktober 2016 is er een eindcongres geweest. Op dit congres is besloten dat het convenant met twee jaar verlengd gaat worden. De GDD is hier de trekker van en de gemeente Eemsmond blijft zitting houden in het convenant groep alcohol en jongeren.

In 2016 is het DHW-overleg en het evenementen overleg samengevoegd. Dit heeft geleid tot een multidisciplinair overleg. Hierin zitten medewerkers van openbare orde en veiligheid, de evenementencoördinator, vergunningverlening, uitvoering Jeugd, uitvoering sport en WO Deal organisatie. Hierdoor kan er goed advies worden gegeven door alle partijen.

In 2016 is er extra controle geweest op de naleving van de voorschriften van de Drank- en Horecawet. Dit heeft niet geleid tot een toename van een constatering op overtredingen. Eerder al (in 2015) zijn mysterieshoppers ingezet waarbij er door minderjarigen getracht is alcohol te kopen. Ook hier is een positief beeld, evenals bij de controle de leeftijden en sluitingstijden in de horeca. Het Drank- en Horecawet team heeft ook in 2016 onverminderd inzet gepleegd op de naleving van de DHW. Regionaal gezien is deze opzet uniek (Eemsmond is de enige gemeente met een dergelijk team) en werpt, in vergelijking met andere gemeenten, haar vruchten af. In 2017 worden opnieuw mysterieshoppers ingezet.

Herziening BIBOB beleid

De Wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) moet voorkomen dat de overheid onbedoeld criminele activiteiten faciliteert door middel van het verlenen van vergunningen, subsidies, of bij aanbestedingen. Dit betekent dat bestuursorganen bij de beoordeling van een te verlenen vergunning, subsidie of een te gunnen aanbesteding de integriteit van de aanvrager of gegadigde kunnen onderzoeken. Om de mate van gevaar te bepalen, kan het bestuursorgaan een advies aanvragen bij het landelijke Bureau Bibob. Nu worden aanvragen Drank en Horecaverunning en seksbedrijven getoetst. Herziening vindt plaats, daarbij worden de keuzemogelijkheden voor uitbreiding aangegeven.

Dossier gaswinning/aardbevingen

Het dossier gaswinning/aardbevingen heeft in 2016 veel bestuurlijke en ambtelijke inzet gevraagd. We hebben onder meer richting gegeven aan de verdere opbouw en uitrol van de organisatie "Nationaal Coördinator Groningen" en mee de inhoud van het Meerjarenprogramma "Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen 2017-2021" bepaalt.

Naast het participeren aan (bestuurlijke en ambtelijke) overleggen en het volgen van ontwikkelingen op het niveau van de regio, lees: aardbevingsgebied (G11/G12, provincie, Rijk), hebben we als gemeente volop ingezet om de NCG te bewegen om in Eemsmond te starten met de inspecties. Dat heeft geresulteerd in de start van inspecties in Zandeweer, Kantens en Uithuizen. We konden daardoor ook verder met de voorbereidingen voor het opstellen van de gebiedsversterkingplannen voor deze dorpen. In nauw overleg met onder meer besturen van corporaties hebben we bekeken hoe we in dit traject in de komende jaren samen kunnen werken.

We proberen met onze inzet om zo goed mogelijk de belangen van relevante partijen te behartigen in de omvangrijke en complexe problematiek, het vertrouwen te herstellen, en bovenal de veiligheid te waarborgen. Belangrijke opgave was en blijft om inzicht te behouden in de strategie om te bepalen aan welke tafel we welke inbreng zo goed mogelijk kunnen leveren. We proberen met onze inzet om zo goed mogelijk de belangen van relevante partijen te behartigen in de omvangrijke en complexe problematiek, het vertrouwen te herstellen, en bovenal de veiligheid te waarborgen.

Intergemeentelijke samenwerking

In 2016 zijn belangrijke stappen gezet in het kader van de herindeling. Na lang overwegen is besloten om samen met de gemeenten Bedum, De Marne en Winsum

(BMW) één gemeente te gaan vormen op 1 januari 2019. De variant G7, van Lauwerszee tot Dollard Tou, is daarmee, na een lange periode van verkenning, losgelaten. Er is in 2016 gewerkt met de BMW-gemeenten aan een startdocument en een herindelingsontwerp. Ook zijn in 2016 de eerste stappen gezet om in 2017 een visie op de nieuwe gemeente te kunnen formuleren en is gewerkt aan een plan van aanpak om tot de nieuwe naam van deze gemeente te komen. Verder zijn de voorbereidingen getroffen om te komen tot een projectorganisatie die zich gaat richten op de gemeentelijke fusie.

Het ingezette traject van herindeling tussen de BMW-gemeenten betekent niet dat Eemsmond daarmee de samenwerking op belangrijke dossiers met de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum heeft losgelaten. Integendeel, Eemsmond is voorstander van een goede samenwerking met deze gemeenten (en overigens ook met andere gemeenten in de regio), in navolging van de gesignaleerde onderwerpen in de strategische agenda G7 die vragen om een regionale aanpak.

In het sociale domein werkt Eemsmond op tal van terreinen intensief samen met de BMW-gemeenten, zoals op het gebied van onderwijs, decentralisaties, Centrum Jeugd en Gezin, Ability en Werkplein.

Uitwisseling partnergemeenten

In 2016 is het partnerschap met Stadt Borkum verder vormgegeven. De activiteiten die in 2016 hebben plaatsgevonden zijn:

- Bijwonen sportactiviteiten op Borkum van sportverenigingen uit Eemsmond;
- Uitwerken toeristische arrangementen;
- Feuerschiff Borkumriff actief in Delfsail en is meegevaren in de parade.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Onderstaande beleidsspeerpunten zijn in 2016 afgerond:

- Vaststelling weesfietsenbeleid
- Voeren van gesprekken 'Ken je keet', voortvloeiend uit vastgesteld beleid 2015
- Voorbereidingen mogelijke komst AZC
- Vaststellen Damocles-beleid.
- Vaststellen gewijzigde APV

Wat gaan we nog doen?

De volgende investering en beleidsspeerpunten krijgen een vervolg in 2017:

- Herziening BIBOB beleid (2013);
- Voor de kosten van de jaarwisselingen nemen we een post op in de Begroting
- Ontwikkeling brandweezorg Eemshaven
- Beleid, voortvloeiend uit de APV, wordt opgesteld en ter vaststelling aangeboden. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan (wettelijk verplicht) prostitutiebeleid.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma Bestuurszaken verbonden zijn.

Bestuurszaken (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	4.086	4.384	4.331
Baten	0	0	5
Saldo programma	-4.086	-4.384	-4.326

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
<i>Lasten</i>	338	338
<i>Baten</i>	0	0
<i>Saldo programma</i>	-338	-338

2.4 Economie & Maatschappij

Economie

Europese fondsen

In 2016 is het intergemeentelijk overleg voor samenwerking binnen de EDR gestopt, wegens gebrek aan daadkracht en te weinig opbrengst. Wel speelden de volgende projecten waarin we meedraaien en die doorlopen in 2017. De eerste betreft die van Waddenzee Werelderfgoed, waarbij het budget voor mooiste natuurgebied van Nederland wordt weggezet in promotie voor het gebied. Het andere project betreft Marketing Groningen die de regie voert voor een internationale campagne voor het Waddengebied.

Toerisme en lokale economie

In oktober 2016 is de Visie op toerisme door de Raad vastgesteld. De visie is tot stand gekomen vanuit het interactieve proces met diverse stakeholders.

- Na het vaststellen van de Visie op toerisme door de Raad is er een toeristisch café gehouden om ondernemers van de inhoud en de subsidieregelingen op toerisme op de hoogte te stellen.
- Er heeft naar aanleiding van de Visie op toerisme een gesprek plaatsgevonden met de museumdirecteuren en stichting Groninger kerken. Cultuur en toerisme worden integraal opgepakt ook in de toekomst want versterken elkaar.
- Verder is de Regio VVV, Stichting Top van Groningen, begonnen met uitvoering van actiepunten. Zo zijn er al ondernemers die extra camperplaatsen en voorzieningen willen aanleggen. Ook zijn er bedrijven die de websites of andere teksten laten vertalen naar het Duits.
- Er wordt volop gewerkt aan een nieuwe toeristische kaart en aan de informatiepanelen bij de stations. De gemeente zet zich verder in bij overleggen met Routebureau en provincie om het Jacobspad breder gepromoot te krijgen. Kortom de acties lopen en we liggen dankzij de inzet van Top van Groningen, iets voor op de planning.
- Er is een stakeholdersbijeenkomst gehouden voor een beleavingscentrum in de Eemshaven door de stichting Wad&Zoo, gemeente, AG-Ems en EZ-Bureau Eemsdelta. Deze werd goed bezocht (60 deelnemers) en de plannen positief ontvangen. Er wordt verder aan de uitwerking gewerkt. Voor Waddenfonds is het plan helaas niet geschikt.
- Het idee van een vaarrondje in de gemeente wordt onderzocht en krijgt vervolg in 2017. De kosten voor het oplossen van de problemen (dammen) zijn hoog en vergen veel tijd.

EZ Bureau Eemsdelta

Eemsdelta\EZ is het uitvoeringsbureau van de Stuurgroep Economie, Arbeidsmarkt en Infrastructuur Eemsdelta, kortweg de Stuurgroep EA&I. Het is het economisch samenwerkingsverband van de vier Eemsdelta gemeenten en de provincie Groningen. Het hoofddoel van Eemsdelta\EZ is het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio met een continue focus op de ontwikkeling van de arbeidsmarkt en de infrastructuur. In de dienstverlening staat de vraag van de ondernemer voorop. Ondernemers hebben één aanspreekpunt waar ze met al hun vragen terecht kunnen.

De kaders voor de werkzaamheden van Eemsdelta\EZ zijn vastgelegd in de door de Gemeenteraad vastgestelde Economische Visie Eemsdelta 2030. De belangrijkste activiteiten in 2016 zijn geweest:

- acquisitie en uitbreiding bedrijven: er zijn het afgelopen jaar 40 bedrijven door Eemsdelta\EZ begeleid die uiteindelijk bij 9 bedrijven in 2016 hebben geleid tot daadwerkelijke vestiging of uitbreiding van een bedrijf. In de gemeente Eemsmond zijn de meest opvallende bedrijven in de Eemshaven de verdubbeling van de productiecapaciteit van Holland Malt en de vestiging van de pilot van algenkwekerij Omega Green in de Eemshaven. Bij nog eens 7 bedrijven is er een reële kans dat er in 2017 duidelijkheid komt over vestiging in de Eemsdelta. Voor Groningen Seaports worden vanuit Eemsdelta\EZ meerdere keren per jaar arbeidsmarktanalyses geleverd voor de bidbooks van de grote bedrijven, die bij Seaports in de acquisitieportefeuille zitten.
- advisering ondernemers over financieringsvragen: vanuit het bedrijfsleven komen steeds meer vragen bij Eemsdelta\EZ binnen over subsidies en financieringen bij bedrijfsinvesteringen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de provincie Groningen (RIG-subsidie) en de Economic Board via het Ondernemershuis Noord-Groningen, de Kredietunie Eemsregio en het nieuwe in 2016 gelanceerde Groeifonds van de Economic Board.
- economie en arbeidsmarkt: in 2016 is veel tijd besteed aan het project Bouwplaats Noord wat uiteindelijk heeft geresulteerd in de oprichting aan het eind van het jaar van het Arbeids Bemiddelings Centrum Bouw. Met behulp van de SROI component in de aanbestedingen willen we hiermee de komende jaren vele honderden leer-arbeidsplaatsen realiseren voor schoolverlaters en werkzoekenden. Met minister is een intentieverklaring ondertekend om te komen tot meer banen. De uitrol hiervan naar Bouwplaats Noord zal in 2017 plaatsvinden.
- ontwikkeling en profilering bedrijventerreinen: de aanbevelingen van de Bedrijventerreinenvisie Eemsdelta zijn in 2016 verder uitgewerkt en komen naar verwachting in het voorjaar van 2017 naar de Raad.
- uitvoering projecten: Eemsdelta\EZ heeft voor de 9 Noord-Groninger gemeenten de coördinatie van het project Snel Internet Groningen en draait actief mee in de hiervoor ingestelde projectgroep. De verwachting is dat in 2017 daadwerkelijk na de zomer gestart kan worden met de aanleg in het buitengebied van de gemeente Eemsmond. Eemsdelta Green is een project waar afgelopen jaar veel energie in is gestoken, waardoor onze regio steeds meer op de kaart komt te staan als de meest groene industriële regio van Nederland.
- voor de promotie van onze activiteiten en voor het contact leggen met bedrijven wordt jaarlijks deelgenomen aan een aantal beurzen. De belangrijkste zijn de Eemsdelta Expo in de maand juni en de Promotiedagen Noord Nederland in november. Verder worden ieder kwartaal beurzen in heel Nederland en het grensgebied in Duitsland bezocht waar MKB-bedrijven en industriële dienstverleners aanwezig zijn. Eemsdelta\EZ is zeer actief op de sociale media en internet en er wordt periodiek een eigen Nieuwsbrief uitgebracht, die gekoppeld is aan de website www.eemsdelta.nl.

- specifiek per gemeente: beleidsondersteuning EZ op een divers aantal onderwerpen.

Revitalisering Bedrijventerreinen

In december 2015 is rapport met betrekking tot de bedrijventerreinenvisie Eemsdelta vastgesteld. Op basis van de hierin gemaakte is in 2016 gewerkt aan de aanbevelingen voor het upgraden van de bedrijventerreinen in Eemsmond. Dit zal leiden tot raadsvoorstellen in april 2017 voor Uithuizen Noord en Edama.

Verplaatsing aardgascondensaatverlaadstation Roodeschool

Om de verplaatsing van het aardgascondensaatverlaadstation in Roodeschool mogelijk te maken is er achter de schermen veel werk verzet. Hierover is de Raad met enige regelmaat geïnformeerd. Ook het dorp Roodeschool heeft zich geroerd met een bijeenkomst en een zelf gemaakt goed rapport. Over de mogelijke verplaatsing zijn gesprekken gevoerd met het ministerie van EZ , GSP en andere stakeholders. Ondanks dat door het ministerie van EZ aan NGT gevraagd is om activiteiten op te starten voor de revisie van de lopende vergunning is er vanuit NGT weinig zichtbare beweging om te komen tot verplaatsing van het verlaadstation. Het is een proces van lange adem.

Sociaal Domein

In onderstaande tekst gaan wij in op de gebeurtenissen binnen het sociaal domein. Deze tekst is gebaseerd op bij ons bekende informatie eerste maanden 2017. In 2015 zijn de decentralisaties gestart, waarna er in 2016 een doorontwikkeling heeft plaatsgevonden binnen de drie domeinen Jeugdzorg, Wmo en Participatie.

Jeugdzorg

In 2016 heeft een doorontwikkeling plaatsgevonden in het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). De organisaties binnen het CJG bieden in onze gemeenten zowel de basisondersteuning, als toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp. De opdracht die het CJG heeft gekregen is om oplossingen zo dicht mogelijk in de eigen kracht en eigen dorpen te zoeken, en scherp zicht te krijgen wanneer gespecialiseerde hulp nodig is (de toegangsfunctie). Dit vereist zowel een brede als gespecialiseerde blik van de organisaties die het CJG vormen. Om betere sturing aan deze processen te geven is in 2016 een CJG coördinator aangesteld. Dit heeft geleid tot het leggen van de focus op het normaliseren van problemen en het organiseren van een kwalitatief goede toegang. Resultaten hiervan zijn onder andere het wegwerken van wachtlijsten en het structureren van werkprocessen.

Intensieve jeugdhulp is ook in 2016 ingekocht door de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). De RIGG heeft de inkoop van jeugdhulp, monitoring en kwaliteitsbewaking als kerntaken. De RIGG heeft de opdracht om vooralsnog t/m 2017 de inkoop van jeugdhulp op zich te nemen. In 2016 zijn de voorbereidingen gestart om te bepalen hoe de inkoop van jeugdhulp en de overige kerntaken vanaf 2018 wordt vormgegeven.

Een belangrijke opdracht van de RIGG is om te zorgen voor het soepel verlopen van de betalingen van de jeugdhulpinstellingen. In het kader daarvan is er voor gezorgd dat we zijn aangesloten op een landelijk declaratiesysteem.

Een andere belangrijke ontwikkeling die het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden is de intensivering van contacten tussen het CJG en het onderwijs. Er zijn duidelijke afspraken gemaakt en geïmplementeerd over wanneer professionals in het CJG en in het onderwijs met elkaar contact hebben. Deze afspraken hebben er voor gezorgd dat we in meer gevallen integraal werken volgens het principe 1 gezin 1 plan.

Participatiewet

In 2016 is de nieuwe werkorganisatie Participatie Noord Groningen ontstaan. Dit is de samenvoeging van het Werkplein Noord Groningen en Ability. De vorming van de nieuwe organisatie is uitgebreid voorbereid door informatieve raadsbijeenkomsten voor de Raden.

De samenvoeging moet leiden tot een nog betere toeleiding naar werk. Dit door mensen te plaatsen in 1 van de drie sporen. En daarnaast medewerkers uit de WSW zo veel mogelijk te geleiden naar regulier werk. Het doel van de nieuwe Participatiewet is om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, bij voorkeur op de reguliere arbeidsmarkt, aan de slag te krijgen. Dit geldt voor de gehele breedte van de doelgroepen, maar zeker voor jongeren. Via allerlei trajecten wordt er op ingezet hen te geleiden naar werk of terug naar een opleiding.

Voor nieuwe jonggehandicapten betekent dit bijvoorbeeld dat wanneer zij nog arbeidsvermogen hebben zij niet meer zoals voorheen een beroep op de Wajong kunnen doen, maar onder de Participatiewet vallen en dus in de bijstand terecht komen. Alleen jongeren die duurzaam niet kunnen werken kunnen een beroep op de Wajong blijven doen en vallen dus onder het UWV. Volgens het UWV is er bij jongeren echter nauwelijks sprake van dat zij duurzaam niet zouden kunnen werken. Hierdoor vindt er op dit moment een instroom van jongeren in de bijstand plaats met een enorme afstand tot de arbeidsmarkt. Dit vraagt de nodige tijdsinvestering en aandacht. Ook het realiseren van banen voor arbeidsgehandicapten in het kader van de banenafpraak voor 125.000 arbeidsgehandicapten heeft op dit moment de nodige aandacht. Verder wordt in het kader van een nieuwe uitvoeringsstructuur aandacht besteed aan de positie van het Wsw-bedrijf Ability omdat er sinds 2015 geen nieuwe mensen meer in de WSW kunnen instromen.

De raden worden ieder kwartaal geïnformeerd over onder andere de voortgang binnen dit deel van het sociaal domein door het uitbrengen van kwartaalrapportages. Tot halverwege 2016 was er sprake van een toename van het aantal mensen in de uitkeringsregelingen. Die opgaande lijn is omgebogen in een licht dalende lijn in het derde kwartaal.

Minima kunnen via de middelen die beschikbaar via het minimabeleid blijven meedoen (bijvoorbeeld sport en of cultuur) aan de samenleving. Minimaregelingen worden bekend gemaakt via (lokale) media en de gemeentelijke websites, maar ook via Stichting Leergeld die wordt gesubsidieerd met de Klijnsmagelden.

Statushouders en asiel

In 2016 heeft de gemeente beantwoord aan de vraag van het ministerie om te komen tot AZC 's. Later bleek dat de instroom van asielzoekers zo ver was gedaald dat extra AZC 's niet meer nodig waren. In de BMW-gemeenten wordt er dan ook geen nieuw AZC gebouwd. Wel was er door de verhoogde instroom in 2015, wat een verhoogde uitstroom gaf uit de AZC 's naar plekken voor statushouders. Het betreft hier veelal mensen uit Syrië en Eritrea die gehuisvest zijn in de dorpen in onze gemeenten.

Eemsum heeft voldaan aan haar taakstelling. Voor Bedum, Winsum en de Marne was dat lastiger. Afsproken is dan ook om op dit terrein meer samen te werken.

Wmo

WMO adviesraden

In 2016 hebben we de samenwerking tussen de vijf adviesraden van de BMW-gemeenten verder versterkt. Begin 2016 hebben we een grote bijeenkomst georganiseerd voor alle leden van de adviesraden, de wethouders sociaal domein en de beleidsmedewerkers sociaal domein. Tijdens deze bijeenkomst zijn ideeën uitgewisseld over een mogelijke toekomstige rol van de adviesraden en een nieuwe werkwijze van samenwerking tussen adviesraden en gemeenten. De Wwb cliëntenraad en Wsw raad zijn in 2016 samengevoegd tot participatiecliëntenraad. De nieuwe werkwijze houdt in dat de adviesraden samenwerken in kernteams, die betrokken worden bij verschillende onderwerpen en namens de vijf adviesraden met de projectleiders meedenken en advies uitgeven. In de loop van 2016 hebben we de werkwijze geëvalueerd en verder ontwikkeld, om zo toe te groeien naar een nieuwe structuur voor de advisering voor Wmo en Jeugd. In 2017 wordt deze nieuwe structuur formeel vastgelegd.

Inkoop basisondersteuning

De BMW-gemeenten hebben in 2016 de inkoop van basisondersteuning (maatschappelijk werk, welzijnswerk, jongerenwerk en CJG) afgerond. Vooruitlopen op de herindeling zijn alle overeenkomsten gesynchroniseerd. Daarnaast is er een belangrijke slag gemaakt de samenhang van de ingekochte diensten. We hebben tevens een nieuwe koepelovereenkomst afgesloten met de partners van het CJG. Daarin hebben we ruimte gecreëerd om tot een betere samenwerking te komen en als gemeenten meer regie te kunnen voeren op de uitvoering. In 2017 wordt een nieuw inkoopproces opgestart om een vervolgstap te maken in de transformatie.

Toezicht WMO

Sinds september 2016 is het toezicht WMO officieel geregeld. Het toezicht wordt uitgevoerd door 2 toezichthouders van de GGD. De keuze voor de GGD is weloverwogen genomen, net als in veel andere gemeenten in Nederland. Het toezicht bestaat uit algemeen toezicht WMO en toezicht op calamiteiten en geweld (vanaf 1 januari 2017). Het toezicht calamiteiten en geweld bevat niet het toezicht op calamiteiten en geweld binnen de Centrumregeling Beschermd Wonen. Dit wordt door de gemeente Groningen uitgevoerd.

De 2 toezichthouders zijn in contact met de WMO-consulent en met de andere toezichthouders in de provincie Groningen.

De eerste inventarisatie van de zorgaanbieders wordt in het eerste kwartaal van 2017 afgerond. Aansluitend wordt het toetsingskader bijgesteld en aan de Colleges aangeboden ter vaststelling. De signalen over zorgaanbieders worden op ambtelijk en bestuurlijk niveau gedeeld. Voor toezicht WMO algemeen en calamiteiten en geweld is structureel een bedrag van € 103.680,- nodig binnen de Begroting uitvoeringskosten Sociaal Domein.

Er is gestart met een overleg tussen OOV ambtenaren, de toezichthouders WMO en de beleidsmedewerker WMO voor een goede en snelle verbinding in geval van calamiteiten.

Actieplan mantelzorgondersteuning

In september/oktober 2016 hebben de Colleges van de BMWG gemeenten het actieplan mantelzorgondersteuning "Hoe helpen wij u te helpen?" vastgesteld. Dit actieplan is tot stand gekomen op basis van landelijke informatie, een enquête onder onze inwoners en een persoonlijk gesprek met 27 mantelzorgers uit onze gemeenten. Verder is het gebaseerd op de vier aandachtspunten (Vinden, Verbinden, Verlichten en Versterken) die naar aanleiding van de Wmo2015 door het Ministerie van VWS, in samenwerking met de VNG en Mezzo zijn opgesteld.

Waardering werd in de enquête door mantelzorgers het vaakst genoemd als belangrijke vorm van ondersteuning. Naast de jaarlijkse Dag van de Mantelzorg hebben we daarom eind 2016 als blijk van waardering een cadeaubon uitgereikt aan mantelzorgers die geregistreerd staan bij onze steunpunten. Dit heeft de BMWG gemeenten al veel nieuwe registraties van mantelzorgers opgeleverd!

Beschermd Wonen

De Centrumregeling beschermd wonen Groningen is destijds aangegaan met als doel de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten vanuit de Wmo 2015, waaronder taken en bevoegdheden op het gebied van beschermd wonen, door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente. De centrumgemeente ontvangt van het Rijk het macrobudget beschermd wonen. Dit budget bestaat uit een onderdeel voor de vergoeding van het daadwerkelijke gebruik van de zorg en een onderdeel voor de technische uitvoering van deze gemeentelijke taak.

Over het jaar 2016 is een positief resultaat gerealiseerd van € 9,7 miljoen. Oorzaken hiervoor zijn o.a. dat het beschikbare zorgbudget met € 0,9 miljoen gestegen is vanwege hoger uitgevallen eigen bijdragen en een vrijval van een deel van de innovatiemiddelen. Daarentegen vallen de zorgkosten € 0,8 miljoen hoger uit wat voornamelijk te maken heeft met een stijging van het aantal cliënten dat zorg ontvangt. Daarnaast valt de eerder opgenomen risicobuffer van 5 miljoen vrij.

De verdeling van het resultaat van € 9,7 miljoen wordt tussen deelnemende gemeenten omgeslagen naar het aantal inwoners per regiogemeente. Voor de gemeente Eemshaven is het positieve resultaat beschermd wonen over 2016 € 262.262.

Het resultaat € 262.262 is verwerkt onder Algemene Dekkingsmiddelen. De centrumgemeente heeft het budget beschermd wonen rechtstreeks ontvangen. Ontvangsten van de algemene uitkeringen worden regulier verantwoord onder Algemene Dekkingsmiddelen.

Het resultaat over 2016 wordt daarom ook opgenomen onder Algemene Dekkingsmiddelen (zie hoofdstuk 10 Algemene Dekkingsmiddelen)

Wat hebben we bereikt?

1. Er is een nieuwe organisatie gevormd voor werk en inkomen.
2. Er is een schuldhulpverleningsplan gemaakt
3. De extra middelen voor bestrijding van armoede zijn volledig ingezet.
Dit is gedaan door subsidiering van minimastichtingen en de uitreiking van de fashioncheques.
4. Bestaande en nieuwe zorgtaken zijn en blijven een aandachtspunt.
Gezien de scores uit Wmo cliëntonderzoeken mag er vanuit worden gegaan dat hier op efficiënte en betaalbare wijze mee wordt omgegaan.
5. Vanuit het gezondheidsbeleid is in 2016 nader vorm gegeven aan de gezondheidsbevordering van onze inwoners. Dit onder andere door de inzet van de GIDS gelden.
6. Zoals te lezen in de tekst voor het EZ bureau is en blijft de gemeente zich inzetten op economische activiteiten. Het verplaatsen van het aardgascondensaatverlaadstation uit Roodeschool is een lastig proces.
7. Vanuit allerlei projecten, zoals de spoelzee en innovatie projecten in de Eemshaven (GSP) wordt er gewerkt aan de doelen van het Waddenfonds en andere Europese fondsen.
8. Zoals gemeld bij bedrijventerreinen wordt er gewerkt aan het aantrekkelijk houden van onze bedrijventerreinen.
9. De plannen voor de centrumvoorzieningen bevinden zich nog in de planfase.
10. Vanuit de cijfers blijkt dat het aantal toeristen in onze omgeving stijgt.
Onze omgeving is met name populair bij Duitse toeristen op het gebied van wandelen en fietsen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1. De beleidsplannen voor Economie en Recreatie & Toerisme zijn in oktober door de Raad vastgesteld;
2. De gesprekken met NGT zijn nog gaande;
3. De start van de revitalisering van bedrijventerreinen zal in 2017 starten;
4. Zowel bestuurlijk als ambtelijk is er een actieve deelname aan het project Economie & Ecologie;
5. De Raad is actief geïnformeerd over de stand van zaken m.b.t. de centrumplannen. Daarnaast is er overleg met zowel de NCG als het CVW;
6. Het cliënttevredenheidsonderzoek met betrekking tot onze dienstverlening aan onze inwoners is uitgevoerd. Het resultaat was een goede gemiddelde score.
7. Er is blijvend ingezet op de werkgeversdienstverlening. Dit wordt gedaan vanuit de Werk In Zicht (alle Groninger gemeenten en enkele gemeenten in noord Drenthe).
8. De aanbesteding voor het regionaal vervoer in Groningen en Drenthe lopen nog en zullen hun afronding krijgen in 2017.

9. Er is een uitvoeringsplan vastgesteld voor de uitvoeringsorganisatie van werk en inkomen.
10. Op basis van de evaluatie van het beleidskader 2015 is het beleidskader voor werk en inkomen voor de jaren 2016 tot en met 2018 vastgesteld.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma Economie & Maatschappij verbonden zijn.

Economie & Maatschappij (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	25.228	23.915	23.672
Baten	7.362	7.433	7.611
Saldo programma	-17.866	-16.482	-16.061

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
<i>Lasten</i>	-619	-931
<i>Baten</i>	285	285
<i>Saldo programma</i>	904	1.216

2.5 Infrastructuur & Milieu

Algemeen

Infrastructuur en milieu zijn onderwerpen waarbij de focus ligt op de inrichting, het beheer en het onderhoud van de openbare ruimte. Hierbij spelen de begrippen veiligheid, kwaliteit en duurzaamheid een grote rol, voor nu en in de toekomst.

Bij het programmaonderdeel infrastructuur richten wij ons voornamelijk op het effectief en efficiënt behoud, beheer en onderhoud van de fysieke openbare ruimte, waarbij gestreefd wordt naar een bepaald kwaliteitsniveau. Bij het programmaonderdeel milieu richten wij ons voornamelijk op het behoud en de verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving met extra nadruk op duurzame ontwikkeling, klimaat- en energiebeleid en de circulaire economie. Uiteraard zijn de twee programmaonderdelen op bijna alle onderwerpen sterk verweven met elkaar en met andere programma's.

Voor een heldere uiteenzetting van de doelen is het programma I&M onderverdeeld in een aantal hoofdthema's. Per hoofdthema zijn ambities voor de komende begrotingsperiode nader toelicht, waarbij een doorvertaling heeft plaatsgevonden richting concrete doelen en de wijze waarop wij deze doelen zijn behaald in 2016.

Binnen het programma I&M onderscheiden we de volgende thema's:

- **Harde infrastructuur**
Hieronder vallen alle civiele objecten in de openbare ruimte (wegmeubilair, wegen, OVL, bebording), alle riolering en alle civiele constructies (bruggen, oeverbeschermingen, dammen, duikers);
- **Groen en natuur**
Hieronder valt al het openbaar groen (inclusief de begraafplaatsen, bermen en sloten), invloeden vanuit de fysieke leefomgeving (lucht, licht, geluid, geur) en de bodem;
- **Verkeer(sveiligheid)**
Hieronder valt de inrichting van alle wegen, voet - en fietspaden en pleinen, het openbaar vervoer, duurzame en veilige woonomgeving en de gladheidbestrijding;
- **Educatie**
Hieronder valt voorlichting en gedragsveranderingen op het gebied van verkeer en voorlichting op het gebied van natuur en milieu;
- **Klimaat en duurzaamheid**
Hieronder valt het energiebeleid en de circulaire economie (o.a. afvalinzameling en afvalverwerking);
- **Waddenzee en ontwikkeling**
Hieronder valt het duurzame gebruik en beheer van het Wadden Werelderfgoedgebied en duurzame havenontwikkeling.

Uiteraard zijn de thema's geen afgebakende onderwerpen op zich, maar is er tussen de thema's enige overlap aanwezig. Waar dit concreet aan de orde is, zal dit zoveel als mogelijk worden aangegeven.

Om goed te kunnen inspelen op de doelstellingen binnen dit programma is beleid vastgesteld in de volgende plannen:

- Het beleid- en beheerplan *Wegen 2016-2020*;
- Het beleid- en beheerplan *Openbare Verlichting 2016-2020*;
- het convenant *Duurzaam Veilig*;
- het beheerplan *civiele constructies*;
- de Wegencategorisering gemeente Eemsmond;
- de *Nota Parkeren*;
- het *Milieubeleidsplan* en *Uitvoeringsprogramma 2013-2017*;
- *Kwaliteitsvisie groen 2012-2017*;
- *Groenstructuurplan 2012-2017*;
- het *afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018*;
- Plan baggeren hoofdwatgangen 2004-2014;
- Intergemeentelijk Bodembeleidsplan Regio Noord 2014-2018.

Wat hebben we bereikt?

In deze paragraaf zijn de belangrijkste ontwikkelingen binnen de thema's benoemd. Waar sprake is van grote of aansprekende projecten of ontwikkelingen in 2016, is binnen de thema's hier een subparagraaf aan gewijd.

Harde infrastructuur

Het jaar 2016 heeft in het teken gestaan van nieuwe beleid- en beheerplannen voor de wegen, de openbare verlichting en alle civiele constructies.

In deze plannen wordt sterk de nadruk gelegd op assetmanagement, waarbij het beheer en onderhoud wordt ingestoken vanuit preventie. Voordeel hiervan is dat de levensduur van de objecten verlengd wordt en de kwaliteit langer gewaarborgd kan blijven.

In 2016 is gewerkt aan het opstellen van een nieuw fiets(paden) plan voor de komende tien jaar. Dit plan is eind 2016 vastgesteld.

Groen en natuur

Dit thema kan ook worden omschreven als onze 'zachte infrastructuur'. De natuur is grillig en laat zich niet altijd sturen. Toch proberen wij met het groenonderhoud wel een bepaalde kwaliteit van de fysieke leefomgeving te waarborgen. Het groenonderhoud richt zich op het scheppen van duidelijke kaders, het zoveel mogelijk in standhouden van de huidige bomen- en groenstructuur en het vergroten van structuur, eenheid en duidelijkheid in beeldkwaliteit. Dit beleid is verder uitgewerkt in de kwaliteitsvisie Groen en het groenstructuurplan.

De kwaliteit van de fysieke leefomgeving kan de leefbaarheid bevorderen. De fysieke leefomgeving kan echter, bij overdaad, ook de leefbaarheid nadelig beïnvloeden. Het is dan ook wenselijk om duidelijke kaders te hebben rondom een overdaad aan licht, geur en geluid.

Momenteel werken wij vanuit de uitgangspunten uit het Milieubeleidsplan met onze ketenpartners en uitvoeringsorganisaties (GSP, provincie, waterschap, WO DEAL, OGD) aan het scheppen van duidelijke kaders richting onze inwoners en bedrijven om er voor te zorgen dat de leefbaarheid gewaarborgd blijft op dit gebied. Dit wordt naar alle verwachting in 2017 nader uitgewerkt in een aantal notities.

Het bodembeleid is in 2014 geheel geactualiseerd met bodemkwaliteitskaarten voor het gehele buitengebied, wegbermen en kades. 2017 zal voornamelijk in het teken staan van een duurzamer grondstromenbeheer, waarbij vraag en aanbod van het grondverzet zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd. In 2016 heeft Groningen Seaports aangegeven de wens te hebben het bodembeleid in de Nota bodembeheer voor de Eemshaven te willen actualiseren in 2017.

Dijkverbetering Eemshaven-Delfzijl

De primaire zekering tussen Eemshaven en Delfzijl is afgekeurd over een traject van 11,5 km. De dijk is afgekeurd op de macrostabiliteit binnenwaarts en de bekleding van de buitenkant van de dijk. Waterschap Noorderzijlvest is opdrachtgever voor de realisatie van de dijkverbetering. Het project valt onder het landelijk HoogWaterBescherminingsProgramma (HWBP) van het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

De aannemers Boskalis Nederland en KWS Infra voeren het werk uit, in opdracht van Waterschap Noorderzijlvest. Dit doen zij onder de naam 'Ommelanderdiek'.

Het verbeteren van de zeedijk is een groot project, ter waarde van circa 173 miljoen euro. In december 2016 is men begonnen met het verbeteren van de zeedijk, eind 2019 zal het werk klaar moeten zijn. De zeedijk kan ons dan weer 25 jaar beschermen tegen overstromingen.

Begraafplaatsen

Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor een goed beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. Door toenemende druk op het ruimtebeslag en de veranderende wensen van nabestaanden is het van belang om een duidelijke visie te hebben over de toekomstige exploitatie van de begraafplaatsen. Inmiddels zijn er vier begraafplaatsen voorzien van urnenzuilen waardoor de capaciteit voor asbestemmingen is vergroot. In 2016 is een beheerplan opgesteld. Dit beheerplan wordt begin 2017 eerst besproken met de verschillende begrafenisverenigingen, voordat er een definitief voorstel naar het College gaat. De Raad wordt daarop voorgesteld om op basis van het beheerplan de reserve beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het beheerplan.

Verkeer(sveiligheid)

Dit thema is een continu proces bij nieuwe infrastructuur of herstructurering van bestaande infrastructuur. Dit doen wij volgens het principe duurzaam veilig. Dit landelijke thema is al sinds het jaar 2000 leidend bij de keuze van inrichting, waarbij de focus ligt op uniformiteit, herkenbaarheid, gebruik van duurzame materialen en veiligheid voor de zwakkere verkeersdeelnemers. De komende jaren gaan wij door met het vergroten van de herkenbaarheid van de schoolzones. Dit doen wij in nauw overleg met de scholen en de gebruikers.

Het openbaar vervoer heeft de laatste jaren nogal wat financiële tegenvallers te verwerken gehad. Dit heeft voor 2016 tot gevolg gehad dat er enkele kleine ingrepen in de dienstregeling hebben plaatsgevonden in onze gemeente. Desondanks zien wij de robuustheid van het netwerk hierdoor niet in gevaar komen. Het College blijft inzetten op kwalitatief goed openbaar vervoer in de regio. Hierbij ligt de focus op verdere integratie tussen verschillende vervoersstromen, om de robuustheid van het ov-netwerk te vergroten (zie verder programma E&M).

Herinrichting Hooilandseweg Roodeschool-Oosteinde

Het jaar 2016 heeft in het teken gestaan van de voorbereiding voor de herinrichting van de Hooilandseweg in Roodeschool en Oosteinde. De provincie is trekker van dit project en wij participeren hierin voor wat betreft een aantal rioleringswerkzaamheden de openbare verlichting. De uitvoering van dit project staat momenteel gepland vanaf eind 2017.

Spoorlijn

De financiering van het doortrekken van de spoorlijn tussen Roodeschool en de Eemshaven is in 2015, na een lange voorbereidingsperiode, definitief bekrachtigd door alle betrokken partijen. In 2016 is er gewerkt aan de definitieve uitvoering van het project, zodat de spoorlijn begin 2018 officieel geopend kan worden.

Gladheidbestrijding

De gladheidbestrijding wordt bij 'normale' gladheid beperkt tot daarvoor aangewezen routes. Deze routes worden jaarlijks opnieuw vastgesteld. In 2016 hebben wij gekeken of wij met brancheorganisaties, bewoners en bedrijven de gladheidsbestrijding gezamenlijk vorm konden geven. Dit heeft geresulteerd in de plaatsing van extra zoutkisten op een aantal locaties in onze gemeente.

Educatie

Bij verkeer is een eenduidige infrastructuur belangrijk. Het juiste gebruik hiervan valt en staat bij het gewenste gedrag van de weggebruikers. Elk jaar besteden wij aandacht aan verkeerseducatie om de bewustwording van de gevaren in het verkeer te vergroten. Sinds 2015 ligt de centrale regie hiervoor bij de provincie Groningen in de vorm van het Verkeer- en Vervoer Beraad (VVB). In 2016 is dit vanuit de provincie in nauwe samenspraak met de gemeenten verder uitgerold. Nadruk bij de educatiemaatregelen ligt bij de kwetsbare groepen (ouderen en jongeren). Maatregelen zijn per gemeente verschillend, afhankelijk van de problematiek in het gebied.

Natuur- en milieueducatie wordt in onze gemeente door de provinciale afdeling van het IVN aangeboden aan alle scholen in onze gemeente. Het IVN heeft een digitaal aanbod met veel activiteiten, van een gastles over de muskusrat tot het bezoeken van een waterzuiveringsinstallatie. Hiernaast wordt in het voorjaar een specifiek project over energie aangeboden waarbij vooral wordt ingegaan op de energietransitie.

Naast de provinciale afdeling van het IVN hebben we in onze gemeente ook een actieve lokale afdeling van het IVN. De lokale afdeling organiseert allerlei activiteiten voor jong en oud. Als gemeente proberen we de lokale afdeling te stimuleren en te faciliteren.

Zelf proberen we ook ons steentje bij te dragen door deelname aan de boomfeestdag en het mogelijk te maken dat alle groepen 7 en 8 een bezoek kunnen brengen aan Buitenplaats Noordkust in Pieterburen. Dit gebouw is in het bezit van het Groninger Landschap en hier krijgen ze al spelenderwijs een hele ochtend les over trekvogels.

Klimaat en duurzaamheid

Tussen gemeenten en Rijk is een Klimaatakkoord gesloten. Hierin zijn de doelen opgenomen die we willen halen, in 2020 30% CO2 reductie ten opzichte van 1990, 20% aandeel duurzame energie in 2020 en 2% energiebesparing per jaar.

Er is vanuit VGG-verband bijgedragen aan het ontwikkelen van een Energie Koepeldeal tussen Groningse gemeenten en provincie Groningen. Er zijn over verschillende thema's vrijblijvende afspraken gemaakt, zoals bebouwde omgeving of duurzame mobiliteit.

Er is inmiddels voor alle Groninger gemeente een energieloket opgezet. Hier kunnen de inwoners van onze gemeente terecht voor veel informatie, bedrijven, subsidies en leningen voor energiebesparende maatregelen. Het energieloket is in 2016 verder gecontinueerd.

Circulaire economie

Het afvalbeleid is gericht op een circulaire economie. Voor gemeenten betekent dit concreet uitvoering geven aan de rijks doelstellingen om Van Afval Naar Grondstof (VANG) te komen. Een van de doelstellingen is om het huishoudelijk afval terug te brengen naar 100 kilogram per inwoner per jaar. Onder huishoudelijk wordt verstaan; het fijn afval aangeboden in de grijze container en grof afval aangeboden op de milieustraat.

De stortlocatie Usquert dient afgedekt te worden. Hiervoor zijn in de afgelopen jaren de persmachine en de GFT-composteerhal van het terrein verwijderd, is de milieustraat verplaatst, een nieuw KCA-depot gebouwd, de inzameling met afzetcontainers opgestart, 3 ha op 8 ha gebracht etc. etc. De voorbereidingen voor de eindafdek zijn in volle gang en in 2017 gaat het werk beginnen.

In 2017 start de nieuwe aanbesteding voor het doelgroepenvervoer en het kleinschalig openbaar vervoer. In 2014 hebben betrokken overheden afspraken gemaakt over de duurzaamheidseisen van het vervoer, te weten rijden op groen gas. Deze eisen zullen worden opgenomen in de aanbesteding van 2017. Op deze manier hebben de marktpartijen voldoende tijd om zich hierop voor te bereiden.

Waddenzee en havenontwikkeling

Als Waddengemeente hebben wij de ambitie om de ecologie en het duurzaam medegebruik van het Waddengebied hand in hand te laten gaan, met als uitgangspunt een gezonde en veerkrachtige Waddenzee. Dit geven wij onder andere vorm binnen de Vereniging van Waddenzeegemeenten, waarin wij op verschillende thema's in het gebied een faciliterende en stimulerende rol aannemen, waaronder ook de promotie van het Waddengebied als Werelderfgoedlocatie.

Daarnaast zijn wij deelnemer in een aantal samenwerkingsverbanden, zoals het Integraal Management Plan Eems-Dollard (IMP), het programma Waddenzeehavens en het Programma Rijke Waddenzee, waarin dezelfde ambities en uitgangspunten centraal staan. In 2016 is er vanuit het IMP gestart met de uitvoering van het regionaal actieplan met een pakket aan natuurmaatregelen.

In 2016 is er met de partners uit het gebied, op basis van de uitkomsten van de MKBA voor de vaargeul op Noordpolderzijl, gewerkt aan een structurele oplossing voor de baggerproblematiek waar wij als gemeente mee te maken hebben. Er is nadrukkelijk gekeken naar de werking van de spoelzeevarianten bij Noordpolderzijl, er is een nadere specificering opgestart naar de technische kosten en uitvoerbaarheid van een spoelzee en er is een stappenplan opgesteld om te komen tot een voorkeursvariant. De resultaten hiervan zullen gefaseerd in 2017 opgeleverd worden en besproken worden met de Gemeenteraad. Als een spoelzee haalbaar blijkt te zijn is het de bedoeling een Waddenfonds aanvraag in te dienen voor dit project.

Zonebeheerteam Eemshaven

In navolging van de gemeente Delfzijl is in de tweede helft van dit jaar bekeken hoe een zonebeheerteam vorm zou kunnen krijgen in de Eemshaven. In een zonebeheerteam zijn verschillende disciplines vertegenwoordigt (denk bijvoorbeeld aan GSP, BBE/SBE, gemeente RO/EZ, WO-DEAL, Omgevingsdienst, NAA. Dit krijgt in 2017 een vervolg.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De volgende investeringen zijn in 2016 afgerond:

- GRP riolering mechanisch (2013);
- GRP riolering overig (2013);
- GRP riolering mechanisch (2015);
- GRP riolering overig (2015);
- Voorber. GRP vrijverval (2017);

Uitgevoerde werkzaamheden 2016:

- Herstraten diverse wegen volgens het beleids- en beheerplan Wegen;
- Kastanje- en Eikenlaan Uithuizermeeden woonrijp gemaakt;
- Vervangen en herstellen deklagen op diverse asfaltwegen op basis van de jaarlijkse inspecties;
- Vervangen/plaatsen Openbare verlichting op diverse locaties volgens het beleids- en beheerplan OVL;
- Aanleggen fietspad Maarvlietweg;
- vervangen diverse beschoeiingen;
- 2 kanosteigers hersteld/vervangen;
- Onderhoud civiele constructies uitgevoerd volgens het beheerplan;
- Afronden vervangen riolering Bevrijdingsweg, P. Hutstraat en H. van Oostenstraat Usquert;
- Bergbezink Bassin Smitsweg omgebouwd;
- Groot onderhoud gepleegd aan pompgemalen.
- Vervangen maaigiek/-korf en blower (2015)
- Vervangen motorvoertuigen: 3x (2013)
- Vervangen tractoren: 2 (2014/2016)
- Vervangen verlengstuk mobiele kraan.
- Deels uitgevoerd kapwerkzaamheden a.g.v. Essentaksterfte.

Wat gaan we nog doen?

De volgende investeringen en speerpunt krijgen een vervolg in 2017:

- Investering Vervangen OVL 2015;
- Investering Vervangen OVL 2016;
- Investering Fietspad Maarvlietweg;
- Investering Vervangen beschoeiing Dingeweg Uithuizen;
- Investering Vervangen kademuur Havenstraat Warffum;
- Investering GRP 2015 en 2016 vrijverval, Hooilandseweg Roodeschool;
- Investering GRP 2016 mech. Elektrisch; vervangen communicatie pompstations;
- Investering GRP 2016 overig;
- Investering duurzaam veilig (2013 en 2014); ten behoeve van fietsroutes Bredeschool Uithuizen;
- Investering Boukemapark; aanleg Strip en Roegte;
- Vervangen houtversnipperaar (2016);
- Vervangen bladzuiger (2014);
- Sproeimachine tgv onkruidbestrijding (2016, afh. van wettelijke ontwikkelingen);
- Uitvoeren kapwerkzaamheden a.g.v. Essentaksterfte.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma Infrastructuur & Milieu verbonden zijn.

Infrastructuur en milieu (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	10.118	10.090	9.940
Baten	2.827	3.039	3.127
Saldo programma	-7.291	-7.051	-6.813

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
<i>Lasten</i>	-23	-48
<i>Baten</i>	-96	-96
<i>Saldo programma</i>	-73	-48

2.6 Dienstverlening & Ondersteuning

Het programma Dienstverlening en ondersteuning heeft betrekking op de publieksdienstverlening en de dienstverlening aan de interne organisatie (bedrijfsvoering). Specifiek komen onderstaande punten aan de orde:

- Publiek georiënteerd:
 - Digitale dienstverlening;
 - Ontwikkeling Klant Contact Centrum (KCC).
- Intern georiënteerd:
 - Informatisering en automatisering;
 - Personeel & Organisatie.

Hieronder wordt aangegeven wat we hebben bereikt, wat we hebben gedaan en wat het heeft gekost.

Wat hebben we bereikt?

Personeel en organisatie

1. Invoering van strategische personeelsplanning
In 2016 is een nieuw systeem van HR-administratie geïmplementeerd teneinde strategische personeelsplanning te kunnen uitvoeren.
2. Invoering van competentie management
In 2016 zijn kerncompetenties en generieke competenties per functie vastgesteld en ingevoerd in het nieuwe HR-systeem.

Zaakgericht werken

3. Implementatie van zaakgericht werken
In 2016 zijn voorbereidingen getroffen voor de invoering van de I-navigator die de basis is voor verregaande standaardisering van workflow-processen in ons zaakstelsel.
4. Upgrade naar decos join
De technische upgrade is in 2016 uitgevoerd. Implementatie op de werkvloer gebeurt in 2017.
5. Vaststellen van een communicatiebeleidsplan
In 2016 is een basis gelegd voor een strategisch communicatiebeleidsplan. In het kader van de herindeling is dit vooralsnog niet verder uitgewerkt en is in het kader van prioritering gekozen voor communicatietrainingen voor bestuur zowel gericht op omgaan met pers als met social media.
6. Een aanvang maken met de herstructurering van werkprocessen
In 2016 is gestart met de implementatie van het programma "Continu Verbeteren Eemsmond" (CVE). Het inbrengen van verbetervoorstellen is een geïntegreerd onderdeel van het programma. De verbeterprocessen kunnen via het team ingebracht worden in de zogeheten "weekstart" of via de leidinggevende.

Wekelijks worden deze verbetervoorstellen via een vaste structuur besproken. Deze verbetervoorstellen vormen de input voor de herstructurering van onze werkprocessen. Binnen de afdeling Burgerzaken zijn in het kader van de invoering van iBurgerzaken al veel werkprocessen opgepakt. Het softwareprogramma "Engage" is een ondersteunende tool om werkprocessen in kaart te brengen en inzichtelijk te maken waar verspillingen in het proces zitten. Doel is om zo te komen tot een efficiënter (lean) werkproces.

7. **Beginnen met de implementatie van het informatiebeleidsplan**

In 2016 zijn we begonnen met de implementatie van het informatiebeleidsplan dat eind 2015 is vastgesteld. Het plan is veelomvattend en varieert van het samenvoegen van de afdelingen ICT en gegevensbeheer tot één I&A- afdeling tot implementatie van zaakgericht werken. Van het realiseren van diverse koppelingen op landelijke voorzieningen tot het inzichtelijk maken van ons ICT-landschap. We hebben het afgelopen jaar een aantal van deze projecten afgerond – bijvoorbeeld de implementatie van Office 2016 en koppelingen met een aantal landelijke voorzieningen. Andere projecten zijn later in het jaar opgestart en lopen nog, in sommige gevallen in samenwerking met de I&A-afdeling van de BMW-gemeenten.

Informatiebeveiliging

8. **Implementatie van het informatiebeveiligingsplan**

Eén van de onderdelen van het informatiebeveiligingsplan is het implementeren van het ISMS (Information Security Management System). Dit bevat naast allerlei voorbeelddocumenten ook handvaten voor het nemen van veiligheidsmaatregelen en helpt daarmee in het opzetten van een adequaat beveiligingsbeheer van de processen binnen onze gemeente. Daarnaast zijn we in september gestart met het iBewustzijn programma waarmee we de medewerkers zich bewust willen maken van de gevoeligheid van de gegevens waarmee ze werken en hoe ze daarmee verantwoord om kunnen gaan.

Ook hebben we in 2016 gewerkt aan een aantal concrete veiligheidsmaatregelen. Denk hierbij aan het veilig versturen van email bijlagen, het beheer van onze mobiele apparaten en het veilig inloggen voor thuiswerkers. Een aantal van deze maatregelen is nog in ontwikkeling en wordt in 2017 afgerond.

BGT

9. **Uitvoering van de BGT-plus**

In 2016 is in WO-DEAL-verband gewerkt aan het project om de gegevens voor de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) geschikt te maken en te uploaden naar de Landelijke Voorziening BGT. De aansluiting op de landelijke voorziening is in 2016 gerealiseerd. Eind van het jaar is besloten om het beheer van de BGT niet samen met de DAL-gemeenten uit te voeren en zijn we gaan kijken naar alternatieven om de werkzaamheden op een andere manier op te pakken.

10. **Uitvoering van de koppeling tussen het stelsel van basisregistraties**

Voor zover technisch mogelijk is koppeling tot stand gebracht.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Extern georiënteerd:

1. Herijken van het Dienstverleningsconcept

In 2016 is het Dienstverleningsconcept KCC opgesteld. Omdat in de loop van het jaar duidelijk werd dat de gemeente Eemsmond per 1 januari 2019 gaat herindelen met de gemeenten Bedum, Winsum en De Marne, is de periode waarop het Dienstverleningsconcept betrekking heeft, beperkt tot de jaren 2017-2018. In overleg met de andere 3 gemeenten zal een gezamenlijke visie op dienstverlening geformuleerd moeten worden. Medio 2017 zullen hiervoor de eerste kennismakings- en oriënterende gesprekken plaatsvinden. Het Dienstverleningsconcept KCC omvat dan ook niet zozeer de visie op dienstverlening van de gemeente Eemsmond, maar beperkt zich tot het beschrijven van de verbeterpunten waar de komende 2 jaar nog aan gewerkt zal worden om de dienstverlening naar een hoger plan te tillen. In deze plannen en activiteiten wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande organisatorische (beleids-)ontwikkelingen. De belangrijkste daarvan zijn het programma Continu Verbeteren Eemsmond, de operationalisering van het Informatiebeleidsplan 2016-2019 en het project 'Klantgericht werken', met daarin o.a. de implementatie van JOIN Klantcontact.

2. Doorontwikkelen van de digitalisering, i-Nup en E-dienstverlening.

In 2015 hebben we de middelen (iNUP) ingezet om de organisatie in te richten voor het werken op afspraak en een betere dienstverlening, o.a. door de mogelijkheid om via internet zelf een afspraak te maken met de gemeente voor de meeste producten van het KCC (publieksbalies, burgerzaken, belastingen).

In 2016 hebben we geconstateerd dat het Werken op Afspraak efficiënt en klantvriendelijk werkt. Een verdere ontwikkeling in de digitalisering is het invoeren van de module Join Klantcontact. Met deze software is het voor de KCC-medewerkers in één oogopslag inzichtelijk welke zaken er bij een klant spelen en wie binnen de gemeente de contactpersoon is voor de klant. In 2016 hebben we voorbereidende werkzaamheden verricht, zodat we in 2017 met Join Klantcontact aan de slag kunnen. Het wachten is eerst op de implementatie van Decos Join, aangezien Join Klantcontact een module is van Decos Join. Met Join Klantcontact zijn we in staat onze dienstverlening verder te optimaliseren.

BRP en iBurgerzaken

In het kader van de modernisering van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) en de komst van de nieuwe wet BRP wordt landelijk de Basisregistratie Personen (BRP) ingevoerd. Invoering van de BRP vindt plaats tussen 2018 en eind 2019. Alle gemeenten worden in de ze periode gefaseerd aangesloten op de Landelijke voorziening BRP. Ter voorbereiding op deze aansluiting moet de gemeente beschikken over een Burgerzakenmodule (BZM). Dit betekent dat we ons huidige GBA-systeem moeten omzetten naar een BZM.

De implementatie van de BZM van PinkRoccade (iBurgerzaken) is de eerste benodigde stap voor de verplichte aansluiting Landelijke voorziening BRP. De voorbereidingen op de implementatie iBurgerzaken hebben in 2016

plaatsgevonden. Daarmee zijn we klaar om in 2017 met iBurgerzaken van start te kunnen gaan.

3. Herijken van het beleidsplan KCC (jaarlijks)
Omdat in 2016 bekend is geworden dat de gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond per 1 januari 2019 samengaan in één nieuwe gemeente, is besloten om het beleidsplan KCC gelijk te stellen aan het Dienstverleningsconcept KCC 2017-2018.
4. Deelnemen in de projectorganisatie BGT
Eemsmond heeft deelgenomen in de projectorganisatie BGT tot aan de afronding daarvan. Aan de implementatie van het opgeleverde plan heeft Eemsmond niet deelgenomen omdat in het kader van de herindeling andere keuze voor de uitvoering van de BGT zijn gemaakt.

Intern georiënteerd:

1. Competentiemanagement opzetten
De kern- en generieke competenties zijn vastgelegd en leidend in het functionering- en beoordelingssysteem. Bovendien wordt ook bij werving en selectie op competenties geselecteerd.
2. Het vastgestelde Informatiebeleidsplan en informatiebeveiligingsplan zijn onderverdeeld in deelplannen waarmee medio 2016 is begonnen met de uitvoering.
3. Herijking van het inkoopbeleid vindt jaarlijks plaats. In principe wordt bij inkoop en aanbesteding gebruik gemaakt van de door ons aangeschafte inkooptool, waarmee meteen procedureel wordt voldaan aan de gestelde voorwaarden. Grotere inkoop en aanbestedingstrajecten worden altijd begeleid door de inkoopcoördinator. Meer en meer passen we daarbij de 'best value' methode toe. Om die methode specifiek, maar ook om het belang van adequate inkoop in het algemeen uit te dragen en te borgen, worden steeds meer medewerkers van onze eigen organisatie opgeleid in deze inkoopmethode.
4. Optimaliseren van de gegevensmakelaar
De gegevensmakelaar wordt, binnen de mogelijkheden die wij technisch hebben, maar vooral de beperkingen die de leveranciers van applicaties ons opleggen, optimaal ingezet. Dat leidt meer en meer tot optimalisatie van gegevensbeheer zowel in het kader van informatiebeveiliging als van volledigheid en integraliteit van de gegevensbestanden.

Wat heeft het gekost?

De baten en lasten behorend bij het programma Diensten & Ondersteuning zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Dienstverlening & Ondersteuning (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lasten	2.099	2.506	2.457
Baten	361	362	356
Saldo programma	-1.739	-2.144	-2.101

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
<i>Lasten</i>	309	306
<i>Baten</i>	0	0
<i>Saldo programma</i>	-309	-306

3 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Bij dit onderdeel van de rekening worden die middelen opgenomen, die vrij besteedbaar zijn en kunnen dienen ter financiering van de gemeentelijke uitgaven. De algemene dekkingsmiddelen van de gemeente Eemsmond betreffen:

1. Algemene uitkering uit het gemeentefonds
2. Lokale middelen, vrij te besteden
3. Dividend
4. Saldo financieringsfunctie
5. Onvoorziene uitgaven

Voordat per aandachtsveld een nadere beschouwing over de realisatie van het beleid wordt gegeven, onderstaand een overzicht van de financiële uitkomsten.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien (x € 1.000)

	<i>Begroting 2016 voor wijziging</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
Lokale heffingen	10.360	10.685	11.778
Algemene uitkering	30.621	31.203	32.753
Dividend	25	22	29
Saldo financieringsfunctie	0	0	0
Onvoorzien	-15	0	0
Overige eigen middelen	1.005	937	910
Saldo algemene dekkings- middelen en onvoorzien	41.996	42.848	45.470

<i>Waarvan incidenteel (x € 1.000)</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Rekening 2016</i>
<i>Lasten</i>	991	1.298
<i>Baten</i>	1.011	1.011
<i>Saldo programma</i>	20	-287

Algemene uitkering

In de loop van 2016 is de geraamde opbrengst voor de algemene uitkering uit het gemeentefonds per saldo naar boven bijgesteld met € 582.014 (van € 30.621.343 naar € 31.203.357).

- voor het jaar 2016 een bijstelling van de algemene uitkering van per saldo:	+ €	138.379
- voor het jaar 2016 een bijstelling van de algemene uitkering sociaal domein van per saldo:	+ €	443.635
Totaal	+ €	582.014

Voor 2016 was sprake van zowel negatieve als positieve bijstellingen. Deze bijstellingen worden hieronder toegelicht.

Bijstellingen 2016

De gevolgen van de meicirculaire zijn bij de behandeling van de Voorjaarsrapportage in de Raad middels het raadsvoorstel voorgelegd. Hier was sprake van zowel een structurele (€ 569.000) als een incidentele (€ 27.000) toename van de algemene uitkering.

De structurele toename kwam met name voort uit een structurele verhoging van de budgetten voor het Sociaal Domein (€ 442.000).

Verder was sprake van bijstelling van diverse sociale maatstaven (negatief, € 80.000) en van fysieke maatstaven (positief, € 63.000). Ook heeft de accresontwikkeling van 2015 en 2016 geleid tot een bijstelling. We hebben hierbij de opgenomen stelpost voor een tegenvallend accres laten vervallen. Per saldo een positieve bijstelling van € 75.000. Ook was sprake van een toename van de algemene uitkering vanuit de ontwikkeling van de uitkeringsbasis (€ 49.000) en een afname van de algemene uitkering door een uitname van het partieel accres van de asielinstroom (€ 49.000). Tenslotte was bij de Voorjaarsrapportage ook sprake van een verhoging van de integratie-uitkering Wmo en van de decentralisatie-uitkeringen voor voorschoolse voorzieningen peuters en voor combinatiefunctionarissen (een positieve bijstelling van € 57.000).

Bij de Najaarsrapportage zijn de effecten van de septembercirculaire 2016 verwerkt. De budgetten voor het Sociaal Domein zijn nogmaals (minimaal) verhoogd met € 1.400.

Verder was ook bij de Najaarsrapportage sprake van een negatief effect op de raming van de algemene uitkering (exclusief de integratie-uitkering Sociaal Domein). Als gevolg van hogere WOZ-waardes dan bij de berekening van de algemene uitkering waren gehanteerd, was sprake van een hogere correctie via de inkomensmaatstaf. Dit leidde tot een lagere algemene uitkering van € 84.000. Een lagere integratie-uitkering zorgde voor een lagere raming van de algemene uitkering met € 38.700. Verder is de ruimte tot het plafond voor het BTW-compensatiefonds kleiner geworden, wat heeft geleid tot een uitname uit de algemene uitkering van € 49.400.

De ontwikkeling van het accres leidde tot een positieve bijstelling van de algemene uitkering met € 86.500, voor de verhoogde asielinstroom werd een budget van € 44.300 ontvangen en een bijstelling van een aantal sociale maatstaven leidde tot een toename van de algemene uitkering met € 39.000.

De bijstelling in de Najaarsrapportage is incidenteel geraamd, omdat hier in de Begroting 2017 al rekening mee is gehouden.

Realisatie ten opzichte van raming

De werkelijk ontvangen uitkering is € 1.549.500 hoger dan geraamd (stand Begroting: na wijziging conform decemberrapportage).

Dit wordt met name veroorzaakt door:

a. ontvangen middelen voor uitvoering van het scholen-
programma (gaswinningsproblematiek)	€ 1.692.800
b. extra middelen voor verhoogde asielinstroom, o.b.v.
de werkelijke instroom in 2016	€ 26.600
c. verrekeningen op de algemene uitkering uit voorgaande
jaren	€ 95.100
d. hogere WOZ-waardes voor een aantal grote objecten
ten opzichte van de geraamde waardes	-/- € 220.300

e. afwijking in de fysieke maatstaven en aantal bijstand-
ontvangers

-/- € 44.700
€ 1.549.500

- Ad a. Voor uitvoering van het scholenprogramma (versterking en/of nieuwbouw van scholen in verband met aardbevings schade) heeft de gemeente eind 2016 extra middelen ontvangen.
- Ad b. Het rijk heeft middelen beschikbaar gesteld voor het kunnen opvangen van de verhoogde asielinstroom. Dit is in 2016 in de septembercircularis verwerkt en door ons in de Najaarsrapportage geraamd. Op basis van de werkelijke instroom in 2016 is deze bijdrage eind 2016 alsnog bijgesteld.
- Ad c. In 2016 hebben op de algemene uitkering van 2014 en 2015 nog verrekeningen plaatsgevonden. Zo is de uitkeringsfactor van 2015 definitief vastgesteld (hogere baat van € 37.300) en is de integratieuitkering Wmo over 2015 verhoogd (met € 13.300). Verder zijn de WOZ-waardes voor 2014 definitief vastgesteld. We hebben in 2014 geprobeerd zo goed mogelijk rekening te houden met de uiteindelijke WOZ-waardes. Toch geeft dit in 2016 nog een voordeel van € 44.500.
- Ad d. We houden alvast rekening met een hogere correctie op de inkomensmaatstaf. Dit is het gevolg van hogere WOZ-waardes van een aantal grote objecten dan was geraamd. Dit heeft een negatief effect in de realisatie ten opzichte van de Begroting.
- Ad e. Het rijk heeft eind 2016 de stand van de maatstaven bijstandontvangers, oeverlengtes en oppervlaktes gecorrigeerd. Per saldo leidt dit tot een lagere algemene uitkering dan we hadden geraamd.

Lokale heffingen

Onder de algemene dekkingsmiddelen vinden wij de volgende belastingen terug:

- Onroerende zaakbelasting;
- Hondenbelasting;
- Forensenbelasting.

De opbrengsten uit deze belastingen zijn algemene dekkingsmiddelen en daarmee ook vrij inzetbaar. Dit in tegenstelling tot de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges. De opbrengst van deze heffingen zijn gekoppeld aan de kosten die hiervoor worden gemaakt. Verantwoording hiervan vindt daarom plaats op het product zelf.

Ter toelichting op deze posten nog het volgende:

De OZB-opbrengsten kennen een fors overschot. Dit heeft vooral te maken met de areaaluitbreiding van objecten in de Eemshaven.

Belastingen

Het beleid van de gemeente is erop gericht om tariefsverhogingen zoveel mogelijk te beperken. Voor 2016 hebben we, net als in 2015 het geval was, hier in het kader van de bezuinigingen wel een extra stap moeten maken.

Opgemerkt moet worden dat, ondanks deze extra verhoging t.o.v. voorgaande jaren, de lasten voor huishoudens in Eemsmond nog steeds bij de laagste in de provincie Groningen horen.

De OZB is in 2016 met 3,5% gestegen. Daarnaast is ook de afvalstoffenheffing gestegen met € 17 (voor eenpersoonshuishoudens) en met € 34 (voor meerpersoonshuishoudens); in vergelijking met omliggende gemeenten is deze heffing nog steeds bijzonder laag.

Dividend

De gemeente Eemsmond ontvangt dividend op de aandelen van de Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG), Oikocredit, Fryslân Miljeu en van de diverse vennootschappen voortvloeiend uit de verkoop van Essent aan RWE. Het dividend van deze laatstgenoemde vennootschappen is verantwoord onder programma 4 Economie & Maatschappij.

Van de BNG is in 2016 € 21.481 aan dividend ontvangen; hierdoor is de oorspronkelijke raming met € 3.000 verlaagd. Van Oikocredit is € 497 ontvangen en van Fryslân Miljeu € 6.766. Met deze laatste ontvangsten is in de Begroting geen rekening gehouden.

Saldo financieringsfunctie

De gemeente Eemsmond kent geen ramingen c.q. boekingen op deze functie. De werkelijke rente wordt via een nagecalculeerde renteomslag verdisconteerd in de kapitaallasten.

Onvoorziene uitgaven

In de primitieve Begroting 2016 was een bedrag geraamd voor onvoorziene structurele uitgaven van € 15.000. Bij de decemberrapportage 2016 is aangegeven dat dit bedrag incidenteel kan vervallen, omdat het bedrag in de loop van 2016 niet is aangewend.

Overig eigen middelen

De afdracht aan loonheffing in het kader van de werkkostenregeling was oorspronkelijk begroot op € 40.000. Dit was gedurende het jaar al teruggebracht naar € 15.000. De ingezette maatregelen en bewaking van de uitgaven hebben ertoe geleid dat de uiteindelijk sprake is van een overschot op het (gewijzigd) budget van € 13.700.

In de Begroting 2016 is rekening gehouden met een flexibele schil van € 230.000 voor extra capaciteit. Hiervan is ruim € 180.000 ingezet.

Tijdens het jaarafsluitingsproces is gebleken dat de voorziening voor dubieuze belastingdebiteuren ontoereikend was. Dit heeft geleid tot het doteren van een extra bedrag aan de voorziening van € 131.000. Hier was in de (bijgestelde) Begroting geen rekening gehouden.

De toerekening van de rentelasten aan de investeringen vindt plaats middels óf een vast rentepercentage (annuïtaire methode) of middels de omslagrente (lineaire methode). In de rekening hanteren we de berekende renteomslag van de Begroting. Aangezien de rentelasten lager zijn uitgevallen in 2016 is de omslagrente in werkelijkheid lager.

Deze lagere lasten worden verrekend met dit programma (via het product Saldi Kostenplaatsen). Dit geeft een voordeel op dit programma van € 105.700.

4 Paragrafen

De paragrafen bij de Begroting en Jaarstukken geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten vanuit een bepaald perspectief. In de paragrafen zijn de beleidslijnen vastgelegd voor beheersmatige aspecten.

Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in het Jaarverslag staan, worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor de Raad voldoende inzicht krijgt. Er is dus enige overlap tussen de programma's en de paragrafen. De programma's zijn direct gericht op de burger en de paragrafen indirect; ze geven kaders die de Raad het College stelt voor het beheer en de uitvoering.

De volgende paragrafen zijn opgenomen in het Jaarverslag:

1. lokale heffingen
2. risicobeheersing en weerstandsvermogen
3. onderhoud kapitaalgoederen
4. financiering
5. bedrijfsvoering
6. rechtmatigheid
7. verbonden partijen
8. grondbeleid
9. demografische ontwikkelingen
10. interbestuurlijk toezicht

4.1 Lokale heffingen

Algemeen

De paragraaf Lokale heffingen geeft de Raad een betrouwbaar inzicht in de eigen inkomsten en de lastendruk die de lokale heffingen veroorzaken.

In deze paragraaf gaan wij in op:

- de doelstelling
- gerealiseerde opbrengsten
- ontwikkelingen
- belastingdruk
- kwijtschelding

Gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Zij zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De lokale heffingen raken namelijk de burgers heel direct in de portemonnee. Daarbij wil de burger waar voor zijn geld. Voor onze gemeente waren de onroerend zaakbelastingen (OZB) en de rioolrechten de belangrijkste inkomsten in 2016.

Doelstelling

Doelstellingen bij de Begroting 2016 waren:

- de tarieven met 3% te verhogen, met uitzondering van de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolrechten, en de sporttarieven;
- de OZB-tarieven met 3,5% te verhogen.
- de afvalstoffenheffing te verhogen met € 17 voor eenpersoonshuishoudens en € 34 voor meerpersoonshuishoudens;
- de rioolheffing niet te verhogen;
- de sporttarieven gefaseerd te verhogen door gedurende drie jaren (2014 tot en met 2016) te rekenen met een verhoging van 10%.

Uiteindelijk zijn bij de behandeling van de Begroting 2016 de opbrengsten vastgesteld zoals hierboven aangegeven en de verordeningen voor de tarifiering hierop aangepast. In de nieuwe tarieven OZB is ook de waardeontwikkeling bij de woningen en de niet-woningen verwerkt.

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste tarieven.

Soort heffing	2014	2015	2016
Onroerende zaakbelastingen:			
Woningen:			
- eigenarenheffing	0,2095%	0,2273%	0,2400%
- gebruikersheffing	-	-	-
Niet-woningen			
- eigenarenheffing	0,3575%	0,3795%	0,3972%
- gebruikersheffing	0,2863%	0,3039%	0,3180%
Rioolheffing:			
- eigenarenheffing	129,75	129,75	130,70
- gebruikersheffing	129,75	129,75	130,70

Soort heffing	2014		2015		2016	
Afvalstoffenheffing						
Meerpersoonshuishoudens		24,00		82,00		118,00
Eenpersoonshuishoudens		48,00		41,00		59,00
Reinigingsrechten:						
	Groen	Grijs	Groen	Grijs	Groen	Grijs
Container t/m 240 l	438,00	522,00	451,00	537,00	N.v.t.	
Containers t/m 660 l	497,00	745,00	511,00	767,00	N.v.t	N.v.t
Eens per twee week 660 l	454,00	577,00	467,00	594,00	N.v.t	N.v.t
Huur container 660 l	212,00	212,00	218,00	218,00	N.v.t	N.v.t
Ophalen grof huishoud.afval		22,80		23,40	N.v.t	N.v.t
Hondenbelasting:						
- 1 ^e hond		57,00		58,70		60,40
- 2 ^e en volgende		89,00		91,65		94,30
Forensenbelasting		545,00		561,35		577,00

Realisatie

Bovenstaande heeft geleid tot de volgende opbrengsten over 2016:

	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016
Leges/sporttarieven	343.451	435.725	420.838	14.887
Afvalstoffenheffing	481.068	691.000	694.128	-3.128
Reinigingsrechten	129.157	0	988	-988
Rioolheffing	1.904.514	1.910.181	1.921.820	-11.639
Begraafrechten	103.741	239.099	244.835	-5.736
Bouwleges	218.920	300.000	729.802	-429.802
OZB	9.751.391	10.601.780	11.701.191	-1.099.411
Hondenbelasting	72.712	75.381	70.067	5.314
Forensenbelasting	7.407	7.640	7.170	470
Overig	95.211	94.880	92.477	2.403
Totaal	13.107.572	14.355.686	15.883.316	-1.527.630

Toelichting op hoofdlijnen op de opbrengsten

Leges/sporttarieven

De leges en sporttarieven laten een lagere werkelijke inkomst zien dan was geraamd.

De opbrengsten leges burgerlijke stand en leges algemeen zijn lager uitgevallen dan begroot.

Over de verhuur van met name de sportvelden worden zijn minder inkomsten ontvangen.

Afvalstoffenheffing

De opbrengst afvalstoffenheffing heeft een plus van € 3.128,41 ten op zichte van de raming van € 479.000. Dit heeft te maken met een lichte stijging van het aantal huishouden binnen de gemeente Eemmond. Bij het opstellen van de Begroting is er uit gegaan van 7008 huishouden. Op basis van de cijfers van CBS waren er eind 2016 7098 huishouden.

OZB Gebruikers

Bij de OZB gebruikers is sprake van meer ontvangsten dan geraamd. Het betreft een hogere opbrengst van € 438.046,04 omgerekend in procenten is dit 13%.

OZB Eigenaren

De OZB eigenaren laat een grotere afwijking zien. Hier is sprake van een hogere baat van € 980.290. Eén van de oorzaken is de areaaluitbreiding van objecten in de Eemshaven.

Rioolheffing

De opbrengst 2016 bedraagt € 1.921.820,43. Dit is € 11.639 (0,61%) meer dan begroot.

Bouwleges

In 2016 is voor bouwleges een raming opgenomen van € 300.000. In werkelijkheid is er € 729.801 aan bouwleges ontvangen. Een positief saldo van € 429.801. Dit positief saldo wordt veroorzaakt door de areaaluitbreiding in de Eemshaven. De geraamde baten zijn gedurende het jaar naar beneden bijgesteld. De inkomsten uit deze leges zijn afhankelijk van de aanvragen en laten daarmee jaarlijks fluctuaties zien. Een goede raming van deze baten is daarom lastig te maken.

Overige heffingen

De overige heffingen geven geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

Ontwikkelingen

Omgaan met opbrengsten OZB van grote objecten

De gemeente Eemshaven kent een aantal grote objecten in de Eemshaven. Normaal gesproken is een risico dat een gemeente loopt t.a.v. de mutaties in de waardering van woningen en niet-woningen binnen het OZB-bestand redelijk op te vangen. Bij eventuele waardevermindering van grote objecten, zoals wij deze kennen, is dit echter niet altijd mogelijk.

We proberen de waardes van de grote objecten dan ook redelijk voorzichtig, maar wel reëel in te schatten.

Op dit moment moet er nog voor één object de waarde voor 2016 (en voor 2015) vastgesteld worden. Hierover zijn nog gesprekken met de betreffende eigenaar gaande. We hebben rekening gehouden met de opbrengst over nog op te leggen OZB-aanslag.

Bezwaren

In 2016 zijn WOZ-beschikkingen verzonden met als prijspeil 1 januari 2015. Deze beschikkingen, gecombineerd met de aanslagen 2016, zijn verzonden op 28 februari 2016. De beschikkingen hebben geleid tot 104 bezwaarschriften tegen de aanslag/WOZ-beschikking binnengekomen, waarvan 5 tegen de aanslag gemeentelijke heffingen. De overige 99 bezwaren waren gericht tegen de WOZ-waarde.

De bezwaren zijn afgehandeld. Zie voor een nadere onderverdeling onderstaand overzicht:

	Woning	Niet-woning
Gegronnd	25	11
Ongegrond	37	15
Overige gronden	0	6
Ingetrokken	3	2
Niet in behandeling genomen	0	0
<i>Totaal</i>	<i>65</i>	<i>34</i>

No Cure - No Pay

Via 'no cure no pay'-bureaus zijn 42 bezwaarschriften binnengekomen. Hiervan zijn 26 gegrond verklaard. De overige bezwaarschriften zijn ongegrond, niet-ontvankelijk of ingetrokken. Over het jaar 2016 is er voor € 56.242,49 aan proceskosten uitbetaald. Deze kosten hebben betrekking op de 26 gegrond verklaringen van 2016 en de beroepszaken met betrekking tot 2015, die in 2016 zijn behandeld.

Aardbeving

Begin maart 2016 zijn eigenaren van onroerende zaken geïnformeerd over de mogelijkheid om aardbevingsschade online te melden. Men kon met een unieke code het schaderapport uploaden richting (indienen bij) de gemeente. Het schaderapport wordt aangemerkt als een bezwaarschrift; mensen houden hierdoor de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen onze beslissing over de omvang van de van waardevermindering. In totaal hebben in 2016 103 eigenaren melding gedaan van aardbevingsschade; hiervan kennen 3 meldingen geen schadebedrag. Alle meldingen zijn inmiddels afgehandeld. Dit heeft geresulteerd in een OZB derving € 2.774.

Declaratie/schadeclaim

De OZB derving van € 2.774 is samen met de kosten voor bezwaarafhandeling, informele afhandeling van schademeldingen en uitbetaalde proceskosten geclaimd bij NCG c.q. de Minister van EZ. Er is in totaal voor het jaar 2016 aan € 102.205 WOZ-kosten geclaimd. Op dit moment is nog niet te zeggen of de claim door het NCG/de minister van EZ wordt gehonoreerd.

Belastingdruk

De provincie Groningen publiceert in het kader van haar financieel toezicht op de gemeenten, evenals het COELO, overzichten met de belastingdruk van alle gemeenten en de gemeenten in de provincie Groningen. De situatie wijkt voor 2016 weinig af van de overzichten van voorgaande jaren. Hieronder een overzicht van de tarieven van Eemsmond in relatie tot het landelijke gemiddelde.

Omschrijving	Provinciaal gemiddelde	Eemsmond
Woonlasten Eigen woning:		
- éénpersoonshuishouden	680,00	665,00
- meer persoonshuishouden	762,00	724,00
	Provinciaal gemiddelde	Eemsmond
OZB:		
- woningen	0,1819%	0,2400%
- Niet woning (E/G)	0,6700%	0,7152%
Afvalstoffenheffing		
- éénpersoonshuishouden	285,00	59,00
- meerpersoonshuishouden	209,00	118,00
Rioolheffing		
- eenpersoonshuishouden	194,00	261,00
- meerpersoonshuishouden	194,00	261,00

Eemsmond staat in 2016 landelijk op plaats 181 waar het gaat om de laagste woonlasten.

Algehele conclusie:

- Eemsmond heeft een hoge score met de tarieven voor de OZB;
- Eemsmond heeft landelijk gezien het laagste tarief voor de afvalstoffenheffing;
- de tarieven voor de rioolheffing liggen boven het gemiddelde.

Onderstaand geven we een overzicht van de tarieven en woonlasten van Eemsmond, in vergelijking met de omliggende gemeenten. Dit overzicht kent als uitgangspunten eigen woningbezit en een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	OZB woningen eigenaar (in %)	OZB niet- woningen eigenaar (in %)	OZB niet- woningen gebruik (in %)	Afvalstof- fenheffing	Riool- heffing	Belasting- druk
Appingedam	0,2616	0,3643	0,2908	€ 265	€ 223	€ 831
Bedum	0,1594	0,2466	0,1882	€ 237	€ 214	€ 724
Delfzijl	0,2052	0,4165	0,3457	€ 277	€ 278	€ 804
Eemsmond	0,2400	0,3972	0,3180	€ 118	€ 261	€ 724
De Marne	0,1902	0,3028	0,2508	€ 220	€ 373	€ 858
Loppersum	0,1828	0,2086	0,1597	€ 262	€ 332	€ 858
Winsum	0,1968	0,2384	0,1736	€ 265	€ 210	€ 798

Kwijtschelding

De kwijtschelding van lokale heffingen heeft dit jaar geleid tot een totaal bedrag van € 123.291. Dit is € 48.865,55 meer dan in 2015. In 2016 is € 120.000 begroot. Reden voor deze extra uitgave is verruiming van het kwijtscheldingsbeleid en stijging van de belastingsoorten die in de kwijtschelding zijn betrokken.

De gemeente werkt hierin samen met het Hefpunt, het belastingkantoor van de drie noordelijke waterschappen. Burgers hoeven voor kwijtschelding slechts bij één organisatie een aanvraag in te dienen die dan door Hefpunt in behandeling wordt genomen. Net als voorgaande jaren hanteerde onze gemeente ook voor 2016 een norm van 100%.

4.2 Risicobeheersing en weerstandsvermogen

Algemeen

Voor de jaren 2014 tot en met 2017 is de nota 'Risicobeheersing en Weerstandsvermogen' van toepassing.

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken loopt de gemeente diverse risico's. De gemeente Eemsmond wil de (mogelijke financiële) risico's, die voor rekening komen van de gemeente op een gestructureerde manier beheersen om keuzes rondom deze risico's bewust te kunnen maken.

Hierbij is van belang de omvang van eventuele financiële tegenvallers (risicoprofiel) in relatie tot de mate waarin de gemeente eventuele risico's kan opvangen (weerstandsvermogen).

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de geïdentificeerde risico's en de weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is voldoende indien de risico's opgevangen kunnen worden in de weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Deze ratio wordt afgezet tegen een norm. Op deze wijze kan worden geconcludeerd of de gemeente Eemsmond beschikt over voldoende weerstandsvermogen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten als gevolg van het voordoen van risico's, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de Begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Het gaat om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden.

Binnen het BBV wordt een onderscheid gemaakt in incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen (Algemene reserve en stille reserves). Onder structurele weerstandscapaciteit verstaan we middelen die structureel inzetbaar zijn om structurele tegenvallers op te vangen (onvoorzien structureel, vrije ruimte in de meerjarenplanning, onbenutte belastingcapaciteit en bezuinigingen).

De gemeente Eemsmond gebruikt in eerste instantie de incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Mochten zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan zullen deze eerst incidenteel worden afgedekt middels de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens zal hiervoor bij de eerstvolgende Begroting dekking gezocht worden. Hierbij wordt als uitgangspunt gehanteerd dat de Begroting voor dat jaar en/of meerjarig sluitend is. Indien een structureel gevolg aan de orde is wordt bij de Kaderplan/Begroting een oplossing gezocht voor het dekken van dit gevolg.

Er worden geen eisen gesteld aan de omvang van de structurele weerstandscapaciteit, omdat deze niet van de één op de andere dag kan worden ingezet. Wel dient er over de ruimte te worden gerapporteerd bij de Jaarrekening.

De incidentele weerstandscapaciteit voor de gemeente Eemsmond bestaat uit:

- algemene reserve (inclusief ondergrens van € 1.815.000);
- stille reserves op de overige gronden.

Berekening weerstandsvermogen

De mate waarin financiële tegenvallers opgevangen kunnen worden, wordt gedefinieerd als het weerstandsvermogen. Het staat met andere woorden voor de robuustheid van de Begroting en wordt bepaald door de risico's in relatie te brengen met de weerstandscapaciteit. In de nota 'Risicobeheersing & Weerstandvermogen 2014-2017' heeft de gemeente Eemsmond bepaald dat het weerstandsvermogen voldoende is indien de ratio groter of gelijk is aan 1,4 (voorheen: het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve moest positief zijn).

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de volgende ratio:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit -/- ondergrens}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio}$$

Om een beoordeling te kunnen geven over het weerstandsvermogen van de gemeente Eemsmond is de volgende normeringstabel van toepassing.

Klasse	Ratio weerstandsvermogen (intervallen)	Betekenis (beoordeling)
I	groter dan 2,0	Uitstekend
II	tussen 1,4 en 2,0	Ruim voldoende
III	tussen 1,0 en 1,4	Voldoende
IV	tussen 0,8 en 1,0	Matig
V	tussen 0,6 en 0,8	Onvoldoende
VI	kleiner dan 0,6	Ruim onvoldoende

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is als volgt samengesteld.

Omschrijving	voor besluitvorming resultaatbestemming	na besluitvorming resultaatbestemming
Algemene reserve	7.437.728	7.437.728
Nog te bestemmen resultaat		3.555.564
Correctie op resultaatbestemming (conform voorstel toegevoegd aan bestemmingsreserves i.p.v. algemene reserve):		
- reserve risico's grote objecten		-597.000
- reserve Scholenprogramma		-1.692.847
- reserve koppelkansen versterkingsopgave		-490.186
- reserve decentralisaties		-75.528
Correctie op reserve jaarovergang (hfd.13)		45.425
Overige voorstellen (hfd.13)		-44.373
	7.437.728	8.138.783
Stille reserves op overige gronden	693.222	693.222
	8.130.950	8.832.005
Ondergrens	-1.815.000	-1.815.000
	6.315.950	7.017.005

De stille reserves volgen uit het verschil tussen de boekwaarde en de geschatte opbrengstwaarde van de overige gronden per 31 december 2016.

Benodigde weerstandscapaciteit (inventarisatie van de risico's)

Bij de Begroting 2017 is de inventarisatie van de risico's geactualiseerd. Deze actuele inventarisatie wordt gehanteerd voor de rekening 2016.

Ten opzichte van de actualisatie bij de Begroting 2016 is sprake van een minimale wijziging. De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 1.576.000 (was: € 1.587.000).

In hierna volgend overzicht worden de risico's weergegeven.

Korte omschrijving van het risico	Kans	Vaste waarde (bandbreedte-midden)	Financiële Impact (kans * bandbreedte midden)
Algemeen (concernbreed)			
Extra beslag op de personele capaciteit (gemeentebreed) als gevolg van het voordoen van een incident	50%	€ 60.000	€ 30.000
Het ontvangen van een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds dan geraamd	30%	€ 205.000	€ 61.500
Meerjarig effect op de hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds a.g.v. de herindeling (impact maatstaven)	PM	PM	PM
Daling van de inkomsten uit onroerende zaakbelastingen van grote objecten in de Eemshaven	30%	€ 435.000	€ 130.500
Invoering van nieuwe wet- en regelgeving kan leiden tot extra inzet van personele capaciteit die niet zijn voorzien	30%	€ 60.000	€ 18.000
Renteontwikkeling (risico dat renteontwikkeling afwijkt van intern gehanteerde rekenrente)	10%	€ 205.000	€ 20.500
Effectuering van garantstellingen (zoals gewaarborgd geldleningen)	10%	€ 60.000	€ 6.000
Risico dat de garantstelling jegens NV Groningen Seaports wordt geëffectueerd.	PM	PM	PM
Risico op schade aan gemeentelijk vastgoed en infrastructuur a.g.v. de aardgaswinning	PM	PM	PM
Opbarebare ruimte / Ruimtelijke ontwikkeling			
Grondverontreiniging bij GWRP projecten	10%	€ 60.000	€ 6.000
Schade aan ondergrondse bekabeling bij openbare werken	10%	€ 60.000	€ 6.000
Financiële gevolgen dichtslibben haven Noordpolderzijl	50%	€ 435.000	€ 217.500
Vervallen van garanties na faillissement uitvoerders tijdens, of na afronding van werken	10%	€ 60.000	€ 6.000
Schade aan zaken in de openbare ruimte a.g.v. natuurgeweld die niet gedekt worden door verzekeringen	30%	€ 60.000	€ 18.000
Vroegtijdig moeten vervallen van materieel gemeentewerken	10%	€ 60.000	€ 6.000
Sanering van het grondbedrijf a.g.v. tegenvallende verkoopresultaten	10%	€ 2.035.000	€ 203.500
Korte omschrijving van het risico	Kans	Vaste waarde (bandbreedte-midden)	Financiële Impact (kans * bandbreedte midden)
Sociaal domein			
Hogere exploitatietekorten bij Ability dan geraamd in de begroting.	30%	€ 205.000	€ 61.500
Overschrijding uitgaven voor Huishoudelijke Hulp a.g.v. decentralisatie (later effectuering van nieuw beleid)	30%	€ 205.000	€ 61.500
Stijging vervoerskosten (o.a. WMO, leerlingenvervoer) a.g.v. contractuele NEA-index boven de geraamde index	30%	€ 60.000	€ 18.000
Overschrijding uitgaven voor PGB jeugd a.g.v. ontwikkeling macrobudget	30%	€ 435.000	€ 130.500
Risico dat a.g.v. fouten m.b.t. registraties bij de Sociale Verzekeringsbank teveel uitbetaalde PGB's niet verhaald kunnen worden	10%	€ 205.000	€ 20.500
Overschrijding uitgaven ZIN a.g.v. ontwikkeling macrobudget en de overeengekomen provinciale solidariteit	30%	€ 435.000	€ 130.500
Risico claims a.g.v. een incident rondom de jeugdzorg	10%	€ 870.000	€ 87.000
Overschrijding uitgaven voor ZIN en PGB WMO begeleiding a.g.v. ontwikkeling in het macrobudget en de gewijzigde systematiek in 2016 (open einde regeling)	30%	€ 435.000	€ 130.500
Mogelijke neerwaartse bijstelling van de rijksbijdrage m.b.t. de uitvoering van de Participatiewet, onderdeel BUIG.	30%	€ 435.000	€ 130.500
Het risico dat geen aanspraak gemaakt kan worden (of afwijzing) van de vangnet-regeling.	10%	€ 435.000	€ 43.500
Risico t.a.v. onvoorziene automatiseringsaspecten binnen het sociaal domein (decentralisaties)	10%	€ 205.000	€ 20.500
Hoger exploitatietekort bij Volkskredietbank Noord Groningen dan geraamd in de begroting.	10%	€ 60.000	€ 6.000
Overschrijding a.g.v. hogere WMO-uitgaven dan geraamd m.b.t. woningaanpassingen	10%	€ 60.000	€ 6.000
Totaal			€ 1.576.000

Berekening ratio weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2016:

$$\frac{\text{€ 8.832.005 -/- ondergrens van € 1.815.000}}{\text{€ 1.576.000}} = 4,45$$

Bij bovenstaande berekening is al rekening gehouden met de voorstellen uit deze rekening.

De hieraan gekoppelde beoordeling (norm) is 'Uitstekend'. De gemeente heeft eind 2016 voldoende buffer voor het opvangen van de tot dan toe geïnventariseerde risico's.

Structurele weerstandscapaciteit

In de nota 'Risicobeheersing & Weerstandvermogen 2014-2017' is geen ondergrens meer bepaald voor de structurele weerstandscapaciteit. Zoals al eerder gesteld worden, indien zich structurele risico's voordoen, deze in het lopende begrotingsjaar incidenteel afgedekt en zal voor de nieuwe Begroting structureel dekking gevonden moeten worden. Deze dekking kan onder meer gevonden worden in onvoorzien structureel, de begrotingsruimte, de onbenutte belastingcapaciteit en bezuinigingen.

Op dit moment is bij diverse belastingen en heffingen de 100%-kostendekkendheid nog niet bereikt. Er is dus nog sprake van een potentiële ruimte in de belastingcapaciteit.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaald gevolg. De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn ondervangen en die een financieel gevolg kunnen hebben. Het totaal van de risico's is bepaald op € 1.576.000 (actualisatie van de risico's bij de Begroting 2017).

Verbonden partijen

Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de tekorten van gemeenschappelijke regelingen waarin het deelneemt. De gemeente Eemsmond heeft deze exploitatietekorten van de gemeenschappelijke regelingen reeds afgedekt in de Begroting van de gemeente. Dit betekent dat hierdoor nagenoeg geen aanspraak gedaan hoeft te worden op de weerstandscapaciteit. Tussentijds beoordeelt de gemeente de tussentijdse cijfers zodat (bij de bestuursrapportages) tijdig geanticipeerd kan worden op de financiële ontwikkelingen bij de verschillende gemeenschappelijke regelingen.

Risico's gasboringen en aardbevingen

Door het boren en het winnen van aardgas in het Slochter gasveld, wat zich ook bevindt onder onze gemeente, doen zich aardbevingen voor. De verwachtingen voor de toekomst is dat de kracht van de bevingen kunnen toenemen. Dit heeft voor de gemeente diverse gevolgen op het gebied van: schade aan gemeentelijke gebouwen en infrastructuur, dalend veiligheidsgevoel waardoor het vestigingsklimaat negatief wordt beïnvloed, hetgeen effect heeft op de grondexploitaties, en waardedaling van de woningen in de gemeente.

Hierdoor loopt de gemeente financiële risico's. Het is lastig deze risico's te kwantificeren. De gemeente zet zich in de nadelige effecten te claimen bij de NAM of het rijk.

Het dossier aardbevingen heeft in 2016 veel bestuurlijke en ambtelijke inzet gevraagd. Maar we hebben bijvoorbeeld ook schades moeten laten herstellen aan eigen gemeentelijke gebouwen en het College is in 2016 gehuisvest geweest in een tijdelijk onderkomen in Uithuizen. Hier zijn kosten mee gemoeid die we proberen te verhalen bij de NAM. Uiteraard zijn er afspraken gemaakt die ten grondslag liggen aan het verhalen van gemaakte bedragen; de ervaring leert echter dat interpretaties van afspraken ertoe leiden dat we er niet altijd van kunnen uitgaan dat daadwerkelijk ook alle kosten 100% gedekt zullen worden. Dit levert dus een financieel risico op. Hiervan heeft de organisatie geleerd dat we afspraken zo concreet mogelijk moeten formuleren.

Conclusie

De ratio van het weerstandsvermogen bedraagt 4,45. Dit is hoger dan 2,0 en staat daarmee gelijk aan 'uitstekend'. De gemeente Eemsmond heeft eind 2016 voldoende weerstandsvermogen heeft om de geïnventariseerde risico's af te dekken.

Financiële kengetallen

Algemeen

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat met ingang van het begrotingsjaar 2016 en het Jaarverslag 2015 in deze paragraaf vijf financiële kengetallen opgenomen dienen te worden. Deze kengetallen geven op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van de gemeente. Deze kengetallen hebben geen functie als normeringinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies.

Definities kengetallen

Hieronder wordt aangegeven welke vijf financiële kengetallen opgenomen zijn en wat de kengetallen inhouden.

Netto schuldquote

Het kengetal "netto schuldquote", ook wel bekend als de netto schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van een gemeente. De netto schuldquote geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft of juist op zijn tellen moet passen. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de Begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een Begroting minder flexibel wordt. De netto schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie. In de berekening wordt niet meegenomen waarvoor de schulden zijn aangegaan.

Voor de berekening van de netto schuldquote wordt de netto schuld gedeeld door het totaal van de inkomsten binnen de exploitatie.

Solvabiliteitsratio

De "solvabiliteitsratio" geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente.

Voor de berekening van de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen gedeeld door het totaal vermogen.

Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde Begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele lasten en baten en het saldo van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves te delen door de totale baten.

Grondexploitatie

Het financiële kengetal "grondexploitatie" geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht.

Voor de berekening van dit kengetal wordt de boekwaarde van niet in exploitatie genomen bouwgronden en de boekwaarde van bouwgronden in exploitatie gedeeld door de totale baten.

Belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomst. Het kengetal "lokale lasten" wordt berekend aan de hand van het gemiddeld OZB-tarief. Een hoog gemiddeld OZB-tarief ten opzichte van het landelijk gemiddelde geeft aan in hoeverre de gemeente al gebruik heeft moeten maken van deze optie en dus ook beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente.

Voor de berekening van de belastingcapaciteit worden de totale woonlasten van meerpersoonshuishoudens gedeeld door het landelijk gemiddelde van deze woonlasten van het jaar hiervoor.

Overzicht Financiële kengetallen

Voor de gemeente Eemsmond zien de financiële kengetallen er als volgt uit:

<i>Verloop van de kengetallen</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Rekening 2016</i>
Netto schuldquote	82,2%	97,4%	67,4%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	75,8%	90,8%	63,7%
Solvabiliteitsratio	32%	24%	34%
Structurele exploitatieruimte	-1,7%	-1,5%	6,0%
Grondexploitatie	3,3%	4,6%	2,9%
Belastingcapaciteit	96%	100%	101%

Toelichting op de financiële kengetallen

De netto schuldquote is in werkelijkheid lager dan geraamd. Doordat de geplande af te sluiten langlopende lening niet nodig is geweest en de lopende leningen zijn afgelost, is sprake van lagere vaste schulden dan geraamd. Ook zijn de overige schulden (denk hierbij aan nog te betalen facturen) aan het eind van 2016 lager, dan waar we bij de Begroting vanuit zijn gegaan.

De solvabiliteitsratio, de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het totale vermogen, is verbeterd. Dit heeft te maken met het feit dat er per saldo minder uit de reserves is geput dan primair was begroot.

De berekening van het kengetal 'structurele exploitatieruimte' laat zien dat de ruimte is toegenomen (ten opzichte van de Begroting). Dit heeft te maken met het forse overschot van de rekening 2016.

Het kengetal 'grondexploitatie' is ten opzichte van de Begroting 2016 afgenomen. Dit heeft mede te maken met het 'bevrozen' van de uitvoering van een aantal exploitatieplannen.

In de Begroting 2016 zijn tariefsverhogingen voorgesteld. Deze zijn ongewijzigd overgenomen. In de berekening van het kengetal belastingcapaciteit in de Begroting 2016 is abusievelijk uitgegaan van een lager bedrag voor afvalstoffenheffing. Vandaar dat de berekening van dit kengetal voor de rekening 2016 iets hoger uitvalt.

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Eemsmond heeft een groot deel van de openbare ruimte in beheer. In die openbare ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor al die activiteiten bestaat die openbare ruimte uit enkele kapitaalgoederen, die als volgt gerubriceerd kunnen worden:

- infrastructuur (wegen, riolering, kunstwerken);
- water;
- voorzieningen (openbaar groen, begraafplaatsen, verlichting, sportfaciliteiten);
- gebouwen.

Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Gezien de duurzaamheid van de kapitaalgoederen is dat een taak die continu (behoorlijk wat) budgettaire middelen vergt. Met de verplichte paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen krijgt de Raad de mogelijkheid om kaders te stellen voor onder andere onderhoud van wegen, riolering en groen.

Situatie Eemsmond

De gemeente Eemsmond heeft ongeveer 435 hectare aan openbare ruimte in beheer. Deze openbare ruimte omvat de kapitaalgoederen wegen, riolering, Civiele objecten, openbare verlichting, openbaar groen, sloten, havens, sportvelden, begraafplaatsen en gebouwen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard de (jaarlijkse) lasten. Het beleid ten aanzien van het onderhoud van deze kapitaalgoederen is in Eemsmond vastgelegd in:

- rationeel Wegbeheer, Beleid en beheerplan wegen, 2016 – 2020;
- beleid en beheerplan Openbare Verlichting, 2016 – 2020;
- systematisch onderhoud gebouwenbeheer;
- kwaliteitsvisie groen / groenstructuurplan 2012 – 2017;
- baggerplan voor het bebouwde gebied, 2005 – 2014;
- afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018;
- beheerplan " Civiele constructies" 2016 - 2020.

Wegen

De gemeente Eemsmond heeft 1.510.176 m² aan verhardingen in beheer. Hiervan is 882.663 m² asfaltverharding, 499.188 m² elementenverharding, 112.957 m² betonverharding en 15.409 m² half-verharding. Sinds 1990 worden de wegen in de gehele gemeente Eemsmond onderhouden op basis van het programma Rationeel Wegbeheer. Eind 2015 is door de Raad het Beleid- en beheerplan vastgesteld. Het huidige onderhoudsniveau van de verschillende wegtypes is bepaald op 'basis'.

Het huidige Beheerplan loopt af in 2020 en moet in 2019 geactualiseerd worden.

Asfaltverhardingen

Bij het hanteren van een minimumniveau voor het plegen van onderhoud aan asfaltverhardingen treedt een verslechtering op ten opzichte van een goed onderhoudsniveau. Door het uitstellen van onderhoud neemt de schade toe en is het noodzakelijk om op termijn een zwaardere onderhoudsmaatregel toe te

passen. Bij een lange periode van uitstel zal alleen een algehele reconstructie nog uitkomst kunnen bieden. Dit kan eventueel gecombineerd worden met andere werkzaamheden, zoals een herinrichting.

Elementenverharding

Het uitstellen van onderhoud aan elementenverharding zal niet zoals bij de asfaltverhardingen, tot een drastische verhoging van kosten leiden. De gemeente blijft echter wel aansprakelijk voor de schade die ontstaat door de slechte onderhoudstoestand van de verhardingen.

Overzicht lasten kapitaalgoed wegen 2016 (x € 1.000)

	Raming (na wijziging)	Realisatie
Jaarbudget onderhoud slijtlagen en herstraatwerk	102	104
Onderhoud deklagen	298	125

Openbare verlichting

In de gemeente Eemshoofd staan circa 4.000 lichtmasten. Hiervan zijn zo'n 3.800 in beheer bij de gemeente Eemshoofd en de overige staan langs provinciale wegen en zijn in beheer bij de provincie Groningen. In 2015 is door de Raad het Beleidsplan Openbare Verlichting geactualiseerd. De uitvoering vindt plaats vanaf 2016 en loopt af in 2020.

Overzicht lasten kapitaalgoed openbare verlichting 2016 (x € 1.000)

	Raming (na wijziging)	Realisatie
Jaarbudget onderhoud openbare verlichting (excl. inzet eigen uren)	120	108
	Geplande investeringen	Gerealiseerde investeringen
Investerings	200	0

Water

Met uitzondering van de havens van Uithuizen en Warffum heeft de gemeente Eemshoofd geen bevaarbaar binnenwater in eigendom en beheer. Wel heeft de gemeente 155 kilometer sloten in beheer en een aantal vijvers. In het Baggerplan is een planning voor de baggerwerkzaamheden binnen het bebouwde gebied van de gemeente Eemshoofd opgenomen. Deze planning heeft betrekking op de periode 2005 – 2014 en streeft naar een optimale afstemming tussen noodzaak en (subsidie) mogelijkheden. Momenteel is de gemeente nog in overleg met het waterschap aan het onderzoeken hoe het baggeren de komende jaren moet worden uitgevoerd.

Op 1 januari 2008 is de Wet gemeentelijke watertaken in werking getreden. Deze wet regelt de verbrede rioolheffing waarmee gemeenten waterproblemen in bebouwd gebied kunnen aanpakken. Via deze wet wordt ook de bestaande gemeentelijke verantwoordelijkheid voor riolering uitgebreid met

regenwaterbeleid en gemeentelijk beleid als er grondwaterproblemen zijn. De Wet gemeentelijke watertaken maakt onderscheid in een zorgplicht voor inzameling van afvalwater én overtollig regen- en grondwater (zie ook rioolbeheer).

Gebouwen

Door de gemeente Eemsmond worden 43 gebouwen onderhouden. Dit betreft: een gemeentehuis, de voormalige Rabobank, een onderkomen van het Gemeentebedrijf, twee sporthallen, vier gymgebouwen, een multifunctioneel centrum, twee zwembaden, twee brandweergebouwen, twee dorpshuizen, twee peuterspeelzalen, één kinderdagverblijf, vier molens, één toren, vier kantoorgebouwen en vijftien overige kleinere gebouwen.

De gemeentelijke gebouwen worden onderhouden met behulp van het geautomatiseerd planmatig onderhoudssysteem (Planon). Voor het reguliere onderhoud is in de Begroting een jaargemiddelde opgenomen. Voor het "updaten" zijn geen structurele middelen beschikbaar.

Het gemeentelijk vastgoed is gevisualiseerd door middel van het programma "Structurecloud" en kan worden benaderd door onderstaande link aan te klikken:

<http://eemsmond.structurecloud.nl/>

Overzicht lasten kapitaalgoed gebouwen 2016 (x € 1.000)

	Raming (na wijziging)	Realisatie
Jaarbudget rationeel gebouwenbeheer:		
Structureel	425	425
Incidenteel	21	21
<i>(is excl. inzet eigen uren)</i>		

Groenbeheer

Vanaf 1 januari 2014 wordt voor een aantal werkprocessen gewerkt met een beeldbestek bij het onderhoud van het openbaar groen.

Er wordt gewerkt op het vastgestelde onderhoudsniveau "Basis" met enkele accenten (begraafplaatsen en dorpscentra) op onderhoudsniveau "Basis Plus". Het openbaar groen, de sportvelden en de begraafplaatsen worden op grotendeels milieuvriendelijke wijze onderhouden. De werkzaamheden worden door de medewerkers van de afdeling Ruimte en Ability uitgevoerd.

De inventarisatie van het groen (bomen, plantvakken, plantensoorten) en de controle van de digitale ondergronden zijn verwerkt in het groenbeheersysteem. Een groep medewerkers is opgeleid tot boomveiligheidscontroleur. Dit om te kunnen voldoen aan onze wettelijke zorgplicht voor het boomonderhoud. Als gevolg van diverse boomziekten zijn er al verscheidene bomen gekapt maar ook de komende jaren dient hier nog voldoende tijd en aandacht aan besteed te worden. Planmatig zullen er de komende jaren bomen herplant worden op gewenste en passende plaatsen.

De komende jaren blijft de ambitie om grote delen van het openbaar groen planmatig om te vormen naar kwalitatief duurzaam groen, waardoor op termijn minder intensief onderhoud noodzakelijk zal zijn.

Overzicht lasten kapitaalgoed groen 2016 (x € 1.000)

	Raming (na wijziging)	Realisatie
Jaarbudget onderhoud groen (excl. inzet eigen uren)	427	426

Rioolbeheer

Eind 2013 is een nieuw afvalwaterbeleidsplan vastgesteld in samenwerking met de gemeenten de Marne, Winsum en Bedum en met het waterschap Noorderzijlvest. Dit plan heeft een looptijd van 2014 t/m 2018 en streeft naar intensievere samenwerking tussen partijen in de (afval)waterketen met als doel efficiënter en effectiever rioolbeheer en planvorming. In het plan zijn de activiteiten opgenomen, die voortvloeien uit de wettelijke zorgplicht van de gemeente op grond van de Wet Milieubeheer, aangevuld met de nieuwe gemeentelijke watertaken op basis van de Waterwet. Verder is in het afvalwaterbeleidsplan planmatig rioolonderhoud en vervanging opgenomen, waarbij nadrukkelijk gekeken wordt naar de waterketen als geheel.

Overzicht lasten kapitaalgoed riolen 2016 (x € 1.000)

	Raming (na wijziging)	Realisatie
Jaarbudget onderhoud riolen, IBA's en pompgemalen (excl. inzet eigen uren)	81	85
	Geplande investeringen	Gerealiseerde Investeringen
Investeringen	960	134

Beheer Civiele constructies

De in de wegen en watergangen aanwezige Civiele objecten (bruggen, dammen, duikers en oeverbescherming) worden eens per vijf jaar geïnspecteerd. De laatste periodieke inspectie heeft in 2015 plaatsgevonden. Op basis van deze inspecties is een onderhoudsplanning gemaakt voor een periode van vijf jaar. Bij beheer Civiele objecten wordt niet met een gemiddeld jaarbudget gewerkt. De gemeente Eemsmond heeft in totaal 38 st. bruggen, 144 st. duikers, circa 21.641meter aan oeverbescherming, 4 st. aanlegvoorzieningen, 14 st. steigers, 2 st. remmingswerken, 1 tunnel in beheer. Het huidige beheerplan eindigt in 2020.

Overzicht lasten kapitaalgoed bruggen en oeverconstructies 2016 (x € 1.000)

	Raming (na wijziging)	Realisatie
Jaarbudget onderhoud via voorziening	81	48
Investeringen (excl. inzet eigen uren)	168	48

4.4 Financiering

De financieringsparagraaf vloeit voort uit de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO). De wet FIDO geeft regels voor het financieringsgedrag van gemeenten.

Op lokaal niveau is deze regelgeving vertaald in het door de Raad vastgestelde treasurystatuut. Deze financieringsparagraaf is in samenhang met het treasurystatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee sturen, beheersen en controleren van de treasuryfunctie van de gemeente. Het treasurybeheer bestaat uit verschillende onderdelen, die hieronder uitgebreid worden beschreven:

- risicobeheer
- gemeentefinanciering
- kasbeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de organisatie en is het kernonderdeel van de treasuryparagraaf. Onder risico's worden verstaan zowel renterisico's (vaste schuld en vlottende schuld) als kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en – zover ter zake – valutarisico's.

Het renterisico van de vlottende schuld, de kasgeldlimiet, is in box 1 in beeld gebracht en die van de vaste schuld, de renterisiconorm, in box 2. In de Wet Fido worden normen gesteld voor zowel de kasgeldlimiet als voor de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum bedrag waarvoor de gemeente middelen mag aantrekken op de geldmarkt. De kortlopende middelen worden aangetrokken in de vorm van kasgeldleningen en door gebruikmaking van de rekening courant. De middelen worden veelal aangetrokken bij de huisbankier van de gemeente, de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De grootte van de kasgeldlimiet is afhankelijk van de totale lasten van de Begroting resp. rekening van het dienstjaar. Voor 2016 geldt voor de kasgeldlimiet een percentage van 8,5. De onderstaande tabel 'box 1 kasgeldlimiet' geeft de kasgeldlimiet weer ultimo het jaar 2016. Rente over kort geld is momenteel aanzienlijk lager dan voor langlopende leningen. De consolidatie wordt daarom ook zolang mogelijk uitgesteld. In heel 2016 is de rente over kort geld zelf negatief: over de opgenomen kasgeld leningen in 2016 is rente ontvangen.

Box 1 Kasgeldlimiet

Omvang per 31 december 2016 (x € 1.000)		Begroting (primair) 2016	Rekening 2016
1.	Toegestane kasgeldlimiet:		
-	in procenten van de grondslag (totale lasten op de Begroting/Rekening)	8,5%	8,5%
-	in bedrag	4.725	4.750
2.	Omvang vlottende korte schuld:		
-	opgenomen gelden < 1 jaar		4.000
-	schuld in rekening-courant		1.972
-	gestorte gelden door derden < 1 jaar		0
-	overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld		0
3.	Vlottende middelen:		
-	contante gelden in kas		5
-	tegoeden in rekening-courant		248
-	tegoeden in schatkist (min van Financiën)		2.013
-	overige uitstaande gelden < 1 jaar		0
4.	Totaal netto vlottende schuld (2-3)		3.706
Ruimte [+] of Overschrijding [-] (1-4)			1.044

Renterisiconorm

Gemeenten moeten rapporteren over het renterisico dat zij over de vaste schuld lopen. Het renterisico op de vaste schuld is in de Wet Fido omschreven als: "de mate waarin het saldo van de rentelasten van een openbaar lichaam verandert door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van een jaar of langer".

Het renterisico op de vaste schuld dient te voldoen aan de renterisiconorm; deze norm is in een wettelijke uitvoeringsregeling uitgewerkt als een bedrag ter hoogte van 20% van de totale lasten van de Begroting, en tenminste € 2,5 miljoen. Met het stellen van deze normen stelt het Rijk een kader om gemeenten tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te laten komen, dat het renterisico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De gemeente Eemsmond streeft naar een opbouw van de leningenportefeuille waarbij het renterisico wordt gespreid over een reeks van jaren. Dit kan door te voorkomen dat een onevenredig groot deel van de leningen in enig jaar geherfinancierd wordt. Uit de tabel van Box 2 renterisiconorm blijkt dat voldaan wordt aan de renterisiconorm.

Berekening van de renterisiconorm en renterisico vaste schuld in 2016:

Box 2 Renterisiconorm

	Gew.Begroting 2016	Rekening 2016
1. Renteherziening op vaste schuld o/g en u/g	0	0
2. Aflossingen	3.618.276	3.318.276
3. Rente risico (1 + 2)	3.618.276	3.318.276
4. Stand van de totale lasten (Begroting/Rekening)	59.625.161	55.884.638
5. Vastgesteld percentage	20%	20%
6. Renterisiconorm (4 x 5)	11.925.032	11.176.928
7. Ruimte (6 – 3)	8.306.756	7.858.652

In 2016 heeft de gemeente voldaan aan de renterisiconorm. De gemeente loopt geen risico's als het gaat om koers- en valutarisico's.

Gemeentefinanciering

Het onderdeel gemeentefinanciering binnen het treasurybeheer geeft inzicht in de financieringspositie van de gemeente en de daarbij behorende financieringsbehoefte.

Het is opgesplitst in drie onderwerpen:

1. financiering;
2. uitzetting;
3. relatiebeheer.

Financiering

Financieringspositie

In feite gaat het hier om het opstellen van een liquiditeitsbegroting. De ontwikkeling van de financieringspositie is bepalend voor de leningenportefeuille. Het systeem van financiering bij de gemeente Eemsmond is eenvoudig. De mate van investeren in onze gemeente leidt tot een continue financieringsbehoefte. Voor zover er geen liquide middelen aanwezig zijn, wordt binnen de grenzen van de kasgeldlimiet met kort geld gefinancierd. Indien nodig wordt geconsolideerd en sluiten wij een vaste geldlening af voor een periode van 20 tot 25 jaar.

In 2016 is in onze financieringsbehoefte voorzien door middel van het aantrekken van kort geld. Dit kort geld is aangetrokken in de vorm van maandelijkse kasgeldleningen. De hoogte van deze leningen varieerde van 3 miljoen tot 5,5 miljoen. De reden voor het financieren van kort geld is grotendeels ingegeven door het feit dat de rente op deze leningen uitzonderlijk laag is. (momenteel zelfs negatief) De consequentie is dat gedurende het jaar 2016 de wettelijk vastgestelde kasgeldlimiet (het maximumbedrag waarvoor de gemeente middelen (kort kasgeld) mag aantrekken op de geldmarkt) op sommige momenten is overschreden.

In 2016 zijn geen nieuwe langlopende geldleningen afgesloten.

Leningenportefeuille

Onderstaand geven wij een overzicht van de mutaties in de leningenportefeuille.

	€	Gewogen gemiddelde rente (%)
Stand per 1 januari 2016	39.188.167	3,75%
Nieuwe leningen	0	
Reguliere aflossingen	3.318.276	
Vervroegde aflossing	0	
Renteaanpassing (oud percentage)		
Renteaanpassing (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2016	35.869.891	3,65%

Financieringstekort

Het financieringstekort is als volgt berekend:

Financiering:	€
boekwaarde investeringen 1 januari 2016	77.609.230
eigen kapitaal -/-	35.119.352
langlopende leningen -/-	39.188.167
Financieringstekort	3.301.711

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer heeft de gemeente een overeenkomst afgesloten met de BNG. In de overeenkomst is geregeld dat de bank een gedeelte van het kasbeheer verricht tegen gunstige rentetarieven. In de overeenkomst is een kredietlimiet bepaald van € 5.000.000. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen.

Voor het aantrekken van financieringsmiddelen voor de lange termijn dient op basis van het treasurystatuut bij minimaal drie partijen offerte te worden opgevraagd. Op basis van de overeenkomst van financiële dienstverlening wordt in ieder geval de BNG uitgenodigd om offerte uit te brengen. Op basis van de overeenkomst kan de gemeente indien de condities van de BNG niet naar wens zijn, de bank in de gelegenheid stellen om een hernieuwde offerte uit te brengen. Wij geven aan onder welke condities wij de geldlening of belegging met de bank wensen af te sluiten. Als het aanbod van de hernieuwde offerte gelijk of gunstiger is dan een aanbod van een andere partij wordt de transactie alsnog met de huisbankier, BNG, gesloten. Naast de BNG heeft de gemeente een rekening bij de plaatselijke bank voor onder meer het afstorten van leges.

De betalingen lopen via de BNG. De rekening bij de plaatselijke bank is hoofdzakelijk voor het gebruik van de pinautomaat bij de centrale balie. De gemeente streeft naar een concentratie van overtollige liquiditeiten bij één bank. Bij liquiditeitsbehoefte trekt de gemeente kortlopende middelen aan in de vorm van kasgeldleningen met inachtneming van de kasgeldlimiet.

Kasbeheer

Teneinde de kosten van het geldstromenbeheer te beperken, wordt:

- het liquiditeitsgebruik beperkt door de geldstromen op gemeenteniveau op elkaar en de liquiditeitsplanning af te stemmen. Hierbij wordt erop toegezien dat de liquiditeitspositie voldoende is om te garanderen dat de verplichtingen tijdig kunnen worden nagekomen;
- het betalingsverkeer zoveel mogelijk elektronisch uitgevoerd door één bank.

EMU-saldo en schatkistbankieren

EMU-saldo

De wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof) heeft als doel om de Europese afspraken over het EMU-saldo en de middellange termijn doelstellingen te verankeren in nationale wetgeving.

In januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten waarin is afgesproken dat de tekortnorm van de gezamenlijke decentrale overheden voor 2016 minus 0,5% van het bruto binnenlands product (BBP) betreft. De EMU-grens voor de gezamenlijke decentrale overheden wordt de macronorm genoemd.

Schatkistbankieren

Vanaf 2014 is schatkistbankieren ingevoerd. Gemeenten, provincies en waterschappen zijn verplicht hun tegoeden bij het Rijk onder te brengen. De tegoeden van de lagere overheden komen op de staatsbalans te staan en mogen van de staatsschuld worden afgetrokken, waardoor het financieringstekort lager wordt. Aan het eind van 2016 staat er 2 miljoen uit bij 's Rijks schatkist.

4.5 Bedrijfsvoering

Algemeen

Eemsmond wil zich tot een regisserende gemeente ontwikkelen. Daarin past en behoort samenwerking prominent op de agenda te staan met als overall doel verbetering van kwaliteit en vermindering van kwetsbaarheid.

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering valt in het kader van de scheiding van beleid en uitvoering onder afdeling Diensten. De consultants P&O, communicatie en juridische zaken zijn gepositioneerd binnen het cluster van de afdeling Diensten. De beleidsmatige aspecten hiervan zijn terug te vinden in het Programma Dienstverlening & Ondersteuning. In deze paragraaf gaan wij daarom niet verder in op deze zaken en verwijzen wij naar de teksten bij het Programma.

Staf

De afdeling Staf voorziet het gemeentebestuur en de ambtelijke organisatie van adviezen en ondersteuning ten aanzien van primaire processen. Het gaat daarbij om rechtstreekse advisering aan het bestuur en ondersteuning op de gebieden planning & control, juridische zaken en bestuursadvies. Specifieke onderwerpen die nadrukkelijk aandacht vroegen in 2016 en waarover uw Raad doorlopend is geïnformeerd, waren de herindeling en de aardbevingsproblematiek.

Planning en Control

Financiële functie

De financiële functie bij de gemeente Eemsmond bestaat uit team Planning & Control, financiële administratie en concern control. Daarbij is P&C verantwoordelijk voor de financiële planning en coördinatie van de P&C Cyclus. Bijbehorende producten, zoals de Begroting en Jaarrekening, worden opgesteld en financiële instrumenten worden ontwikkeld. Advisering en ondersteuning op het gebied van Interne Beheersing en Interne Controle spelen daar een cruciale rol.

In 2016 is bij P&C vooral gewerkt aan de ontwikkeling van de taken en rollen van de verschillende functies en invulling van het consulentschap. Met name op het gebied van Interne Controle zijn stappen gezet ten einde 'In Control' te komen. Control is echter niet een onafhankelijke functie binnen de organisatie, maar onderdeel van ons werk in alle lagen van de organisatie.

Concern control

De afdeling Staf fungeert in het geheel als concern control. Daar is ook de functie van concerncontroller terug te vinden. Bovenstaande positionering past in de landelijke ontwikkeling met betrekking tot control. Er is voor gekozen om tot aan de herindeling de concern controller ook leiding te laten geven aan de

financiële functie. Bij de herindeling moet de capaciteit worden geleverd om de nieuwe financiële functie te ontwerpen. De concern controller heeft daarnaast de taak zorg te dragen dat bij de besluitvormingsprocessen binnen de gemeente, de bedrijfsvoering en de daarbij behorende aspecten van rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid en het financieel beheer in voldoende mate worden meegewogen.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 moet de gemeente Vennootschapsbelasting (Vpb) betalen over structurele winsten die zij met haar ondernemingsactiviteiten behaalt. Uit de inventarisatie van de betrokken activiteiten is gebleken dat de financiële impact voor onze gemeente voor 2016 en de daaropvolgende jaren nihil is.

Horizontaal toezicht

Om stappen te zetten in de professionalisering van de bedrijfsvoering is ook de interne controle van de fiscale stromen van wezenlijk belang. In 2016 is gewerkt aan het beheer van Vennootschapsbelasting, Btw en loonheffing/werkkostenregeling (LH/WKR). Het doel is om hiermee in het komende jaar tot afspraken te komen met de belastingdienst over Horizontaal Toezicht. Daarbij wordt een verschuiving van gegevensgerichte naar systeemgerichte controles mogelijk. Dit zorgt voor betere dossiervorming, vermindering van de menselijke foutfactor en een betere verankering van interne controle.

Overige bedrijfsvoeringsaspecten

Als basis voor ons ICT-beleid is eind 2015 informatiebeleidsplan vastgesteld. Hieruit zijn diverse projecten voortgekomen, waarvan een deel ook al in 2016 is afgerond, waaronder de implementatie van Office 2016 en koppelingen met een aantal landelijke voorzieningen. Andere projecten zijn later in het jaar opgestart en lopen nog. Ook hebben we in 2016 gewerkt aan een aantal concrete veiligheidsmaatregelen. In het Programma Dienstverlening en Ondersteuning wordt hier nader op ingegaan.

Daarin wordt ook aandacht besteed aan zaakgericht werken en het daarop toegeruste zaaksysteem, waarmee meer toekomstgericht en klantgericht wordt gewerkt. Een belangrijk onderdeel daarvan is de herstructurering van werkprocessen.

De invoering van competentie management heeft geresulteerd in de vastlegging van kern- en generieke competenties en het functionering- en beoordelingssysteem. Ook dit komt in het Programma Dienstverlening en Ondersteuning aan de orde.

4.6 Rechtmatigheid

In 2016 wordt gewerkt volgens het beleidsdocument Intern Controleplan 2015-2017. In dit beleidsdocument zijn de uitgangspunten opgenomen ten aanzien van de opzet en uitvoering van interne controlewerkzaamheden. Voor het controlejaar 2016 is een Uitvoeringsdocument Intern Controleplan 2016 vastgesteld waarin de uitgangspunten en activiteiten beschreven staan om het Intern Controleplan 2015-2017 te kunnen uitvoeren. Hierin staan o.a. de rollen en verantwoordelijkheden beschreven en worden de geplande controles voor het controlejaar 2016 toegelicht. Het Uitvoeringsdocument Intern Controleplan 2016 is tot stand gekomen met het doel een cyclisch proces op te zetten van controle en bijsturing. In 2016 is hiermee een start gemaakt en inmiddels zijn de eerste verbeteringen al zichtbaar.

Afhankelijk van de financiële omvang en het risicoprofiel is bepaald wat de aard en diepgang van de werkzaamheden moest zijn. Dit is gebaseerd op het normenkader en de uitkomsten van voorgaande jaren.

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole geeft de accountant een oordeel over 'het getrouwe beeld' en 'rechtmatigheid'. De Raad heeft met betrekking tot de accountantscontrole een kaderstellende rol.

Goedkeuringstolerantie

De goedkeuringstolerantie is voor de Jaarrekening 2016 vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden. Dit is ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren.

Normenkader

Het normenkader bestaat uit alle wettelijke en gemeentelijke regelgeving (o.a. verordeningen), die van belang zijn voor de accountantscontrole op de rechtmatigheid. Het normenkader wordt jaarlijks geactualiseerd en is bij de Begroting ter kennisgeving aangeboden aan de Raad.

Uitkomsten

De uitkomsten van de rechtmatigheidswerkzaamheden zijn opgenomen in de nieuwe Rapportage Intern Controleplan 2016. Deze rapportage is opgezet om een totaalbeeld te geven van de uitgevoerde werkzaamheden op het gebied van Interne Controles over het jaar 2016 en is beoordeeld door de accountant. In het accountantsverslag wordt hierover gerapporteerd.

Sociaal Domein

Het Sociaal Domein is met ingang van 2015 een nieuw aandachtsgebied voor de interne controles. In 2015 zijn nieuwe controles opgezet die ook in 2016 deels in gezamenlijkheid met de buurgemeenten De Marne, Winsum en Bedum zijn opgepakt.

4.7 Verbonden partijen

Deze paragraaf gaat in op de financiële positie van de verbonden partijen van de gemeente Eemsmond. Daarnaast worden de belangrijkste ontwikkelingen rondom de verbonden partijen toegelicht.

Verbonden partijen

De gemeente Eemsmond heeft bestuurlijke en financiële belangen in onderstaande verbonden partijen. In onderstaande tabellen wordt inzicht gegeven in de financiële positie en het resultaat van de verbonden partij.

Overzicht verbonden partijen: gemeenschappelijke regelingen

GR voor het grensoverschrijdend Openbaar Lichaam Eems-Dollard Regio

Vestigingsplaats	Leer (Duitsland)	
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig	
Openbaar belang dat behartigd wordt	De GR heeft tot doel het bevorderen en realiseren van grensoverschrijdende samenwerking op regionaal en plaatselijk niveau. In het bijzonder alle maatregelen ter versterking en ontwikkeling van de betrekking tussen de gebieden aan beide zijden van de grens af te stemmen en passende oplossingen voor de op dit terrein optredende problemen te treffen.	
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen	
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2015	€ 3.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2015	€ 527.000
	Per 31-12-2015	€ 385.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2015	€ 2.214.000
	Per 31-12-2015	€ 2.760.000
Het resultaat van de verbonden partij	2015	€ -9.000

GR Havenschap Groningen Seaports

Vestigingsplaats	Delfzijl
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig
Openbaar belang dat behartigd wordt	Verantwoord, integer en duurzaam de economische activiteiten – en dus de werkgelegenheid – te stimuleren in de havens, industrieterreinen en andere logistieke knooppunten die Groningen Seaports beheert of waar het de regie voert
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016 € 0
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 219.876.000 Per 31-12-2016 € 219.876.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 3.267.000 Per 31-12-2016 € 2.970.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 0

GR Omgevingsdienst Groningen

Vestigingsplaats	Veendam	
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Verplicht	
Openbaar belang dat behartigd wordt	De GR is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.	
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen	
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016	€ 225.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016	€ 2.785.000
	Per 31-12-2016	€ 2.547.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016	€ 3.605.000
	Per 31-12-2016	€ 4.293.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016	€ 312.000

GR Veiligheidsregio Groningen

Vestigingsplaats	Groningen	
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Verplicht	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de brandweertzorg, de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de rampenbestrijding en crisisbeheersing, de bevolkingszorg en de melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer	
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen	
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016	€ 1.090.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016	€ 5.092.000
	Per 31-12-2016	€ 5.628.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016	€ 10.643.000
	Per 31-12-2016	€ 18.836.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016	€ 1.423.000

GR Publieke Gezondheid & Zorg Groningen

Vestigingsplaats	Groningen	
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Verplicht	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking.	
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen	
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016	€ 450.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016	€ 2.215.000
	Per 31-12-2016	€ 2.502.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016	€12.228.000
	Per 31-12-2016	€21.164.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016	€ 699.000

GR Volkskredietbank voor Noord-Oost Groningen

Vestigingsplaats	Appingedam
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig
Openbaar belang dat behartigd wordt	De bank is een kredietbank als bedoeld in de Wet op het Consumentenkrediet en heeft geen winstoogmerk. De regeling wordt getroffen ten bate van een zo doelmatig mogelijke uitvoering van de volgende belangen: a. het verlenen van hulp om te komen tot een financieel stabiele situatie bij burgers die in financiële moeilijkheden verkeren of dreigen te raken; b. het op zakelijk en sociaal verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan sociale kredieten; c. het voorkomen van maatschappelijk minder gewenste vormen van financiële dienstverlening.
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016 € 264.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 0 Per 31-12-2016 € 0
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 6.083.000 Per 31-12-2016 € 6.375.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 0

GR Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen

Vestigingsplaats	Eemsmond
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig
Openbaar belang dat behartigd wordt	Het samenwerkingsverband behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van het op een doelmatige en milieuhygiënisch verantwoorde wijze verwijderen van afvalstoffen
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016 € 140.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 1.562.000 Per 31-12-2016 € 1.980.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 4.924.000 Per 31-12-2016 € 5.048.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 41.317

GR Werkorganisatie DEAL (VTH)

Vestigingsplaats	Delfzijl
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig
Openbaar belang dat behartigd wordt	Doel van de regeling is het bewerkstelligen van een kwalitatief hoogwaardige en een doelmatige uitvoering door de Werkorganisatie DEAL-gemeenten van de door de deelnemende gemeenten opgedragen taken zoals vastgelegd in het bestuursakkoord Eemsdelta en overeengekomen in de door de deelnemers met de werkorganisatie DEAL-gemeenten te sluiten dienstverleningsovereenkomsten
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016 € 744.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 872.000 Per 31-12-2016 € 848.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 474.000 Per 31-12-2016 € 735.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 237.000

GR Werkvoorzieningsschap Ability

Vestigingsplaats	Uithuizen
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig
Openbaar belang dat behartigd wordt	Het bevorderen of activiteiten welke gericht zijn op het creëren, bevorderen en in stand houden van werkgelegenheid ten behoeve van natuurlijke personen die een afstand hebben tot de reguliere arbeidsmarkt
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Zie de ontwikkelingen die hierna zijn opgenomen
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016 € 210.000
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 863.000 Per 31-12-2016 € 922.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 4.493.000 Per 31-12-2016 € 4.245.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 60.000

Lijst verbonden partijen: vennootschappen

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Verplicht
Openbaar belang dat behartigd wordt	Betreft een bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 4.163.000.000 Per 31-12-2016 € 4.486.000.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 145.348.000.000 Per 31-12-2016 € 149.514.000.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 369.000.000

NV Waterbedrijf Groningen

Vestigingsplaats	Groningen
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Verplicht
Openbaar belang dat behartigd wordt	Levering van drinkwater aan ruim 260.000 woningen in de provincie Groningen en in Eelde en Paterswolde
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2015 € 64.252.000 Per 31-12-2015 € 67.548.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2015 € 102.085.000 Per 31-12-2015 € 99.385.000
Het resultaat van de verbonden partij	2015 € 3.295.000

NV Enexis

Vestigingsplaats	Den Bosch
Deelname (verplicht/vrijwillig)	Vrijwillig
Openbaar belang dat behartigd wordt	Netwerkbeheer.
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage	2016 0,214%
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 3.607.000.000 Per 31-12-2016 € 3.704.000.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	Per 01-01-2016 € 2.491.000.000 Per 31-12-2016 € 2.433.000.000
Het resultaat van de verbonden partij	2016 € 207.000.000

BV's in verband met splitsing en verkoop Essent

Vestigingsplaats	Diversen
Namen	BV Claim Staat Vennootschap BV Cross Border Lease (vennootschap CBL) BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV Verkoop Vennootschap BV Vordering Op Enexis
Openbaar belang dat behartigd wordt	Vennootschappen voortgekomen uit de splitsing en verkoop van Essent. Deze vennootschap behartigt diverse belangen van de verkopende aandeelhouders en hebben daarvoor werkvermogen gekregen
Veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen
Eigen vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	<i>BV Claim Staat Vennootschap</i> Per 01-01-2016 -/- € 42.078 Per 31-12-2016 -/- € 3.209.046 <i>BV Cross Border Lease (vennootschap CBL)</i> Per 01-01-2016 € 9.459.843 Per 31-12-2016 € 827.130 <i>BV Publiek Belang Elektriciteits-productie</i> Per 01-01-2016 € 1.579.755 Per 31-12-2016 € 1.638.704 <i>BV Verkoop Vennootschap</i> Per 01-01-2016 € 84.802.728 Per 31-12-2016 € 1.242.623 <i>BV Vordering Op Enexis</i> Per 01-01-2016 € 43.452 Per 31-12-2016 € 23.997
Vreemd vermogen van de verbonden partij per 1 januari en per 31 december van het rekeningjaar	<i>BV Claim Staat Vennootschap</i> Per 01-01-2016 € 50.162 Per 31-12-2016 € 170.799 <i>BV Cross Border Lease (vennootschap CBL)</i> Per 01-01-2016 € 445.265 Per 31-12-2016 € 156.076 <i>BV Publiek Belang Elektriciteits-productie</i> Per 01-01-2016 € 118.063 Per 31-12-2016 € 50.833 <i>BV Verkoop Vennootschap</i> Per 01-01-2016 € 30.139.334 Per 31-12-2016 € 37.323

	<i>BV Vordering Op Enexis</i> Per 01-01-2016 € 862.130.753 Per 31-12-2016 € 356.261.455
Het resultaat van de verbonden partij	<i>BV Claim Staat Vennootschap</i> 2016 -/- € 3.251.124 <i>BV Cross Border Lease (vennootschap CBL)</i> 2016 -/- € 156.476 <i>BV Publiek Belang Elektriciteits-productie</i> 2016 € 58.949 <i>BV Verkoop Vennootschap</i> 2016 -/- € 524.898 <i>BV Vordering Op Enexis</i> 2016 -/- € 19.455

Belangrijke ontwikkelingen

GR Eems Dollard Regio

De Eems Dollard Regio (EDR) is de noordelijkste Europese grensregio langs de Nederlands-Duitse grens en werd in 1977 opgericht. Het kantoor is gevestigd in Bad Nieuweschans. Het is uitgegroeid tot een Nederlands-Duits ontmoetingscentrum waar grensoverschrijdende bijeenkomsten en andere activiteiten plaatsvinden en talrijke grensoverschrijdende projecten op weg gebracht worden.

Sinds 1997 functioneert de EDR als grensoverschrijdend Openbaar Lichaam op basis van het Verdrag van Anholt. De EDR telt ongeveer 100 leden. Het gaat daarbij om publiekrechtelijke lichamen uit de provincies Drenthe, Groningen en Fryslân, alsmede uit Ostfriesland, het Emsland, de regio Cloppenburg en aangrenzende gebieden. De gemeente Eemsmond is een van die deelnemers in deze GR. In de loop der tijd ontstonden er talrijke contacten en netwerken tussen mensen, ondernemingen en organisaties aan weerszijden van de Europese binnengrens. Bij de nauwer wordende en intensievere contacten stuit men echter toch nog op hindernissen die nog overwonnen moeten worden. Verschillen qua wetgeving vormen daarbij de grootste barrière, maar ook verschillende culturen en omgangsvormen kunnen het Nederlands-Duitse "met elkaar" bemoeilijken. De EDR heeft zich een plaats weten te veroveren als eerste adres voor alle vragen met betrekking tot de grensoverschrijdende samenwerking in de regio. Ook in de toekomst moeten de voordelen van een aaneengroeiend Europa worden waargenomen en benut.

Sinds de oprichting wijst de EDR aan beide zijden van de grens op de gemeenschappelijke belangen onder andere op het gebied van ruimtelijke ordening, infrastructuur, bevordering van de regionale economie en cultuur. De EDR wil echter vooral aanzetten tot contacten tussen de bevolking aan beide zijden van de grens en deze contacten intensiveren en verdiepen. Om deze doelstellingen te realiseren staan de EDR financiële middelen ter beschikking. De basis voor de financiering van de werkzaamheden van de EDR wordt gevormd door de bijdragen van de leden. Daarnaast wordt de EDR ter bevordering van de grensoverschrijdende samenwerking financieel ondersteund door de provincies

Groningen, Drenthe en Fryslân en de deelstaat Niedersachsen. En tot slot wordt de realisatie van de doelstellingen nog eens aanzienlijk versneld doordat de Europese Unie in het kader van de INTERREG-programma's subsidies verstrekt. De speerpunten van de bevordering zijn economie, technologie en innovatie, duurzame regionale ontwikkeling alsmede integratie en maatschappij.

De Eems Dollard Regio is het meest noordelijke deel van het Nederlands-Duitse grensgebied. Het EDR-gebied ligt met een totaal oppervlak van 20.166 km² voor ca. 56% op Nederlands en voor 44% op Duits grondgebied. Deze oppervlakte is goed voor ruim 43% van het totale Nederlands-Duitse grensgebied.

GR Havenschap Groningen Seaports

Gemeente Eemsmond participeert in de Gemeenschappelijk Regeling Groningen Havenschap Groningen Seaports. Na de verzelfstandiging van het havenbedrijf in 2013 is de rol van de GR hoofdzakelijk die van aandeelhouder en borg. In 2016 is binnen het bestuur van de GR de aandeelhoudersstrategie vastgesteld. In een dergelijke strategie geeft de GR de NV duidelijkheid over de gewenste richting van het havenbedrijf. De wettelijke taken in het kader van havenveiligheid e.d. liggen formeel nog steeds bij de GR, maar worden via een dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd door de NV.

Bij Groningen Seaports kijkt men zeer tevreden terug op 2016 met een recordoverslag en een winst die ruim boven de prognose uitkwam. Met een overslag van ruim 11,7 miljoen ton werd er wederom een stijging gerealiseerd ten opzichte van 2015, dat al een topjaar was met 11,3 miljoen ton. Er werd namelijk ruim 400.000 ton meer overgeslagen. De uitgifte van bedrijventerreinen trok op het einde van het jaar aan: 39,7 ha werden er verkocht. De voorlopige winstprognose ligt voor het havenbedrijf op ruim 12 miljoen euro. En uit het tweejaarlijks gehouden klanttevredenheidsonderzoek bleek dat Groningen Seaports de hoogste waardering ooit kreeg van haar klanten.

Enkele grote projecten - waarvan de bouw in 2016 of eerder is gestart - zijn klaar! Zo nam Google eind 2016 haar nieuwe datacenter in gebruik. Rondom de sector offshore wind deden zich ook nieuwe ontwikkelingen voor. Siemens is gestart met een offshore onderhoudsbasis in de Eemshaven evenals EMS Maritime Offshore, een dochter van AG Ems. Daarnaast is de vergunningenprocedure voor de aan te leggen Heliport nagenoeg afgerond. Verder is er een aantal projecten in lijn met de groene Havenvisie uitgevoerd. Zo zijn de lampen van 1200 lantaarnpalen in het Delfzijlse havengebied vervangen door ledverlichting en zijn er broedeilanden voor sterns aangelegd in de Eemshaven. Tenslotte zijn de natuurcompensatiemaatregelen rondom de Eemshaven na acht jaar succesvol afgerond.

GR OmgevingsDienst Groningen

Bij de Omgevingsdienst Groningen hebben wij een aantal milieutaken ondergebracht. Het gaat om de taken die verplicht door een omgevingsdienst moeten worden uitgevoerd. Dit zogenaamd BasisTakenPakket is wel licht aan verandering onderhevig. Door aanpassingen in het Besluit Omgevingsrecht (BOR) is een klein aantal taken toegevoegd aan de bestaande lijst van werkzaamheden. Verder nemen wij op basis van zogenaamd maatwerkcontract

voor een gering bedrag extra uren af. Speerpunten de komende tijd betreffen de aangescherpte toezicht inspanning op gebied van duurzaamheid. Hierbij wordt aandacht geschonken aan energiebesparende maatregelen die min of meer verplicht moeten worden aangebracht als de terugverdientijd minder dan 5 jaren is. De ODG verkeert op het moment van schrijven in een lastige fase waar het gaat om cultuuraangelegenheden. De prestaties blijven achter bij de doelstellingen en er wordt fors geïnvesteerd in een verbeterplan.

GR Veiligheid Regio Groningen

De veiligheidsregio Groningen voert voor de Groningse gemeenten een aantal (wettelijke) taken uit op het gebied van hulpverlening. Onder andere de brandweezorg en crisisbeheersing worden door haar verzorgd.

De veiligheidsregio zorgt er voor dat de hulpverlening en crisisbeheersing op minimaal het wettelijke niveau verzorgd is. Naast de daadwerkelijke hulpverlening worden onder regie van de veiligheidsregio gevraagd en ongevraagd opleidingen, trainingen en oefeningen georganiseerd. Dit doet zij ook voor het College van B&W en de bij crisisbeheersing betrokken medewerkers van de gemeente Eemsmond.

GR Publieke Gezondheid & Zorg Groningen

Als onderdeel van de Gemeenschappelijke Regeling PG&Z heeft de RIGG ook in 2016 de inkoop gedaan voor de 23 Groninger gemeenten in het kader van de jeugdzorg.

GR Volkskredietbank

Gemeente Eemsmond neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling VKB. Onderstaand zijn de belangrijkste ontwikkelingen voor 2016 weergegeven. In heel 2016 zijn er in totaal 768 intakes gedaan. Dit is 9% meer dan was verwacht. Opvallend is dat het aantal adviesgesprekken in het 4e kwartaal sterk is gestegen. Er zijn in het 4e kwartaal van 2016 in totaal 184 adviesgesprekken gevoerd ten opzichte van 53 adviesgesprekken in het 3e kwartaal. Er zijn in 2016 in totaal 330 adviesgesprekken gevoerd. Dat is 139% meer dan was verwacht. Deze stijging komt doordat er vanuit de VKB meer aandacht wordt geschonken aan de inzet van de meest passende schuldhulpverlening en adviesgesprekken vaker worden ingezet als vorm van preventie.

Er zijn in 2016 in totaal 572 aanvragen gedaan voor een lening. Het aantal cliënten dat in totaal is opgenomen in budgetbeheer staat op 1.300. Het aantal cliënten in een schuldregeling is ongeveer gelijk gebleven en staat op 320. Het aantal cliënten in schuldbemiddeling is toegenomen naar 189 cliënten. In 2016 zijn er in totaal 20 cliënten opgenomen in beschermingsbewind.

In 2016 is er een uitstroom geweest van in totaal 467 cliënten. De wachttijden bij de VKB vallen binnen de wettelijke norm. Reguliere aanvragen zijn in gemiddeld binnen 22 dagen afgehandeld. Voor spoedeisende zaken geldt een wachttijd van maximaal 3 dagen.

GR VVWNG

Het jaar 2016 heeft vooral in het teken gestaan van de voorbereiding van de eindafwerking (dient in 2017 te zijn afgerond) van het stortlichaam. De

gunning van de werkzaamheden staat gepland in het voorjaar van 2017. Oplevering van de werkzaamheden dient eind 2017 plaats te vinden. Er is in 2016 onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van het plaatsen van zonnepanelen op het stortlichaam en op de vrijgekomen (door afgraving) 3ha grond achter op het terrein. De uitkomst van het onderzoek was positief. Inmiddels is men met één partij in gesprek om te komen tot realisatie van een zonnepark. Het voornemen is om met deze partij een intentieovereenkomst af te sluiten.

Er is een textielsorteercentrum gerealiseerd bij het werkvoorzieningsschap Ability te Uithuizen. Dit is tot stand gekomen door inspanning van Afvalbeheer Noord-Groningen BV.

GR WerkOrganisatie DEAL

De Werkorganisatie DEAL gemeenten voert voor onze gemeente taken uit op gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. 2016 was het eerste jaar dat is afgerekend op basis van IKB. 2016 moet gezien worden als een leerjaar. Ook is in 2016 onderzoek gedaan naar de gevolgen van de afrekening op basis van de IKB financiering. Voor zover op dit moment bekend zullen de aanbevelingen uit dit onderzoek aanleiding geven tot het opstellen van een verbeterplan. De ontwikkelingen worden gemonitord. De Werkorganisatie verricht in toenemende mate werkzaamheden op gebied van het gaswinningsdossier. Hierbij moet gedacht worden aan vooroverleggen, participatie in werkgroepen en niet te vergeten, het voorbereiden van vergunningverlening en het houden van toezicht.

De WO voldoet aan de kwaliteitseisen die aan uitvoeringsorganisaties worden gesteld. De eisen hebben betrekking op personele kwaliteiten en werkaanbod. De WO voert de werkzaamheden uit op basis van een uitvoeringsprogramma, opgesteld door het College. Ontwikkelingen in het werkveld hebben betrekking op de komst van nieuwe wetgeving (omgevingswet) en de pogingen om verder privatisering te bewerkstelligen. Zaken die op een later tijdstip uiteraard uitgebreid aan de orde zullen komen.

GR Ability (PNG)

In 2016 is de GR Werkvoorzieningsschap Ability omgevormd naar de GR Participatie Noord Groningen (PNG). Hierbij is het werkplein Noord Groningen samengegaan met Ability. In de dagelijkse praktijk wordt er gewerkt onder de naam Werkplein Ability. Hierin wordt in drie sporen en het WSW bedrijf gewerkt om inwoners van de BMW gemeenten een juiste plek te bieden in de participatiesamenleving. Dus activeren, begeleiden naar scholing en of werk dan wel werken op een beschermde werkplek c.q. werkplek.

Risico's met betrekking tot verbonden partijen

Voor zover de gemeente risico's loopt ten aanzien van verbonden partijen zijn deze meegenomen in de paragraaf Risicobeheersing en Weerstandsvermogen.

4.8 Grondbeleid

Inleiding

Onder het gemeentelijk grondbeleid wordt verstaan: het handhaven van het bestaande grondgebruik, dan wel het realiseren van de gewenste veranderingen in het grondgebruik, passend binnen de door de gemeente geformuleerde doelstellingen in het kader van de ruimtelijke ordening.

Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van de programma's op het terrein van de Economische Structuur, Ruimtelijke ordening, Volkshuisvesting, Verkeer en Vervoer, Cultuur, Sport en Recreatie. Daarnaast heeft het grondbedrijf een grote financiële impact op de gemeentelijke organisatie. De eventuele baten, maar ook de financiële risico's kunnen invloed hebben op de algemene financiële positie van de gemeente Eemsmond.

De door de gemeente Eemsmond te voeren grondpolitiek heeft betrekking op het maken van keuzes voor de toepassing van het instrumentarium ten aanzien van grondverwerving, kostenverhaal en uitgifte. Het grondbeleid is vastgelegd in de nota Actief en sterk grondbeleid van de Gemeente Eemsmond. Om de doelen van de visie realiseren voert de gemeente actief grondbeleid teneinde:

- de sociale woningbouw zeker te stellen
- de kosten voor herstructurering te betalen
- de vrije kavels te kunnen leveren
- maximaal de regie te kunnen voeren over de stedenbouwkundige kwaliteit

Na moeilijke jaren o.a. vanwege de recessie en aardbevingsproblematiek laat zich heel langzaam een kleine verbetering zien voor wat betreft het gemeentelijk grondbeleid. Dit uit zich in de lopende grondexploitatie Almersma in Uithuizen. In 2016 is de nota grondbeleid geactualiseerd en vastgesteld.

Financiële positie

De stand van zaken van de exploitatieopzetten wordt hieronder omschreven. Jaarlijks worden de exploitatieopzetten geactualiseerd en door de Raad vastgesteld. De actualisatie van de exploitatieopzetten 2017 (stand 31 december 2016) is in april 2017 door de Raad vastgesteld.

De boekwaarde van de drie exploitatieopzetten ultimo 2016 bedraagt € 2.506.151.

De verwachte eindwaarde van de lopende exploitatieopzetten kan als volgt worden weergegeven:

- Almersma -/- € 1.641.547
- LTS-locatie -/- € 427.298
- Scherphorn Noord € 233.368 (positief)

Voor de tekorten van de lopende exploitaties is een voorziening getroffen (Netto Contante Waarde) van € 1.724.576 (per 31-12-2016)

In het grondbeleid zijn geen bepalingen opgenomen rondom 'winstneming'. Indien sprake is van een positief resultaat wordt deze pas genomen op het moment dat het complex is afgerond.

Bij het bepalen van de uitgangspunten voor de actualisatie van de exploitatieopzetten zijn schattingen gehanteerd. Deze kunnen anders uitpakken. Derhalve bestaat de kans dat ondanks de ingestelde verliesvoorziening extra tekorten ontstaan. Binnen de reserves van de gemeente Eemsmond is hiervoor geen bestemmingsreserve gelabeld. Eventuele tekorten zullen derhalve gedekt moeten worden uit de algemene reserve. Dit risico is overigens wel meegenomen in de analyse van de risico's zoals opgenomen in de paragraaf Risicobeheersing en Weerstandsvermogen.

Naast de landelijke woningmarktcrisis hebben de aardbevingen gevolgen voor de verkoop. Afhankelijk van de uitkomst van de rechtszaak (WAG-NAM) over de waardedaling zal met de NAM besproken moeten gaan worden op welke wijze de gemeente gecompenseerd kan worden voor het lagere tempo en de lagere prijzen.

Op basis van een BBV-wijziging is de boekwaarde NIEGG en boekwaarde erfpachtgronden in 2016 overgebracht van 'voorraden' naar 'materiele vaste activa'.

4.9 Demografische ontwikkelingen

Inleiding

In het gemeentefonds ontvangt de gemeente vanuit het Rijk een krimpbijdrage. Ook Eemsmond ontvangt deze tijdelijke uitkering gedurende vijf jaren. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft gemeenten een handreiking toegezonden voor de paragraaf demografische ontwikkelingen. Aan de hand van deze handreiking is deze paragraaf opgesteld. Getracht wordt een doorkijk te geven van de gevolgen van de krimp voor onderdelen van de programmabegroting.

Tijdelijke krimpmaatstaf

De gemeente Eemsmond heeft de volgende uitkeringen ontvangen:

2011	€ 244.431
2012	€ 204.993
2013	€ 256.644
2014	€ 319.924
2015	€ 336.467
2016	€ 306.425

Het Rijk stelt voor de jaren 2016-2020 jaarlijks een bijdrage van € 1.509.824 vast voor de Eemsdelta Regio. De jaarlijkse bijdrage ligt voor de gehele periode vast en wordt tussentijds niet geactualiseerd. De middelen worden vervolgens binnen de Eemsdelta verdeeld volgens de berekenwijze zoals het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die hanteert. De verdeelmaatstaven zijn voor de helft gerelateerd aan een vergelijking tussen inwonersaantallen (2007 - 2014) en voor de helft aan de te verwachten bevolkingsdaling (2040). Na de herindeling zullen naar verwachting de middelen uit de krimpmaatstaf van De Marne en Eemsmond samengevoegd worden. Er wordt vooralsnog niet uitgegaan dat dit leidt tot een daling van de toegezegde middelen.

Demografische ontwikkelingen

Wat gebeurt er met het aantal inwoners en het aantal huishoudens in onze gemeente? Er zijn veel en verschillende prognoses. Maar wat zekerheid geeft zijn de cijfers over de afgelopen jaren. Hieronder het aantal inwoners per 1 januari van de afgelopen 10 jaren.

Jaar	Aantal	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar
2007	16.714	
2008	16.542	-191
2009	16.496	-46
2010	16.426	-70
2011	16.357	-69
2012	16.235	-122
2013	16.083	-152
2014	15.928	-155
2015	15.770	-158
2016	15.815	45
2017	15.656	-159

In de afgelopen 10 jaren is het inwoneraantal met 1058 gedaald, een gemiddelde daling van 106 personen per jaar, Gemiddeld is dat ongeveer -7% per jaar.

De ontwikkeling ten aanzien van de bevolkingsdaling heeft effect op verschillende taakvelden van de gemeenten. Hieronder noemen wij een aantal, waarin het effect merkbaar is:

- Onderwijs
- Woon- en leefbaarheid

Per onderdeel wordt kort ingegaan op de op de effecten.

Onderwijs

Demografische ontwikkelingen hebben ook effect op het onderwijs en dan met name op het aantal leerlingen. Evenals bij het aantal inwoners laten wij ook hier het verloop van het aantal leerlingen over de afgelopen jaren zien. Ook daarin zien we een daling van het aantal leerlingen op de basisscholen van 1623 naar 1226 (-397 t.o.v. okt 2006). Bij het voortgezet onderwijs stijgt het nog licht. Wellicht als gevolg van het feit dat het om een regionale school gaat.

Aantal leerlingen van basisscholen (peildatum 1 oktober van elk jaar):

<i>School</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Obs Brunwerd	186	197	200	202	198	207	201	198	192	183	174
Obs Roodschou	51	50	53	50	50	55	47	45	42	46	
De Dobbe											74
Obs Schutsluis	48	50	50	47	48	45	49	39	31	#	
Obs Onnema	74	73	76	70	69	64	62	61	52	#	
Obs Neijenstein										70	62
Obs Klinkenborg	66	74	74	77	73	74	76	67	62	58	58
Obs Usquert	141	132	124	118	117	105	92	91	86	89	79
Obs J de Vries Warffum	150	145	136	135	127	119	109	96	87	86	77
Neutrale school	62	57	49	52	56	67	61	60	64	75	72
Obs de Plataan	102	88	96	0	0	0					
Cbs de Lijnbaan	87	83	75	0	0	0					
Cbs de Noordkaap	0	0	0	180	168	170	176	163	163	168	178
Cbs Dr R.J. Damschool	200	195	188	189	186	176	169	162	165	161	160
Cbs HH Simonides	56	54	52	51	51	42	38	41	45	38	
RK bs de Schelp	138	135	134	129	137	148	144	145	134	135	131
Cbs Koning Willem-Alexander	187	190	184	174	162	147	148	136	125	119	108
Cbs de Rank	75	74	66	69	68	68	73	65	67	64	53
Totaal	1623	1597	1557	1543	1510	1487	1445	1369	1315	1292	1226

Aantal leerlingen van middelbare scholen (peildatum 1 oktober)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
HHC vestiging Warffum	659	674	680	681	692	693	688	731	745	773	772
HHC vestiging Uithuizen	364	388	368	372	360	354	385	399	419	438	471
Totaal	1023	1062	1048	1053	1052	1047	1073	1130	1164	1211	1243

Wonen en leefbaarheid

In 2009 is er een Pact van de regio Eemsdelta gesloten tussen de DEAL gemeenten, omdat er onder invloed van de demografische ontwikkelingen veel gemeenschappelijke vraagstukken zijn. Denk daarbij bijvoorbeeld aan verandering in de bevolkingssamenstelling, krimp en de gevolgen voor de woningmarkt, voorzieningen, zorg en onderwijs. Dat resulteerde eerst in een convenant en kort daarna in het regionale Woon- en Leefbaarheidsplan 2012-2016. In 2016 is er gewerkt aan de actualisatie van dit plan. Dat heeft geleid tot nieuw document "Noord Groningen leeft" Woon – en leefbaarheidsplan 2017-2021. Dit document wordt naar verwachting in het voorjaar van 2017 door de Raad vastgesteld en door ruim 35 partijen ondertekend. Ditmaal heeft ook De Marne zich als krimpregio aangesloten bij het Woon- en Leefbaarheidsplan.

Bij de actualisatie is ook teruggekeken op de afgelopen jaren (Voortgangsrapportage 2016 en Regionale Uitvoeringsprogramma 2017). Een paar opvallende zaken uit de terugblik:

- sloop en nieuwbouw stagneert, mede door de stagnerende economie en aardbevingsproblematiek.
- er is een begin gemaakt van een fonds voor subsidiering van sloop, sanering en woningverbetering (aanpak van de particuliere voorraad);
- in een aantal grotere regionale centra (Uithuizen, Appingedam, Delfzijl) en in de centrumdorpen Loppersum en Middelstum is gewerkt aan planvorming en uitvoering van het versterken van de centrumstructuur
- er zijn goede vorderingen gemaakt in de herstructurering van het basisonderwijs, mede door de impuls vanuit de versteviging van schoolgebouwen.

Leerpunt van deze evaluatie is vooral dat partijen een blauwdruk en harde taakstellingen kunnen formuleren, maar dat actuele ontwikkelingen als aardbevingen, versteviging en economie in grote mate beïnvloeden of deze haalbaar zijn. Dat maakt duidelijk dat een koerswijziging nodig is: er kan minder ver vooruit worden gepland en er moet meer context gedreven worden gewerkt. Ook de veranderde rol van de lokale overheid ten opzichte van inwonersinitiatieven heeft invloed op het Woon- en Leefbaarheidsbeleid (WLP) en de wijze waarop dat tot stand komt.

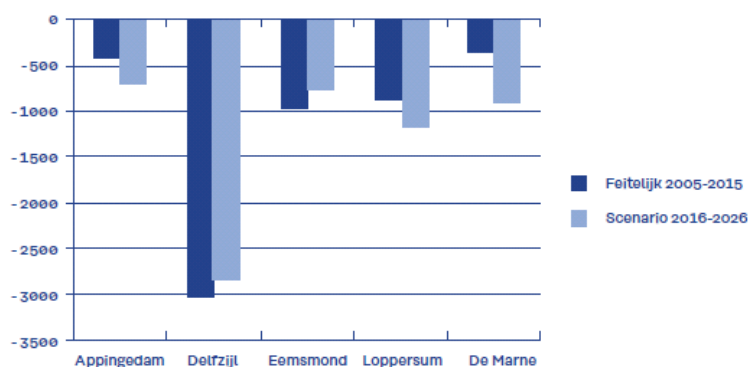
De nieuwe prognoses laten zien dat er over 10 jaar ongeveer 70 huishoudens minder zullen zijn in Eemsmond (volgens het meest waarschijnlijk scenario). Dit is richtinggevend voor de sloop- en nieuwbouwopgave. Over 15 jaar zullen er naar verwachting 200 huishoudens minder zijn.

Met de woningcorporaties zijn in het najaar van 2016 prestatieafspraken gemaakt, onder meer over deze sloop en nieuwbouwopgave. Maar er zal de

komende jaren ook aandacht moeten zijn voor leegstand in de particuliere sector.

Net als in voorgaande jaren is de verwachting dat onze gemeente ook komende jaren een daling laat zien qua inwoneraantallen. Ontgroening en vergrijzing gaat gepaard met een gezinsverduunning. Hierdoor neemt het aantal huishoudens wel wat minder af dan in voorgaande jaren werd verwacht.

Onderstaande staafdiagram laat zien wat feitelijk was tussen 2005 en 2015 gebeurde qua inwonersaantallen, ten opzichte van de prognoses uit het nieuwe Woon- en Leefbaarheidsplan. Het maakt zichtbaar dat het aantal inwoners in Eemsum naar verwachting iets minder hard daalt dan in de jaren 2005-2015.

Feitelijke ontwikkeling aantal inwoners 2005-2015
t.o.v. Scenario 2016-2026

Bron: Voortgangsrapportage 2016

4.10 Interbestuurlijk Toezicht

In de vorige paragraaf IBT, onderdeel van de Begroting voor 2017, is melding gemaakt van de evaluatie van de wijze waarop het interbestuurlijk toezicht in de provincie Groningen is vormgegeven. De uitkomst van deze evaluatie is dat het model duidelijk verbetering behoeft. Het huidige systeem wordt als niet functioneel en niet efficiënt beoordeeld. Het advies om het stelsel grondig te herzien is door het provinciebestuur ter harte genomen. Inmiddels wordt gewerkt aan een nieuw model.

Vanwege deze ontwikkelingen wordt verwacht dat de provincie, anders dan eerdere jaren, geen beoordeling geeft op deze paragraaf. Toch hecht het College eraan om in ieder geval nog in deze Jaarrekening over 2016 uw Raad op hoofdlijn inzicht te geven in de uitvoering van een aantal wettelijke taken, waarvan het toezicht formeel bij het provinciebestuur ligt.

<i>Domein</i>	Resultaat IBT Begroting 2017		Resultaat IBT Rekening 2016
<i>Archief</i>	Matig	→	Matig
<i>Financiën</i>	Matig	→	?
<i>Wabo</i>	Goed	→	Goed
<i>Wro</i>	Goed	→	Goed
<i>Huisvesting statushouders</i>	Goed	→	Goed
<i>Monumenten en archeologie</i>	Goed	→	Goed

Archief

In 2016 is het Jaarverslag archiefbeheer 2015 door het College vastgesteld en ter kennisgeving aan de Gemeenteraad aangeboden. Tevens is dit verslag toegezonden aan de provinciale archiefinspectie. Dit Jaarverslag bevat de belangrijkste acties die volgen op de verbeterpunten die in de bij het Jaarverslag behorende rapportage KPI-meting 2015 naar voren zijn gekomen.

In september 2016 heeft de provincie haar oordeel gegeven over het Jaarverslag 2015. Dit oordeel is aan het College en de Raad toegezonden. Conclusie van deze beoordeling is dat de gemeente op het terrein van archief matig scoort. Dit sluit aan bij eerdere IBT-beoordelingen. Tevens zijn

Zowel in samenwerking met andere gemeenten als zelfstandig werkt de gemeente aan de uitvoering van de verbeterpunten op de volgende vier onderwerpen.

- kwaliteitssysteem voor het beheer van archiefbescheiden
- archiefbescheiden worden in goede, geordende en toegankelijke staat gebracht
- archiefbescheiden worden tijdig vernietigd of overgebracht/openbaar gemaakt
- duurzame en adequate beheer- en bewaaromgeving

Het nog vast te stellen Jaarverslag over 2016 zal verder inzicht verschaffen in de doorwerking van de verbeterpunten op bovengenoemde onderwerpen. Deze verbeterpunten zijn besproken met de provincie als reactie op haar beoordeling. Daarnaast zal dit jaar nadrukkelijker dan eerder samenwerking worden gezocht met de BMW-gemeenten, in het kader van de herindelingsplannen.

Financiën

		goed	matig	slecht
1	Begrotingsjaar structureel en reëel in evenwicht (sluitend)			
2	Laatste jaarschijf meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht			
3	Weerstandsvermogen (positief / negatief)			
4	Onderhoud kapitaalgoederen: (vastgestelde actuele beheerplannen, geen achterstallig onderhoud)			
5	Grondexploitatie: (actuele exploitatieopzetten)			
6	Toepassing BBV			
7	Uitkomsten jaarrekeningen (drie voorgaande jaren)			

De begroting 2016 kende een negatief resultaat. Dit leidt tot het oordeel 'slecht' voor het eerste onderdeel. Wel is het meerjarenperspectief in de begroting 2016 structureel en reëel meerjarig sluitend. Dit geeft een oordeel 'goed' voor het tweede punt.

Voor wat betreft de hoogte van het weerstandsvermogen geldt dat de ratio weerstandscapaciteit 4,01 is. De hieraan gekoppelde beoordeling (norm) is 'Uitstekend'. De gemeente heeft eind 2016 voldoende buffer voor het opvangen van de tot dan toe geïnterpreteerde risico's.

De beheerplannen zijn voor het onderhoud van onze kapitaalgoederen zijn actueel. Wij kennen geen achterstallig onderhoud. Dit leidt tot een oordeel 'goed' op punt 4.

De grondexploitaties worden jaarlijks geactualiseerd; in 2016 en ook in 2017 zijn de exploitaties geactualiseerd en in de raad vastgesteld, voor de behandeling van deze rekening. Ook punt vijf kent hiermee het oordeel 'goed'.

De voorschriften uit de BBV zijn door Eemsmond correct toegepast, in zowel begroting als rekening. Oordeel op punt 6: 'goed'.

Zowel de Rekening 2014 als de Rekening 2015 kennen een positief resultaat: € 1.486 in 2014 en € 31.788 in 2015. Ook deze rekening (2016) laat een positief resultaat zien. Per saldo een resultante van verschillende voordelige en nadelige incidentele afwijkingen. Het oordeel op dit punt: 'goed'.

Op basis van het bovenstaande, met inachtneming van het - niet verschuivende - sluitende meerjarenperspectief, kan de totale kwaliteit van de financiële huishouding van de gemeente Eemsmond volgens de normen van IBT worden bestempeld als **goed**.

Huisvesting statushouders

Per half jaar krijgt de gemeente een taakstelling om statushouders te huisvesten. De taakstelling voor de 2e helft 2016 was 22 personen. In deze periode heeft de gemeente 27 personen gehuisvest. Hiermee heeft de gemeente voldaan aan de opgelegde taakstelling. Er kan daarom worden geconcludeerd dat de wijze waarop de gemeente op het domein Huisvesting statushouders handelt als goed kan worden gekwalificeerd.

Monumenten en archeologie

In de gemeente Eemsmond staan 173 gebouwde en 10 archeologische rijksmonumenten. Daarnaast kent de gemeente 2 beschermde stads- en dorpsgezichten. Het aantal archeologisch waardevolle terreinen bedraagt 105. De gemeente heeft een archeologische waardenkaart. Deze stamt uit 2009 en is in 2013 geactualiseerd. Het streven is om deze elke vijf jaar te actualiseren. Binnen de gemeentelijke organisatie zijn 2 medewerkers op beleidsniveau betrokken bij dit domein. Daarnaast zijn er voor vergunningverlening en toezicht elk 2 medewerkers actief.

De gemeente heeft voor de gebouwde rijksmonumenten een monumentencommissie die voldoet aan artikel 15 van de Monumentenwet. In alle wettelijk verplichte gevallen wordt voor gebouwde rijksmonumenten advies gevraagd aan de monumentencommissie.

Wabo

Beleid, probleem- en risicoanalyse

Het beleid op het terrein van de Wabo is actueel. Dit beleid bevat de doelen en prioriteiten, waarbij het ambitieniveau in lijn is met de capaciteit van de gemeente. Ten aanzien van de probleem- en risicoanalyse worden de Wabo-risico's onderkend en is duidelijk over wat de specifieke gemeentelijke risico's zijn. In het kader van toezicht en handhaving wordt voldoende aandacht besteed aan veiligheid, gezondheid, landschap, natuur en cultuurhistorie.

Jaarverslag

Eind mei 2016 is het Wabo-Jaarverslag aan College en Raad aangeboden en vervolgens toegezonden aan het College van Gedeputeerde Staten. Het Jaarverslag biedt inzicht in de uitvoering van het uitvoeringsprogramma 2015 op basis waarvan conclusies kunnen worden getrokken over de mate van uitvoering, de beheersing van de risico's en de noodzaak tot bijstelling van het programma of de prioriteiten.

Uitvoeringsprogramma

In februari 2017 is het uitvoeringsprogramma voor 2017 en 2018 door het College vastgesteld en aangeboden aan de Raad en het College van Gedeputeerde Staten. Het uitvoeringsprogramma bevat een beschrijving van de risico's, doelen, prioriteiten van de Wabo-werkzaamheden. Daarnaast wordt

aansluiting gezocht bij de evaluatie van het voorgaande programma. De beschikbare middelen zijn toereikend voor de omschreven uitvoering. Het uitvoeringsprogramma beschrijft voor wat betreft vergunningverlening de systematiek en werkzaamheden voor het actueel houden van vergunningen voor risicovolle activiteiten.

Gelet op het bovenstaande kan de kwaliteit op het domein Wabo als goed worden aangemerkt.

Ruimtelijke ordening

Voor het gehele grondgebied van de gemeente Eemsmond gelden actuele bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen. Deze voldoen aan de regels van rijk en provincie.

Jaarverslag 2015

Over de uitvoering van de Wro-taken in 2015 is verslag gedaan aan de Gemeenteraad in het verslag bij de Jaarrekening 2015 dat tevens aan het College van Gedeputeerde Staten is gezonden. Voor de verantwoording van de bestuursrechtelijke handhaving is het Wabo-Jaarverslag over 2015 van belang. Dat is in mei 2016 aan het College en de Raad aangeboden. Dat Jaarverslag bevat de verantwoording van het uitvoeringsprogramma VTH 2015 waarin ook de handhaving op het terrein van Wro is opgenomen.

Het beleid voor de bestuursrechtelijke handhaving in het kader van de Wro is uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma VTH 2017 en 2018. Dit programma is in februari 2017 door het College vastgesteld en aangeboden aan de Raad en het College van Gedeputeerde Staten.

Gelet op het bovenstaande kan de kwaliteit op het domein Ruimtelijke ordening als goed worden aangemerkt.

JAAARREKENING

5 Balans en toelichting

5.1 Balans per 31 december

ACTIVA	31 december 2016	31 december 2015
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	90.384	0
Materiële vaste activa	71.873.718	70.280.743
Investeringen met economisch nut		
- gronden uitgegeven in erfpacht	78.701	78.701
- Niet in exploitatie genomen gronden	947.065	0
- overige investeringen met economisch nut	30.153.490	30.985.061
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	19.086.887	18.983.865
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	20.144.122	20.233.116
Overige grond en hulpstoffen (overige gronden)	1.463.452	0
Financiële vaste activa	2.744.584	3.795.612
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	520.654	172.829
- overige verbonden partijen	14.135	14.135
Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	196.417	201.041
- deelnemingen	773.595	2.163.606
Overige langlopende leningen	1.239.783	1.149.411
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	0	94.590
Totaal vaste activa	74.708.686	74.076.355
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	1.519.186	3.675.325
Grond- en hulpstoffen:		
- Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	1.059.765
- Overige grond en hulpstoffen (overige gronden)	0	1.463.452
Onderhanden werk		
- Bouwgronden in exploitatie	783.228	755.108
Overige voorraden	735.958	397.000
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.079.789	5.001.082
Vorderingen op openbare lichamen	2.399.970	2.688.268
Overige vorderingen	4.667.173	2.312.814
Schatkist	2.012.646	0
Liquide middelen	252.570	54.344
Kassaldi	3.977	4.599
Banksaldi	248.593	49.745
Overlopende activa	2.841.288	2.387.010
- de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen bedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	102.216	195.496
- overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	2.739.072	2.191.514
Totaal vlottende activa	13.692.832	11.117.762
Totaal Activa	88.401.518	85.194.117

PASSIVA	31 december 2016	31 december 2015
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen	30.260.181	26.923.013
Algemene reserve	7.437.728	8.594.710
Bestemmingsreserves	19.266.890	18.296.497
Gerealiseerd resultaat	3.555.563	31.806
Voorzieningen	5.921.353	5.695.009
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.817.867	4.613.573
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	1.103.486	1.081.436
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	35.869.892	39.188.166
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	35.869.892	39.188.166
Totaal vaste passiva	72.051.426	71.806.188
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.115.476	10.458.246
Kasgeldleningen	4.000.000	5.000.000
Banksaldi	1.972.364	2.717.389
Overige schulden	3.143.112	2.740.857
Overlopende passiva	7.234.616	2.929.680
- verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	6.631.738	2.669.972
- de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	29.522	201.901
- overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	573.356	57.807
Totaal vlottende passiva	16.350.092	13.387.926
Totaal Passiva	88.401.518	85.194.116
Waarborgen en garantstellingen	28.721.000	29.736.000

5.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), de Financiële verordening en de nota's activabeleid en reserves en voorzieningen gemeente Eemsmond.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten.

Materiële vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investerings die kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

Met ingang van 2017 dienen ook alle investeringen met maatschappelijk nut te worden geactiveerd

In de Nota activabeleid 2012 – 2015 staan de richtlijnen “waardering & afschrijving” van de vaste activa. De afschrijfmethode en –termijnen, zoals vermeld in de bijlage bij de Nota activabeleid, zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Actief	Afschrijvings- methode	Afschrijvings- termijn
Materiële vaste activa met een economisch nut		
<i>Gebouwen</i>		
- Nieuwbouw	Annuïtair	40 jaar
- Aankoop en/of renovatie, uitbreiding/verbouw	Annuïtair	25 jaar
- Technische installaties in gebouwen	Lineair	15 jaar
- Nieuwbouw tijdelijke gebouwen, veiligheids- en bouwkundige voorzieningen, inventaris	Lineair	10 jaar
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>		
- Rioleringen: vrijverval, gemalen bouwkundig	Annuïtair	60 jaar
- Rioleringen: mechanische riolering (bouw- kundig), persleiding, milieumaatregelen, grondwatermaatregelen, overig	Annuïtair	40 jaar
- Begraafplaatsen	Annuïtair	30 jaar
- Rioleringen (mechanisch), Sportterreinen	Annuïtair	25 jaar

<i>Vervoermiddelen</i>		
- Vrachtwagens en aanhangers, sneeuwploeg	Lineair	10 jaar
- Reinigungsauto's, tractoren, auto's e.d.	Lineair	7 jaar
<i>Machines, apparaten, installaties</i>		
- Telefooninstallaties, trilwals, overig	Lineair	10 jaar
- Machines Locatie Talmaweg	Lineair	7 jaar
<i>Overig materiële vaste activa</i>		
- Netwerkcomponenten, speelvoorziening, overig	Lineair	10 jaar
- Minicontainers	Lineair	7 jaar
- Hardware	Lineair	4 jaar
Materiële vaste activa met maatschappelijk nut (met keuze om in één keer af te schrijven)		
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>		
- RWB-funderingen, overige wegen/straten, fiets- en wandelpaden, trottoirs, pleinen, bruggen, beschoeiing, herstel kade en steigers	Annuïtair	40 jaar
- Openbare verlichting	Annuïtair	30 jaar
- Groen en plantsoenen, ondergrondse containers	Lineair	10 jaar
<i>Overig materiële vaste activa</i>	Lineair	10 jaar

In overeenstemming met het activering- en afschrijvingsbeleid worden activa beneden een bedrag van de € 15.000 niet geactiveerd.

Materiële vaste activa met een economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

Investerings met een economisch nut, waarvoor de bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering of het inzamelen van huishoudelijk afval, dan worden deze investeringen voortaan op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

In formele zin betreft dit een stelselwijziging. Deze wijziging heeft echter geen effect op de omvang van het vermogen. Er is enkel sprake van herrubricering, die voorgeschreven is vanuit de verslaggevingregels (BBV).

Overige investeringen met een economisch nut

De waardering van deze materiële vaste activa is gebaseerd op de verkrijging- of vervaardigingsprijs (artikel 61, lid 1 BBV), verminderd met bijdragen van derden en de afschrijvingen.

Definities:

- de verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten;
- de vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Tevens kan een redelijk deel van de indirecte kosten en rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend.

Bij investeringen met een meerjarig economisch nut geldt dat de verminderingen over de hele looptijd (lineair) gecorrigeerd worden met de berekende afschrijvingslasten.

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut

Activa met een maatschappelijk nut worden bij voorkeur rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht. Omdat het hier vaak om grote investeringen gaat die normaal gesproken niet binnen de exploitatie kunnen worden gerealiseerd, is de mogelijkheid geopend om te kiezen voor activering en afschrijving in artikel 59 lid 4 van het BBV.

In de nota Activabeleid 2012 - 2015 is opgenomen dat investeringen met een maatschappelijk nut in één keer worden afgeschreven, tenzij de Raad anders beslist bij de Kaderplan, Begroting en tussentijdse raadsbesluiten.

Bijdragen van derden, die in directe relatie staan met de investering en reserves mogen in mindering worden gebracht op het bedrag van de investering (artikel 62 lid 2 en 3 BBV).

Met ingang van 2017 is het op grond van een BBV wijziging ook verplicht investeringen met een maatschappelijk nut te activeren. Deze aanpassing is ook opgenomen in de nieuw vastgestelde nota activabeleid 2017-2020 die op 16 maart 2017 door de Raad is vastgesteld.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn activa waar tegenover geen bezittingen staan. De afschrijvingstermijn is afhankelijk van het soort actief waaraan wordt bijgedragen.

Financiële vaste activa

De financiële activa bij de gemeente Eemsmond bestaan uit:

- kapitaalverstrekkingen aan:
 - deelnemingen
 - gemeenschappelijke regelingen
 - overige verbonden partijen
- leningen aan:
 - woningbouwcorporaties
 - deelnemingen
- Overige langlopende leningen
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs, verminderd met - voor wat de geldleningen betreft - de aflossingen op de geldleningen. De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden annuïtair afgeschreven in dezelfde termijnen als de eigen materiële vaste activa.

Deelnemingen worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 65.2 BBV). Op deelnemingen en effecten wordt in principe niet afgeschreven.

Flottende activa

Flottende activa zijn bezittingen met een relatief snelle doorlooptijd. Dit betekent dat ze gemakkelijk in geld zijn om te zetten. Ze zijn "liquide".

Vorraden

De nog niet in exploitatie genomen gronden werden tot en met 2015 gewaardeerd tegen verkrijgingprijs- of vervaardigingsprijs (artikel 63 BBV), vermeerderd met de toegerekende beheerskosten en verminderd met gerealiseerde verkopen en de voorziening tekorten op exploitaties. Met een wijziging van de BBV vanuit de notitie Grondexploitaties 2016 komt vanaf 1 januari 2016 de balanscategorie 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) niet meer voor. Dit betekent dat NIEGG overgaat van de voorraden naar de terreinen en gronden bij de materiële vaste activa.

De onderhanden werken zijn opgenomen tegen de verkrijgingprijs vermeerderd met de vervaardigingskosten, inclusief de bijgeschreven rente, verminderd met de opbrengsten wegens gerealiseerde verkopen en ontvangen (rijks)subsidies. Het verloop van de gronden in exploitatie en de overige bestemmingsplannen is aangegeven in de bijlagen bij het Jaarverslag en de Jaarrekening 2016.

De voorziening tekorten op exploitaties is gevormd voor de grondexploitatieplannen die naar verwachting verliesgevend zullen gaan sluiten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingsprijs in mindering gebracht.

Overige gronden worden gewaardeerd tegen historische kostprijs of lagere marktwaarde, zijnde de agrarische waarde.

Overige voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs. Jaarlijks wordt de waardering van de vorderingen beoordeeld. Voor oninbare debiteuren wordt een voorziening dubieuze debiteuren in mindering gebracht.

Liquide middelen

Deze activa worden tegen kostprijs opgenomen.

Eigen Vermogen

De reserves zijn onderverdeeld in de algemene reserve en bestemmingsreserves en het saldo van de baten en lasten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen historische kosten van de betrokken verplichting c.q. het voorziene verlies met uitzondering van de pensioenverplichting ten behoeve van de (gewezen) wethouders. Deze voorziening is opgenomen tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige pensioenbetalingen. Ook de voorzieningen tekorten op exploitaties en baggerplan zijn tegen contante waarde opgenomen.

De onderhoudsvoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren onderhoud.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar.

In het wijzigingsbesluit van 25 juni 2013, van toepassing met ingang van het begrotingsjaar 2014, is in artikel 44, lid d BBV een separate voorzieningscategorie geïntroduceerd voor vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven (zie notitie riolering 2014 commissie BBV).

De gemeente Eemmond maakt geen gebruik van de mogelijkheid om deze voorziening in te stellen.

Langlopende schulden

Hierbij is sprake van vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer. De leningen worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs, verminderd met gedane aflossingen.

Vlottende passiva

Deze schulden worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs.

Kortlopende schulden (< 1 jaar)

De overlopende passiva zijn onder andere de nog niet bestede bijdragen van derden met een specifiek bestemmingsdoel en nog te betalen kosten (niet door een crediteur gefactureerd).

Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva worden afzonderlijk opgenomen de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente geborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

Grondslagen voor resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in meegenomen in het resultaat indien zij voor het opmaken van de Jaarrekening bekend zijn geworden.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingsprijs in mindering gebracht.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop de lasten betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan vakantiegeld en/of verlofaanspraken en dergelijke.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de Jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar.

Resultaatbestemming

Alle vermogensmutaties worden inzichtelijk gemaakt via het exploitatieresultaat. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves worden in het lopende boekjaar verwerkt conform de vastgestelde begrotingsposten daarvoor. De mutaties in de bestemmingsreserves zijn gebaseerd op de werkelijke kosten. De mutaties in de algemene reserve zijn conform de begrote toevoegingen en onttrekkingen. Voor de bestemming van het resultaat is in hoofdstuk 13 van de Jaarrekening een voorstel opgenomen.

5.3 Toelichting op de balans

In de toelichting op de balans zijn de belangrijkste wijzigingen op de balans opgenomen. In de bijlagen behorende bij deze Jaarrekening zijn uitgebreide specificaties opgenomen. Het betreft hier:

- de geactiveerde kapitaaluitgaven;
- de langlopende geldleningen;
- de reserves en voorzieningen;
- de berekening van het omslagpercentage;
- het verloop van de grondexploitaties;
- de investeringen en financieringen.

In deze specificaties staan onder andere de vermeerderingen, verminderingen en begin- en eindsaldi per post vermeld. Deze mutaties hebben plaatsgevonden conform de oorspronkelijke raadsbesluiten en wettelijke voorschriften. Verder verwijzen wij ook naar de bijlagen voor een overzicht van de speerpunten van beleid 2016 en voorgaande jaren, een overzicht van de verbonden partijen, de risico's en het weerstandsvermogen, het EMU-saldo en de SISA-bijlage.

In hoofdstuk 11 van deze Jaarrekening is het verloop van de kapitaaluitgaven weergegeven met informatie over:

- de raming inclusief wijzigingen;
- het ter beschikking gestelde krediet per 1 januari 2016;
- het in de loop van 2016 beschikbaar gestelde krediet;
- de uitgaven op het krediet;
- de onder-/overschrijding op het krediet;
- het bedrag dat aan het einde van het boekjaar nog beschikbaar is.

In de toelichtingen op de programma's is de analyse opgenomen van de over- en onderschrijdingen op de investeringen. De over- en onderschrijdingen worden bij het vaststellen van de Jaarrekening geautoriseerd.

Materiële vaste activa

	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 1-1-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Investerings met economisch nut			
- gronden uitgegeven in erfpacht	78.701	78.701	78.701
- voormalig NIEGG	947.065	947.065	0
- investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	19.086.887	18.983.865	18.983.865
- overige investeringen met economisch nut	30.153.490	30.985.061	30.985.061
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	20.144.122	20.233.116	20.233.116
Overige grond en hulpstoffen (overige gronden)	1.463.452	0	0
Stand	71.873.718	71.227.808	70.280.743

Op basis van een BBV-wijziging is de boekwaarde voormalig NIEGG in 2016 overgebracht van 'voorraden' naar 'materiele vaste activa'. De post overige gronden is in 2016 gepresenteerd onder de materiële vaste activa. Volgens de BBV dienen gronden die niet binnen afzienbare tijd worden geruild of waar een maatschappelijke functie op rust tijdelijk onder de materiële vaste activa gepresenteerd te worden.

Voormalig NIEGG (Niet in exploitatie genomen gronden)

De niet in exploitatie genomen gronden betreffen de locaties waarvoor een reëel en stellig voornemen is uitgesproken deze locaties in de nabije toekomst te ontwikkelen.

In 2016 betrof dit de locaties Tussengebied Uithuizen-Uithuizermeeden, Usquert Zuid, Leeuwstraat Uithuizen, De Laan Zuid Warffum, Scherphorn Zuid Uithuizermeeden en Noordentree in Uithuizen.

De NIEGG bestaan uit 14,1 hectare grond. Dit resulteert in een gemiddelde boekwaarde van € 6,70 per m².

Op basis van een BBV-wijziging is de boekwaarde voormalig NIEGG in 2016 overgebracht van 'voorraden' naar 'materiele vaste activa'.

Overige gronden

De overige gronden betreft de gronden waarvoor geen directe ontwikkeling gepland staat. In totaliteit gaat het om 42,6 hectare grond. Dit resulteert in een gemiddelde boekwaarde van € 3,44 per m².

Verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

	Boekwaarde Investerings/ 31-12-2015	desinvest	Bijdrage Afschrijving van derden	Afwaard/ duurz vermin	Boekwaarde 31-12-2016
Grond, weg- en waterbouw werken	18.262.995	681.600	-591.015	0	0 18.353.580
Overige mat vaste activa	720.870	32.420	-19.983	0	0 733.307
Totaal	18.983.865	714.020	-610.998	0	0 19.086.887

De in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld:

	Beschikbaar gesteld krediet in 2016	Besteed in 2016	Restant 31-12-2016
GRP: rioleringen mechanisch (2016)	208.850	41.669	167.181
GRP: rioleringen overig (2016)	106.100	1.430	104.670
GRP: rioleringen vrijverval (2016)	703.550	126.833	576.717
GRP: rioleringen mechanisch (2015)	185.838	175.660	10.178
GRP: rioleringen overig (2015)	100.798	94.880	5.918
GRP: rioleringen vrijverval (2015)	129.789	87.438	42.351
GRP:rioleringen overig voorber.krediet	8.450	0	8.450
GRP:rioleringen vrijverval voorber.krediet	36.920	40.950	-4.030
GRP:rioleringen mechanisch (2013)	86.660	90.828	-4.168
GRP:rioleringen overig (2013)	25.402	21.911	3.491
Aanschaf urnenmuren (2016)	35.725	32.420	3.305
Totaal	1.628.082	714.020	914.063

Verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut

	Boekwaarde 31-12-2015	Investering/ desinvest	Afschrijving	Bijdrage van derden	Boekwaarde 31-12-2016
Bedrijfsgebouwen	28.993.086	156.111	-1.133.751	-10.030	28.005.416
Vervoermiddelen	346.984	360.089	-106.541	0	600.532
Mach/app/installaties	662.026	152.677	-154.620	0	660.083
Overige mat vaste activa	982.966	15.018	-110.524	0	887.460
Totaal	30.985.062	683.895	-1.505.436	-10.030	30.153.490

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering.

De in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld:

	Beschikbaar gesteld krediet in 2016	Besteed in 2016	Restant 31-12-2016
Bouw brede school (2013)	3.826.147	134.440	3.691.707
Boukemapark (2012)	509.721	4.699	255.022
Tijdelijke voorzieningen brandweer (2013)	184.949	afgeraamd	0
Verduurzaming gemeentehuis (2012)	36.827	21.671	15.156
Maaigiek + maaikorf + blower (2014)	103.527	113.723	10.196
Bladzuiger (2014)	31.980	0	31.980
Tractoren Gemeentebedrijf 2014)	72.514	72.416	99
Bulkwagen Gemeentebedrijf (2014)	27.500	0	27.500
Motorvoertuigen Gemeentebedrijf (2013)	50.395	58.950	0
Trilwals (2015)	27.389	afgeraamd	0
Sproeimachine (2015)	17.857	0	17.857
Houtversnipperaar (2016)	31.195	0	31.195
Mob. Kraan, verlengstick, maaikorf (2016)	130.134	129.789	345
Tractor (2016)	29.862	30.089	0
Aanschaf urnenmuren (2016)	35.725	32.420	3.305
Tractor Gemeentebedrijf (2015)	63.275	68.847	0
Mobiele telefonie (2015)	12.156	3.974	8.182
Vervanging werkplek hardware (2016)	60.000	34.979	25.021
Verbetering netwerkverbindingTalmaweg (2016)	30.000	0	30.000
Update netwerk (2016)	35.000	10.319	24.681
Totaal	5.316.153	683.895	4.172.246

Verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings/ desinvest.	Afschrijving	Bijdrage derden	Afwaard. duurzame waarderver- mindering	Boekwaarde 31-12-'16
Grond-weg en Waterb.werken	20.230.769	639.273	-725.920	0	0	20.144.122
Ov.mat.vaste activa	2.347	0	-2.347	0	0	0
Totaal	20.233.116	639.273	-728.267	0	0	20.144.122

Investerings met uitsluitend maatschappelijk nut mogen tot en met 2016 worden geactiveerd, vanaf 2017 moeten deze worden geactiveerd.

In de nota Activabeleid 2012-2015 is als uitgangspunt opgenomen dat de investeringen met een maatschappelijk nut in één keer worden afgeschreven, tenzij de Raad anders besluit bij de Kaderplan, Begroting of tussentijdse raadsbesluiten. De totale kapitaallasten worden dan op het bijbehorende product begroot. Vanuit voorgaande jaren zijn van twee van deze investeringen de restantkredieten overgeheveld naar 2016, met de bedoeling om het gebruikte krediet in 2016 in één keer af te schrijven. Ook in 2016 zijn van deze investeringen de restantkredieten overgeheveld naar 2017.

Met ingang van 1 januari 2017 (vernieuwing BBV) moeten investeringen met maatschappelijk nut (wegen, parken, openbare verlichting e.d.) verplicht worden geactiveerd. Deze investeringen mogen niet meer in een keer als last worden genomen. Dit betekent dat afschrijving moet plaatsvinden over de gebruiksduur en dat reserves niet meer direct in mindering op de investering morgen worden gebracht. Een en ander is ook opgenomen in de onlangs vastgestelde Nota activabeleid Gemeente Eemmond 2017-2020.

Het restantkrediet van de onderstaande investering wordt overgeheveld naar 2017 (zie onderstaand overzicht) en dient vanaf 2017 te worden geactiveerd.

	Beschikbaar gesteld krediet of overgeheveld krediet in 2016	Besteed in 2016	Restant 31-12-2016
Boukemapark (2012)	259.721	4.699	255.022

In de nota activabeleid is aangegeven dat van een beschikbaar gesteld investeringskrediet gedurende twee jaren gebruik kan worden gemaakt. Blijkt na twee jaren dat er nog een gedeelte van het investeringskrediet niet is gebruikt dan vervalt het restant. Verlenging van deze termijn is mogelijk in een goed onderbouwd advies, goedgekeurd door het College.

De in het boekjaar gedane investeringen met een maatschappelijk nut, die niet in één keer worden afgeschreven staan in onderstaand overzicht vermeld

	Beschikbaar gesteld krediet in 2016	Besteed in 2016	Restant 31-12-2016
Fietspadenplan 2 ^e fase (2010)	595.047	451.002	144.045
Vervanging openbare verlichting (2015)	100.243	62.590	37.653
Vervanging openbare verlichting (2016)	228.600	3.674	224.926
Kwaliteitsverbetering Noordpolderzijl (2007)	130.691	0	130.691
Duurzaam veilig (2013)	82.213	-506	82.719
Duurzaam veilig (2014)	152.400	0	152.400
Diverse beschoeiingen (2015)	58.743	56.747	1.996
Civiele constructies (2016))	183.600	65.766	117.834
Totaal	1.531.537	639.273	892.264

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaat uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	90.384	0
Stand	90.384	0

Door een wijziging van de BBV dienen de bijdragen aan activa in eigendom van derden gepresenteerd te worden onder de immateriële vaste activa.

Financiële vaste activa

De financiële vast activa bestaat uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	520.654	172.829
- overige verbonden partijen	14.135	14.135
Leningen aan:		
- woningcoöperaties	196.417	201.041
- deelnemingen	773.595	2.163.606
Overige langlopende geldleningen	1.239.783	1.149.411
Bijdragen activa derden	0	94.590
Stand	2.744.584	3.795.612

Kapitaalverstrekkingen

Escrow overeenkomst Attero

Er resteert in het actief 'Escrow overeenkomst Attero' nog een bedrag van € 28.860. Dit bedrag is bestemd voor de afhandeling van de Escrow overeenkomst Attero.

Het bedrag van dit actief is in het totaalbedrag van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen in de balans buiten beschouwing gelaten, omdat de voorziening Attero voor dit doel als risicopost is opgenomen.

Overige langlopende geldleningen

Overzicht van het verloop van de financiële vaste activa.

	Boekwaarde 31-12-2015	Afschrijving/ aflossing	Vermeerd./ vermindering	Correctie presentatie	Boekwaarde 31-12-2016
<u>Kapitaalverstrekkingen aan:</u>	172.829	0	347.825	0	520.654
- deelnemingen	14.135	0	0	0	14.135
- overige verbonden partijen					
<u>Leningen aan:</u>					
- woningcoöperaties	201.041	-4.624	0	0	196.417
- deelnemingen	2.163.606	0	-1.390.011	0	773.595
<u>Overige langlopende geldleningen</u>	1.149.411	0	90.372	0	1.239.783
<u>Bijdragen activa derden</u>	94.590	-4.206	0	-90.384	0
Totaal	3.795.612	-8.830	-951.814	-90.384	2.744.584

Inzake leningen aan deelnemingen is de achtergestelde lening aan Essent (destijds nog EGD) van € 347.824 volledig afgelost en omgezet in aandelen Enexis bij de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen. Enexis heeft vanuit het verleden geldleningen verstrekt gekregen van aandeelhouders. Met gemeenten is tot overeenstemming gekomen om de duurdere geldleningen af te lossen; de gemeente Eemsmond heeft ervoor gekozen dit om te zetten in aandelen. De gemeente heeft hierdoor minder rente opbrengsten, maar krijgt wel dividend. Verder is op de bruglening Enexis is voor € 1.068.133 afgelost (tranche C).

De aflossing van het laatste deel (tranche D) staat gepland voor 2019.

Vlottende activa

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden als volgt uitgesplitst:

	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 1-1-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Grond- en hulpstoffen			
- niet in exploitatie opgenomen bouwgronden	0	0	1.059.765
- overige gronden	0	1.463.452	1.463.452
Onderhanden werk			
- bouwgronden in exploitatie	783.228	755.108	755.108
Overige voorraden	735.958	397.000	397.000
Stand	1.519.186	2.615.560	3.675.325

Op basis van een BBV-wijziging is de boekwaarde voormalig NIEGG per 1 januari 2016 overgebracht van 'voorraden' naar 'materiële vaste activa'. De post NIEGG van € 1.059.765 met daarop in mindering gebracht bijdrage van derden € 112.700 is voor € 947.065 als begin balans correctie onder de materiële vaste activa gepresenteerd.

De post overige gronden € 1.463.452 is in 2016 overgeheveld naar de materiële vaste activa. Volgens de BBV dienen gronden die niet binnen afzienbare tijd worden geruild of waar een maatschappelijke functie op rust tijdelijk onder de materiële vaste activa gepresenteerd te worden.

Bouwgronden in exploitatie

Boekwaarden exploitatieplannen	31-12-2016	31-12-2015
Almersma	2.025.487	2.079.227
LTS locatie	515.425	504.089
Scherphorn Noord	-/- 34.762	-/-139.066
Voorziening tekorten exploitaties	-/- 1.722.922	-/- 1.689.142
Totaal	783.228	755.108

De voorziening tekorten op exploitaties is ingesteld ter dekking van de verliesgevende eindwaardes van de exploitatieplannen Almersma en LTS-locatie.

Het bedrag van de voorziening tekorten exploitaties (grondexploitaties en NIEGG) per 31 december 2016 totaal € 1.722.922 is conform de voorschriften in de balans gesaldeerd met de boekwaarden van de bestemmingsplannen.

Naast de landelijke woningmarktcrisis hebben de aardbevingen gevolgen voor de verkoop. De gemeente zal zich hard maken om het financiële nadeel op de grondexploitatie bespreekbaar te maken bij verschillende organisaties zoals NAM, NCG en Rijk.

Daarnaast wordt bekeken op welke wijze de gemeente gecompenseerd kan worden voor het lagere verkooptempo en de lagere verkoopprijzen. Onzeker is welke gevolgen dit voor de grondexploitaties in de toekomst met zich meebrengen.

Overige voorraden

Onder de overige voorraden staan in 2016 twee panden opgenomen die niet gebruikt worden voor gemeentelijke activiteiten. In 2016 zijn verder de panden Leeuwstraat 8,10 en 10a aangekocht alsmede het pand De Rank in Uithuizen.

Uitzettingen korter dan één jaar

	Saldo 31 december 2016	Saldo 31 december 2015
Vorderingen op openbare lichamen	2.399.970	2.688.268
Schatkist	2.012.646	0
Overige vorderingen	6.014.073	3.788.933
Voorziening wegens oninbaarheid	-/- 929.108	-/- 879.536
Schuld Ministerie van SZW i.v.m. BBZ	-/- 417.792	-/- 596.583
Totaal vorderingen	9.079.789	5.001.082

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs. Op deze post zijn de voorzieningen dubieuze debiteuren, dubieuze debiteuren SoZa (totaal € 929.108) wegens oninbaarheid in mindering gebracht. Verder is de schuld bij het ministerie van Sociale Zaken in verband met de BBZ (€ 417.792) in mindering gebracht op de debiteuren SoZa.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Wel is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist gehouden mag worden.

Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal, bij een begrotingstotaal dat lager is dan € 500 miljoen, zoals bij onze gemeente het geval is. Daarmee bedraagt het drempelbedrag 0,75% van € 67.076.301 (het totaal aan geraamde uitgaven uit de actuele begroting, inclusief toevoegingen aan reserves), zijnde € 503.072.

De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Per kwartaal wordt per dag berekend hoeveel middelen aan contant geld en bankrekeningen uitstaat (waarbij negatieve saldi niet meetellen). Hiervan wordt het gemiddelde berekend per dag. Dit gemiddelde mag maximaal gelijk zijn aan het drempelbedrag. Zou het hoger zijn, dan had gedurende het kwartaal op enig moment geld afgeroomd moeten worden richting de schatkist van het Rijk.

Onderstaand overzicht geeft weer welke positieve saldi gemiddeld (op

dagbasis) is aangehouden gedurende het kwartaal en of er sprake is van een over- of onderschrijding van het drempelbedrag.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

(1)	Drempelbedrag	503,072				
			<i>Kwartaal 1</i>	<i>Kwartaal 2</i>	<i>Kwartaal 3</i>	<i>Kwartaal 4</i>
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	48	137	117	
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	503	455	366	386	
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-	

Eemsmond heeft gedurende heel 2016 bij 's Rijks schatkist. Als de limiet op onze rekening courant boven de € 500.000 komt dan wordt er automatisch overgeboekt naar de rekening voor het schatkistbankieren. Hiermee is een waarborg ingebouwd waarmee toekomstige overschrijdingen naar verwachting worden voorkomen en voldaan wordt aan de regelgeving rondom schatkistbankieren.

Afhankelijk van ons saldo op de rekening courant wordt het gestalde geld periodiek weer teruggestort.

Overige vorderingen

Het gestegen saldo overige vorderingen betreft in hoofdzaak bedrijfsvoeringskosten in het kader van SZW die doorbelast worden aan onze buurgemeenten en verrekeningen met de fiscus.

Schuld Ministerie van SZW i.v.m. BBZ

Vanuit de regeling BBZ 2014 heeft de gemeente bijstand en leningen verstrekt aan burgers. Het rijk financiert deze uitgaven voor 75%. In de gemeentelijke administratie is de 100% vordering op de uitkeringsgerechtigde/zelfstandige opgenomen. Aangezien de terugbetalingen voor 75% weer afgedragen moeten worden aan het rijk is hier een schuld gepresenteerd. Aangezien deze schuld een relatie heeft met de aflossingen / ontvangsten van de uitkeringsdebiteuren is er voor gekozen deze post te salderen.

Liquide middelen

	31 december 2016	31 december 2015
Kassaldi	3.977	4.599
Banksaldi	248.593	49.745
Totaal liquide middelen	252.570	54.344

De gemeente beschikt over een kredietfaciliteit bij de huisbankier BNG van € 5 miljoen. Ultimo 2016 was hier € 1.972.364 gebruikt. Zie hiervoor de kort lopende schulden.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn opgenomen tegen de historische kostprijs.

	31 december 2016	31 december 2015
Nog te ontvangen	2.355.591	1.189.948
Nog te ontvangen bijdragen rijk	24.829	693.885
Nog te ontvangen bijdragen overige overheden	153.966	238.988
Doorbelasting BMW agenda Sociaal Domein 3D	194.810	64.654
Te vorderen u.h.v. SISA	102.216	195.496
Kruisposten	0	0
Vooruit betaalde bedragen	8.968	0
Diverse posten	907	4.039
Totaal overlopende activa	2.841.287	2.387.010

Onder de post 'Nog te ontvangen' is een vordering opgenomen van € 1.155.000 inzake nog door de berekenen kosten personeel, inhuur en huisvesting SZW 2016. Daarnaast is er sprake van een overschot op het budget voor Beschermd Wonen. Deze middelen worden verdeeld over de gemeenten, waardoor we nog € 262.000 terug ontvangen van centrumgemeente Groningen. Verder dienen nog verrekeningen plaats te vinden met betrekking tot OZB voor circa € 750.000.

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de BTW-administratie. Het boekjaar 2016 is nog niet onderworpen aan een intern onderzoek. Voorzichtigheidshalve is derhalve geen vordering opgenomen aangaande de BTW-suppletie 2016.

Overzicht van het verloop van de vorderingen uit hoofde van SISA-verantwoordelingen.

Regeling	Beginsaldo 13-12-2015	Opbouw vordering	Ontvangst	Eindsaldo 31-12-2016
ISV – Wadwerderweg	17.000	0	0	17.000
Bodemsanering Hoofdstraat West	58.850	750	0	59.600
Declaratiedeel BBZ	0	25.616	0	25.616
BDU Verkeerseducatie (2013)	0	0	0	0
BDU Verkeerseducatie (2014)	3.709	0	3.709	0
Incidentele Aanvullende Uitkering 2013	0	0	0	0
Incidentele Aanvullende Uitkering 2014	115.937	0	115.937	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0
Totaal	195.496	26.366	119.646	102.216

Vaste passiva

Reserves

Het verloop van de reserves in 2016 is in de - in het bijlagenboek opgenomen - Staat van reserves en voorzieningen weergegeven.

Reserves zijn vermogensbestanddelen die zijn aan te merken als eigen vermogen en die bedrijfseconomisch gezien vrij te besteden zijn.

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	31-12-2016	31-12-2015
Algemene reserve	7.437.728	8.594.710
Bestemmingsreserves	19.266.890	18.296.497
Nog te bestemmen resultaat	3.555.563	31.806
Totaal	30.260.181	26.923.013

Algemene reserve

Deze reserve is ingesteld om onvoorziene uitgaven en financiële risico's en tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van taken van de organisatie.

Verder worden incidentele posten uit de begroting en eventuele begrotings- en rekeningstekorten ten laste van deze reserve gebracht.

De algemene reserve bestaat uit twee elementen:

- de ondergrens voor het opvangen van eventuele kosten uit calamiteiten (€ 1.815.000);
- het resterend deel van de algemene reserve dat wordt gebruikt om de ratio weerstandscapaciteit te berekenen. Het bedrag van de incidentele risico's, dat wordt meegenomen in de algemene reserve is bij het opstellen van de Begroting 2016 vastgesteld op € 1.587.000. Zoals in de paragraaf Risicobeheersing en Weerstandsvermogen opgenomen is de ratio berekend op 5,04, wat gelijk staat aan 'uitstekend' volgens de Nota Risicobeheersing en Weerstandsvermogen.

Programma 1 Wonen & Gebiedszaken

Reserve Bovenwijkse voorzieningen

Deze reserve is ingesteld om bij te dragen aan projecten in het kader van bovenwijkse voorzieningen. In 2017 vervalt deze reserve ten gunste van de reserve Grondbedrijf (wordt: reserve Stimulering woningmarkt).

Reserve Grondbedrijf (wordt in 2017 Reserve Stimulering woningmarkt)

De economische crisis heeft forse invloed op de woningmarkt. De inkoopregeling kan het voor woningbezitters gemakkelijker maken om een nieuwbouwhuis of kavel in de gemeente Eemsmond te kopen.

De kosten voor stimuleringsmaatregelen woningbouw worden aan deze reserve onttrokken.

Reserve Actualiseren bestemmingsplannen

Deze reserve is ingesteld voor het actueel houden van de bestemmingsplannen en voor de ID-studies en beeldkwaliteitsplannen. In de nieuw vastgestelde nota Reserves en Voorzieningen 2017-2020 wordt aangegeven deze reserve in

2017 te laten vervallen en het saldo vrij te laten vallen ten gunste van de algemene reserve.

Reserve Woon- en leefbaarheidplannen Eemsdelta

Deze reserve is ingesteld voor de kosten voortvloeiende uit het Programma Wonen en Voorzieningen. Dit programma maakt deel uit van de Deal samenwerking.

Middels een Financieel Arrangement zijn afspraken gemaakt over de verdeling van de beschikbare gelden voor de demografische ontwikkelingen in de regio.

Reserve Ontwikkelprojecten Eemsmond

Deze reserve is ingesteld om diverse locaties (rotte kiezen) binnen de gemeente te herontwikkelen en de toekomstige herstructurering van de woningvoorraad binnen de gemeente Eemsmond mogelijk te maken.

Programma 2 Demografie & Leefbaarheid

Reserve Sportvoorzieningen

Deze reserve is ingesteld voor de uitvoering van de visie binnen- en buitensportaccommodaties. De visie binnen- en buitensportaccommodaties is afgerond. Er zullen geen bedragen meer aan deze reserve worden toegevoegd of onttrokken voor dit doel.

De reserve vervalt in 2017 ten gunste van de algemene reserve.

Reserve Lokale leefbaarheidplannen

Deze reserve is ingesteld voor de kosten voor het verbeteren van de leefbaarheid in de dorpen.

Reserve Demografische ontwikkelingen

Deze reserve is ingesteld om de ontvangen krimpmaatstaf via de algemene uitkering beschikbaar te houden voor de gevolgen van de demografische ontwikkelingen. Aangezien het doel van deze reserve vergelijkbaar is met die van de reserve Lokale woon- en leefbaarheidplannen vervalt deze reserve in 2017 ten gunste van de reserve Lokale woon- en leefbaarheidplannen. De komende jaren zullen de middelen uit de uitkering krimpbijdrage dan ook worden toegevoegd aan de reserve Lokale woon- en leefbaarheidplannen.

Reserve Onderhoud dorpshuizen

Deze reserve is ingesteld voor ondersteuning in de kosten van groot onderhoud bij dorpshuizen (Dorpshuizenbeleid: nota 'Hart voor Dorpen').

Reserve Onderwijshuisvesting

Deze reserve is bij de Begroting 2015 ingesteld voor de kosten van een aantal onderwijsvoorzieningen, waarvoor de gemeente nog wettelijk verantwoordelijk blijft.

Programma 4 Economie & Maatschappij

Reserve economische ontwikkelingen

Deze reserve is ingesteld voor stimulering economische ontwikkelingen en wordt gebruikt voor incidentele projecten op het gebied van economische ontwikkeling en heeft een aflopend karakter.

Reserve Bedrijventerreinen Eemsmond

Deze reserve is ingesteld voor de realisering van de revitalisering en herinrichting van bedrijventerreinen in Eemsmond.

Reserve Wet sociale werkvoorzieningen

Deze reserve is ingesteld voor het opvangen van schommelingen in het exploitatieresultaat (in beginsel het deel WSW-oud) van GR Participatie Noord-Groningen (voorheen Ability).

Reserve Sociale voorzieningen

Deze reserve was ingesteld voor de kosten voor de uitvoering van de wetgeving met betrekking tot Sociale voorzieningen (Wwb, Wajong). De Wwb en de Wajong zijn met ingang van 1 januari 2015 opgegaan in de Participatiewet.

Reserve Wet maatschappelijke ondersteuning

Deze reserve was ingesteld om mogelijke tekorten op de Wmo-budgetten en de eenmalige kosten als gevolg van de overdracht van taken vanuit de AWBZ naar de gemeente af te dekken. De Wmo is een open einde regeling. Deze reserve is ingesteld als 'spaarpot' voor risico's op de Wmo budgetten. De Wmo-Begroting is beter opgesteld, zodat er meer zicht is op de werkelijke kosten, daarom vervalt in 2017 deze reserve ten gunste van de Algemene Reserve.

Reserve Decentralisaties

Deze reserve is ingesteld voor het dekken van financiële tekorten bij de uitvoering van de decentralisaties. Wanneer de inkomsten van het Rijk hoger zijn of lager dan de uitgaven die toe te rekenen zijn aan de decentralisaties wordt er toegevoegd of onttrokken aan de reserve. Een deel van de uitgaven van de decentralisaties worden verantwoord onder het programma Demografie & Leefbaarheid.

Programma 5 Infrastructuur & Milieu

Reserve gladheidbestrijding

Deze reserve is ingesteld ter egalisatie van de jaarlijkse kosten van strooimiddelen, waarbij in de Begroting wordt gewerkt met een jaargemiddelde voor de strooimiddelen.

De stand van de reserve mag vanuit de nieuw vastgestelde nota Reserves en Voorzieningen 2017-2020 maximaal € 40.000 zijn. Dit betekent dat een deel van de reserve a.g.v. de Jaarrekening 2016 in 2017 vrijvalt (€ 12.501) ten gunste van de algemene reserve.

Reserve vervanging machines/materieel gemeentebedrijf

De reserve is ingesteld om te komen tot een gelijkmatige verdeling van de kosten voor de aanschaf machines/materieel. In de Begroting wordt gewerkt met een jaarbudget.

Vanaf 1 januari 2012 worden de investeringen voor vervanging van machines en materieel bij het Gemeentebedrijf geactiveerd vanaf een bedrag van € 15.000. Bedragen onder € 15.000 komen rechtstreeks in de exploitatie.

De toekomstige afschrijvingskosten van de geactiveerde investeringen worden gedekt uit het huidige jaarbudget. Na verloop van een aantal jaren zal het jaarbudget grotendeels zijn verdwenen en omgezet in afschrijvingskosten. Er blijft vanaf 2018 een jaarbudget over van ca. € 80.000. Dit is nodig voor de aanschaf van materieel met een aanschafwaarde kleiner dan € 15.000. Met ingang van dit jaar worden overschotten en tekorten hierop niet meer verrekend met de reserve; deze moeten volgens de reguliere weg (tussenrapportages) bij- of afgeraamd worden.

Deze reserve kan eind 2017 komen te vervallen ten gunste van de algemene reserve. Dit zal in de Decemberrapportage 2017 worden voorgesteld.

Reserve Energiebesparende maatregelen

Deze reserve is ingesteld voor de dekking van de kosten voor subsidies energiebesparing en opwekking duurzame energie voor gebouwen met een publieke/maatschappelijke functie in de gemeente Eemsmond.

Het restantbedrag van deze reserve is in 2016, conform raadsbesluit van 18 juni 2015, volledig ingezet voor energiebesparende maatregelen in gemeentelijke gebouwen

Reserve afkoopsom onderhoud graven

In 2015 heeft het College een besluit genomen over het digitaliseren van gegevens en het opstellen van een beheerplan. Er is een voorstel behandeld in de Raad op 14 januari 2016 waarin de middelen uit de reserve afkoopsom graven beschikbaar zijn gesteld voor het digitaliseren en het opstellen van een beheerplan. Dit plan is in 2016 opgesteld en afgerond en dient als basis voor de verdere invulling van de reserve. Daarbij is het idee dat de kosten die voortvloeien uit het beheerplan gedekt worden uit de middelen in de reserve en dat de reserve dan weer kan worden omgezet naar een voorziening.

Reserve Geothermie

Deze reserve is ingesteld voor de kosten van deelname aan het Flexi-heat project van het Energie Kenniscentrum van de Hanzehogeschool in Groningen. Het betreft vooral kosten voor onderzoeken naar geothermisch potentieel in de gemeente Eemsmond. Het project Flexiheat is inmiddels afgerond en Er zijn geen kosten voortgekomen uit dit project. Deze reserve vervalt in 2017 t.g.v. de algemene reserve.

Reserve Milieu

Deze reserve is ingesteld voor het actueel houden van het milieubeleidsplan en de uitvoering hiervan. Het milieubeleidsplan loopt t/m 2018.

Reserve Infrastructuur

Delen van de incidentele opbrengsten OZB werden vanaf 2012 gereserveerd voor het eenmalig afschrijven van investeringen in infrastructuur (maatschappelijk nut).

Er is geen sprake meer van incidentele opbrengsten OZB en m.i.v. 01-01-2017 mogen investeringen met maatschappelijk nut niet meer in één keer in zijn geheel worden afgeschreven.

Het bedrag in deze reserve was bestemd voor de spoorlijn Eemshaven. Dit bedrag is beschikbaar gesteld in 2016. De reserve vervalt in 2017 omdat de reserve niet meer voldoet aan het doel. Het restant wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Programma 6 Dienstverlening & Ondersteuning

Reserve automatisering

Deze reserve is ingesteld om te komen tot een gelijkmatige verdeling van de kosten voor ICT over de verschillende jaren.

De dekking van de afschrijvingskosten wordt vanaf 2016 niet meer ten laste van het jaarbudget gebracht. Het restant van het jaarbudget (€ 47.500) blijft beschikbaar voor onvoorziene incidentele uitgaven ICT. Met ingang van 2017 worden overschotten en tekorten hierop niet meer verrekend met de reserve; deze moeten volgens de reguliere weg (tussenrapportages) bij- of afgeraamd worden.

Deze reserve vervalt in 2017 ten gunste van de algemene reserve.

Reserve personeelsbeleid

Deze reserve is ingesteld om financiële risico's op het gebied van het personeelsbeleid op te vangen, bijvoorbeeld als gevolg van regelingen bij vertrek van personeel, ww- en wao-verplichtingen.

Reserve E-dienstverlening/KlantContactCentrum

De gemeente wil hét loket zijn voor de gehele overheid. Dit betekent extra kosten om een optimale dienstverlening richting de burgers en bedrijven. Ook de inrichting van het KCC valt onder het doel van deze reserve.

De middelen worden ingezet voor projectmanagement en hulp bij implementatie van zaakgericht werken, aanschaf pakketten, zoals Sdu productencatalogus en i-navigator.

Reserve Jaarovergang

De reserve Jaarovergang is ingesteld voor het overhevelen van budgetten naar een volgend jaar waarvoor een verplichting is aangegaan en voor het overhevelen van meerjarige budgetten. In 2016 is budget overgeheveld via de Reserve Jaarovergang voor het gereserveerde vakantiegeld over de maanden juni tot en met december. Met de komst van het Individuele Keuzebudget (IKB) kun je als ambtenaar vanaf 2017 zelf bepalen wanneer je welke middelen uitbetaald wilt hebben en voor welk doel. In 2017 worden eenmalig de opgebouwde vakantierechten over juni tot en met december 2016 extra uitgekeerd. Deze last hoort volgens de BBV op 2016 te drukken en dient als schuld in de balans terug te vinden zijn. Hiermee is de geraamde toevoeging van deze middelen aan de Reserve Jaarovergang van € 325.000 komen te vervallen.

Reserve Horizontaal Toezicht

Deze reserve wordt ingesteld voor het opvangen van financiële risico's die zich kunnen voordoen vanuit de verschillende fiscale processen. Dit betreft BTW, Loonheffingen, Dividendbelasting en met ingang van 1 januari 2016 ook de Vennootschapsbelasting. Daarnaast dient de reserve ter bestrijding van incidentele (advies)kosten m.b.t. het beperken/voorkomen van fiscale risico's en het verder optimaliseren van de fiscale processen.

Mutaties op de reserves

RESERVES	1-1-2016	toevoegingen	onttrekkingen	31-12-2016
Wonen & Gebiedszaken				
reserve bovenwijkse voorzieningen	183.336			
rente		5.867		
				189.203
reserve grondbedrijf	223.037			
rente		7.137		
vrijval reserve rekening 2015			2.565	
onttrekking inkoopgarantieregeling			2.474	
				225.135
reserve actualiseren bestemmingsplannen	8.022			
rente		256		
				8.279
reserve woon-en leefbaarheidsplannen Eemsdelta	1.882.040			
rente		60.225		
opstellen regionale gebiedsvisie			270.000	
uitvoering woon- en leefbaarheidsplannen			50.000	
				1.622.265
reserve ontwikkeltrajecten Eemsmond	2.637.840			
rente		84.411		
				2.722.250
Demografie & Leefbaarheid				
reserve lokale woon-en leefbaarheidsplannen	1.492.228			
rente		47.751		
				1.539.979
reserve demografische ontwikkelingen	372.192			
rente		11.910		
toev.ontvangen krimp gelden vanuit de algemene uikering		306.425		
				690.527
reserve sportvoorzieningen	317.430			
rente		10.157		
				327.587
reserve onderhoud onderwijshuisvesting	60.000			
rente		1.920		
toevoeging cf. primitieve begroting		100.375		
				162.295
reserve dorpshuizen	245.941			
Rente		7.870		
				253.811
Economie & Maatschappij				
reserve economische ontwikkelingen	245.780			
rente		7.865		
uitvoering economisch beleidsplan			35.000	
activiteiten Delfsail			97.745	
eemsdelta/ econ. Ecologie in balans			17.000	
				103.900
reserve bedrijventerrein Eemsmond	733.881			
rente		23.484		
				757.365
reserve wet soc. werkvoorzieningen	1.399.676			
rente		44.790		
lagere gemeentelijke bijdrage aan Ability		295.552		
a.g.v. minder verlies Ability				
				1.740.018
reserve sociale voorzieningen	112.122			
rente		3.588		
				115.710
reserve wet maatsch.ondersteuning	501.761			
rente		16.056		
extra capaciteit uitvoering WMO			50.000	
samen in beeld TV			10.000	
				457.817
reserve decentralisaties	0			
overschot jeugd/wmo 2015		1.003.371		
overschot decentralisaties 2016		990.300		
				1.993.671

Mutaties op de reserves

RESERVES	1-1-2016	toevoegingen	onttrekkingen	31-12-2016
Infrastructuur & Milieu				
reserve gladheidbestrijding	68.112			
overschrijding jaargemiddelde			15.611	
				52.501
reserve vervanging machines/materieel	630.644			
rente		20.181		
onderschrijding jaarbudget machines/materieel (cf. nota reserves en voorzieningen)		106.697		
				757.521
reserve energiebesparende maatregelen	141.055			
rente		4.514		
benutting reserve voor uitvoering			145.569	
				0
reserve afkoopsom graven	492.898			
rente		15.773		
opstellen beheerplan en digitalisering			55.711	
				452.960
reserve geothermie	91.270			
rente		2.921		
				94.191
reserve milieu	261.554			
rente		8.370		
uitvoering milieubeleidsplan			39.741	
reservering ww-verplichting medewerker			7.000	
				223.183
reserve infrastructuur	2.097.383			
rente		67.116		
achterstallig onderhoud wegen			96.999	
spoorlijn eemshaven			2.000.000	
				67.500
Dienstverlening & Ondersteuning				
reserve automatisering	43.128			
rente		1.379		
				44.507
reserve personeelsbeleid	329.870			
rente		10.556		
verhoging ivm toekomstige verpl. oud personeel		100.000		
reservering ww-verplichting		7.000		
personeelskosten			45.414	
				402.012
reserve E-dienstverlening/KCC	114.841			
rente		3.675		
				118.516
Algemene dekkingsmiddelen				
reserve Horizontaal Toezicht	895.531			
rente		28.657		
vervanging ivm inzet CVE			20.220	
				903.968
reserve jaarovergang	2.714.926			
toev. conform begroting		1.383.619		
ontr. conform begroting			858.326	
				3.240.219
algemene reserve	8.626.517			
(incl.toev.resultaat rek.2015: € 31.807)				
rente		435.060		
toev.inc.posten o.b.v. realisatie		2.231.298		
ontr.inc.posten o.b.v. realisatie			3.855.146	
				7.437.728
Totaal	26.923.013	7.456.125	7.674.522	26.704.617

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2016 is in de - in het bijlagenboek opgenomen - Staat van reserves en voorzieningen weergegeven.

Ingevolge artikel 44 BBV worden voorzieningen gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.

	31-12-2016	31-12-2015
Totaal voorzieningen in staat reserves en voorzieningen	8.602.244	12.037.964
<i>Presentatiecorrecties</i>		
Voorziening dubieuze debiteuren/dubieuze deb.SozA	-/- 929.109	-/- 879.536
Voorziening Attero	-/- 28.860	-/- 28.860
Voorziening tekorten expl. incl. woonrijp maken	-/- 1.722.922	-/- 1.689.142
Voorziening waardering NIEGG	0	-/- 3.841.627
Verliesvoorziening Nijlicht	0	96.211
Totaal voorzieningen op balans	5.921.353	5.695.009

Het bedrag van de oninbare debiteuren (€ 929.109) is in de balans gesaldeerd met de overige vorderingen onder de vlottende activa.

Het bedrag van de voorziening Attero (€ 28.860) is in de balans gesaldeerd met de deelnemingen onder de financiële activa.

De voorziening tekorten exploitaties is naar aanleiding van de actualisatie exploitatieopzetten 2016 opgedeeld in twee onderdelen:

- de voorziening tekorten op exploitaties (€ 1.722.922 is in de balans gesaldeerd met de boekwaarde van de verliesgevende bestemmingsplannen Almersma en de LTS-locatie onder de voorraad;
- het resterende bedrag van € 579.065 staat in de balans gepresenteerd als voorziening. Deze voorziening is bedoeld ter dekking van de kosten van het woonrijp maken van de bestemmingsplannen De Laan Zuid en Scherphorn Zuid.
- De voorziening NIEGG € 3.841.627 had betrekking op de verliezen van NIEGG. Door een wijziging in de BBV zijn de NIEGG gronden overgeheveld naar de materiële vaste activa via een balans correctie.

Programma 1 Wonen & Gebiedszaken

Voorziening Tekorten exploitaties

Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de negatieve eindwaardes van de gronden in exploitatie (Almersma en LTS-locatie).

Voorziening woonrijp

Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de kosten van het woonrijp maken van de exploitatieplannen De Laan Zuid en Scherphorn Zuid, die zijn opgenomen onder de Materiële Vaste Activa (MVA).

Programma 2 Demografie & Leefbaarheid

Voorziening Onderhoud onderwijshuisvesting

Als gevolg van de overheveling van de bekostiging voor buitenonderhoud naar de schoolbesturen heeft de gemeente geen meerjarig onderhoudsplan onderwijshuisvesting meer. De voorziening is in 2016 vrijgevallen

Programma 4 Economie & Maatschappij

Voorziening camping de Breede

In 2006 is grond verkocht aan de eigenaar van de camping De Breede. Tegenover deze verkoop staat een renteloze lening waarvan na 10 jaar gestart zou worden met aflossen. De financiële situatie van camping 'De Breede' geeft aanleiding om tegenover de renteloze lening een voorziening op te nemen ter dekking van het financiële risico. Het bedrag van € 65.000 is vanuit de exploitatie toegevoegd aan de voorziening.

Programma 5 Infrastructuur & Milieu

Voorziening spoorlijn

In 2015 is met het tekenen van de 'Samenwerkingsovereenkomst inzake realisatie spoorlijn Roodeschool – Eemshaven voor personenvervoer' de verplichting aangegaan inzake de bijdrage van 2 miljoen ten behoeve van de realisatie van de spoorlijn tussen Roodeschool en de Eemshaven.

Omdat de verplichting in 2015 is aangegaan, maar nog niet duidelijk is wanneer en in welke termijnen het bedrag wordt uitbetaald is bij de Jaarrekening 2015 de voorziening spoorlijn ingesteld.

Het bedrag van 2 miljoen is vanuit de exploitatie toegevoegd aan de voorziening om aan de toekomstige verplichting te kunnen

Voorziening Vaargeul Noordpolderzijl

Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het baggeren van de vaargeul Noordpolderzijl gelijkmatig te verdelen.

In 2016 is € 64.000 toegevoegd aan de voorziening, de uitgaven waren bijna € 28.000, waardoor het saldo van de voorziening is toegenomen met € 36.000 tot € 58.000.

Voorziening Uitvoering baggerplan

Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de kosten van het vastgestelde baggerplan voor het bebouwd gebied.

Voorziening Onderhoud IBA's

Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de onderhoudskosten aan de Iba's (Individuele behandeling afvalwater).

Voorziening Civiele constructies

De voorziening is ingesteld om fluctuaties in de kosten voor beheer en onderhoud van civiele constructies (bruggen, oeverbescherming, dammen, duikers, kademuren e.d.) op te vangen.

Voorziening onderhoud wegen

De voorziening is ingesteld om de kosten voor onderhoud wegen gelijkmatig te verdelen over een periode van 5 jaar. Er is een jaargemiddelde berekend over deze periode, dat wordt toegevoegd aan de voorziening.

Programma 6 Dienstverlening & Ondersteuning

Voorziening Rationeel gebouwenbeheer

Deze voorziening is ingesteld om jaarlijkse pieken en dalen in de onderhoudskosten van de gebouwen te voorkomen. Aan deze voorziening ligt het meerjarenplan van het rationeel gebouwenbeheersysteem ten grondslag.

Voorziening Pensioenverplichtingen (ex-)wethouders

Deze voorziening is ingesteld om te kunnen voldoen aan de toekomstige pensioenverplichtingen van oud-wethouders.

Ook hebben wethouders de mogelijkheid om hun opgebouwde pensioenrechten ineens op te vragen, bijvoorbeeld als ze veranderen van werkgever. Om deze bedragen eenmalig te kunnen betalen is deze voorziening ingesteld.

De rente contante waarde wordt toegevoegd, omdat deze voorziening is gebaseerd op een eindwaarde.

Verder wordt vanuit het product College B&W een structureel bedrag toegevoegd aan de voorziening. Dit betreft de werkgeversbijdrage voor de wethouderspensioenen.

De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld op basis van een berekening van toekomstige pensioenverplichtingen van oud-wethouders. Deze berekening wordt periodiek geactualiseerd naar de werkelijke situatie. Wanneer na actualisatie blijkt dat er teveel of te weinig in de voorziening zit, wordt de voorziening verlaagd of verhoogd.

Voorziening Sparen verlof

In verband met de mogelijkheid tot het sparen van dagen voor een vervroegde uittreding werd in het verleden het salarisbedrag van deze dagen gereserveerd in verband met vervanging in geval van vervroegde uittreding in de komende jaren.

Algemene dekkingsmiddelen

Voorziening Attero (Essent)

Op 27 mei 2014 heeft de overdracht plaatsgevonden van de aandelen in het kapitaal van Attero Holding N.V. (Essent Milieu) aan Recycleco B.V.

(Waterland), waaronder ook de door de gemeente Eemsmond gehouden aandelen. De gemeente Eemsmond heeft hiervoor een bedrag ontvangen, dat op het product 'nutsbedrijven' is geboekt.

In verband met eventuele afspraken van Waterland op grond van garanties die door de gezamenlijke verkopers zijn afgegeven (Escrowbedrag), is vanuit het product Nutsbedrijven een bedrag van € 28.860 toegevoegd aan de

voorziening Attero. Deze voorziening is bij de verkoop van Essent in 2009 ingesteld als een 'risicopost' waaruit de aankoper eventuele tegenvallers vergoed kan krijgen. Deze vordering (€ 28.860) wordt opgevoerd bij het actief 'Vordering Escrow Attero'.

Voorziening Dubieuze debiteuren

Deze voorziening is ingesteld voor de dekking van de dubieuze debiteuren.

Jaarlijks wordt de stand van de dubieuze debiteuren berekend.

In 2016 is op basis van de Begroting en actualisatie € 186.000 toegevoegd aan de voorziening, na onttrekking vanwege oninbare vorderingen resteert per 31-12-2016 nog een saldo van € 253.000.

Voorziening Dubieuze debiteuren SoZa

Deze voorziening is ingesteld voor het opvangen van verliezen als gevolg van de afwaardering van vorderingen van debiteuren Sociale zaken.

Na een neerwaartse stelling van de voorziening met € 58.000 is het saldo per 31-12-2016 € 676.000.

Mutaties op de voorzieningen

VOORZIENINGEN	1-1-2016	toevoeging	onttrekking	31-12-2016
voorziening rationeel gebouwenbeheer	882.582			
toevoeging jaargemiddelde		445.382		
onderhoud gebouwen			431.615	
contract gemeentebedrijf			13.675	
				882.674
voorziening pensioenverplichting wethouders	1.817.910			
contante waarde		58.173		
toevoeging conform begroting		414.955		
toevoeging WN-premie		11.651		
toevoeging a.g.v. gewijzigde systematiek				
pensioenbetalingen aan oud-wethouders			84.800	
				2.217.889
voorziening vaargeul Noordpolderzijl	22.147			
toevoeging bijdrage Waterschap en gemeente Eemsmond		64.000		
kosten baggeren vaargeul en haven NPZ			27.899	
				58.248
voorziening uitvoering baggerplan	63.325			
contante waarde		2.026		
baggerkosten/opstellen baggeplan			11.145	
				54.206
voorziening onderwijshuisvesting	42.015			
vrijval voorziening			42.015	
				0
voorziening onderhoud IBA's	71.367			
toevoeging conform begroting		14.000		
kosten onderhoud IBA's (o.a. Waterschap)			4.359	
				81.008
voorziening Civiele constructies	0			
toevoeging conform begroting		81.000		
kosten onderhoud bruggen en steigers			47.745	
				33.255
voorziening onderhoud wegen	0			
toevoeging conform begroting		750.633		
normaal onderhoud wegen			251.288	
onderhoud slijtlagen RWB			103.741	
onderhoud deklagen RWB			125.037	
				270.567
voorziening spoorlijn	2.000.000			
betaling 1e termijn aan provincie			400.000	
				1.600.000
voorziening sparen verlof	77.661			
toevoeging indexatie		1779		
				79.440
voorziening camping De Breede	65.000			
				65.000
voorziening woonrijpmaken grondexploitaties	0			
toevoeging aan voorziening		579.065		
				579.065
voorziening tekorten exploitaties	6.087.562			
contante waarde		56.054		
onttrekking ivm afwaardering 2 plannen			3.841.627	
overheveling naar nieuwe voorziening woonrijp maken			579.065	
				1.722.924
voorziening Attero	28.860			
				28.860
voorziening dubieuze debiteuren	145.303			
toevoeging cf begroting en actualisatie oninbare posten		186.043		
			78.313	
				253.033
voorziening dubieuze debiteuren Soza	734.233			
bijstellen hoogte voorziening			58.158	
				676.075
	12.037.965	2.664.761	6.100.481	8.602.245

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

	31-12-2016	31-12-2015
Onderhandse leningen:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	35.869.892	39.188.167

Het verloop van de vaste schulden over het jaar 2016 is weergegeven in de bijgevoegde staat van langlopende geldleningen in de bijlage. In 2016 zijn geen nieuwe langlopende geldleningen afgesloten.

De totale rentelast voor het jaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 1.333.220 (inclusief verrekening transitorische rente).

Vlottende passiva

Onder vlottende passiva zijn opgenomen:

	31-12-2016	31-12-2015
Kasgeldleningen	4.000.000	5.000.000
Banksaldi	1.972.364	2.717.389
Schulden korten dan 1 jaar	3.143.112	2.740.857
Overlopende passiva	7.234.616	2.929.680
Totaal	16.350.092	13.387.926

Onder overlopende passiva zijn opgenomen:

	31-12-2016	31-12-2015
Vooruit ontvangen bedragen	573.356	57.807
Nog te betalen bedragen	1.246.434	490.788
Nog te betalen bedragen Rijk	17.333	594.455
Nog te betalen bedragen overige overheden	4.099.974	931.531
Transitorische rente opgenomen geldleningen	432.356	492.133
Reservering reiskosten woon-werk	0	111.270
Clïëntbetalingen/voorschotten SoZa	33.312	15.252
Nog te betalen uitgaven WMO	346.288	0
Diverse posten	5.993	34.542
Nog te betalen RIGG	450.048	0
Te betalen u.h.v. SISA	29.522	201.901
Totaal	7.234.616	2.929.680

De toename van de *vooruitontvangen bedragen* heeft betrekking op de Bijdrage van de NAM voor het project Spoor 1. Bij *nog te betalen bedragen* is conform regelgeving in 2016 € 325.000 opgenomen voor reservering vakantiegeld werknemers. *Nog te betalen bedragen overheden* kent een afwijking ten opzichte van 2015 in verband met Beleidsagenda Sociaal domein met de grensgemeenten en de subsidie centrumversterking Uithuizen (€ 1,5 miljoen). Aan het RIGG moet nog € 450.048 worden voldaan in verband met de extra uitgaven voor de jeugdzorg.

Overzicht van het verloop van de schulden uit hoofde van SISA-verantwoordelingen.

Regeling	Beginsaldo 31-12-2015	Opbouw vordering	Ontvangst	Eindsaldo 31-12-2016
Terugbetaling WSW Rijksbijdrage agv onderrealisati	29.522	0	0	29.522
ISV – Wadwerderweg	0	0	0	0
Bodemsanering Hoofdstraat West	6.880	298	7.178	0
Declaratiedeel BBZ	165.499	0	165.499	0
Totaal	201.901	298	172.677	29.522

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaats gevonden die van invloed zijn op de cijfers per 31 december 2016.

5.4 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Meerjarige verplichtingen

In onderstaand overzicht zijn de gegevens opgenomen van een aantal meerjarige verplichtingen die door de gemeente zijn aangegaan waarbij sprake is van een jaarbedrag > € 25.000.

Omschrijving	Leverancier	Einde looptijd	Jaarbedrag
1 Huurovereenkomst printers	Veenman Financial Services	1-4-2019	€ 28.500
2 Basisondersteuning Jeugdwet en Wmo	Stichting MJD	31-12-2017	€ 256.116
3 Huur software	PinkRocade Local Government	31-12-2020	€ 133.223

De inventarisatie van meerjarige verplichtingen is nog niet volledig afgerond. In de toelichting op de niet uit de balans blijkende verplichtingen worden belangrijke bestaande meerjarige financiële verplichtingen weergegeven waaraan de gemeente voor een aantal toekomstige jaren is verbonden. Wat belangrijke verplichtingen zijn, is niet nader uitgewerkt in onze financiële verordening. Een aantal meerjarige contracten waarbij geen vaste opdrachtwaarde is overeengekomen zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Waarborgen en garanties

Het risicobedrag van de waarborgen en garanties is € 28.721.000. Dit bedrag wordt buiten de balanstelling gehouden. Het verstrekken van een gemeentegarantie/waARBorg leidt niet tot een feitelijke verplichting of betaling.

Het onder de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties en waarborgen kan worden onderverdeeld in:

Waarborgen en garanties (x € 1.000)		Restant lening bedrag 1-1-2016	Aflossing 2016	Restant lening bedrag 31-12-2016	Percentage lening bedrag borgstelling	Risicobedrag 31-12-2016
Waarborgfonds Sociale Woningbouw						
	Woningstichting De Delthe	8.138	252	7.886	50%	3.943
	Stichting Uithuizer woningbouw	14.002	1.033	12.969	50%	6.485
	Wierden en Borgen	4.146	40	4.106	50%	2.053
	Woongroep Marenland	17.540	298	17.242	50%	8.621
	Stichting woonzorg Nederland	9.090	114	8.976	50%	4.488
	Totaal	52.916	1.737	51.179		25.590
Stichting tot exploitatie Op Roakeldaishal		47	8	39	100%	39
Stichting Uithuizer woningbouw		185	5	180	100%	180
Woongroep Marenland		2.088	48	2.040	100%	2.040
Totaal		2.320	61	2.259		2.259
Waarborgfonds Eigen Woningen						
	Hypothecaire geldleningen particulieren	1.916	170	1.746	50% van restant lening bedrag minus opgeb. spaarg edeelte	873
Totaal gewaarborgde geldleningen		57.152	1.968	55.183		28.721

6 Overzicht van baten en lasten

	Rekening 2015	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Wonen & Gebiedszaken	2.604.954	2.110.207	6.615.483	2.886.316
Demografie & Leefbaarheid	10.661.922	11.334.361	11.607.018	11.790.518
Bestuurszaken	3.751.418	4.086.302	4.383.652	4.330.720
Economie & Maatschappij	24.362.650	25.227.936	23.914.937	23.671.874
Infrastructuur & Milieu	11.659.475	10.117.697	10.089.900	9.939.749
Dienstverlening & Ondersteuning	2.156.149	2.099.463	2.506.201	2.456.780
<i>Totaal lasten programma's</i>	<i>55.196.567</i>	<i>54.975.967</i>	<i>59.117.191</i>	<i>55.075.958</i>
<i>Algemene dekkingsmiddelen & onvoorzien</i>	<i>231.725</i>	<i>608.522</i>	<i>507.970</i>	<i>808.681</i>
Totale lasten	55.428.292	55.584.489	59.625.161	55.884.638
Wonen & Gebiedszaken	-628.760	-575.781	-4.830.962	-1.532.670
Demografie & Leefbaarheid	-237.880	-232.398	-253.335	-312.431
Bestuurszaken	-23.350	-	-	-4.766
Economie & Maatschappij	-8.347.426	-7.361.997	-7.433.289	-7.610.782
Infrastructuur & Milieu	-2.891.540	-2.826.710	-3.039.080	-3.126.625
Dienstverlening & Ondersteuning	-329.632	-360.867	-362.253	-356.143
<i>Totaal baten programma's</i>	<i>-12.458.588</i>	<i>-11.357.753</i>	<i>-15.918.919</i>	<i>-12.943.417</i>
<i>Algemene dekkingsmiddelen & onvoorzien</i>	<i>-42.424.063</i>	<i>-42.604.620</i>	<i>-43.355.476</i>	<i>-46.278.388</i>
Totale baten	-54.882.651	-53.962.373	-59.274.395	-59.221.805
Saldo van de rekening van baten en lasten	545.641	1.622.115	350.766	-3.337.167

	Rekening 2015	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Reserve automatisering	-98.039	0	-	0
Reserve personeelsbeleid	188.575	38.054	42.845	61.586
Reserve E dienstverlening/KCC	-	0	-	0
Reserve gladheidbestrijding	-	0	-15.611	-15.611
Res. verv.f.mach civ	-58.758	101.199	101.199	106.696
Reserve rationeel wegbeheer	-	0	-	0
Res.econ.ontwikk.	-88.249	-52.000	-152.000	-149.745
Reserve bedrijventerreinen	-700.000	0	-	0
Reserve onderhoud onderwijshuisvesting	60.000	60.000	100.375	100.375
Reserve WSW	-460.047	-109.480	148.586	295.551
Reserve sociale voorzieningen	-8.333	0	-	0
Reserve WMO	-42.250	-10.000	-60.000	-60.000
Reserve onderhoud dorpsuizen	-10.000	0	-	0
Reserve decentralisaties	-	0	1.993.671	1.993.671
Res.energiebesp.mtr.	-10.152	0	-145.569	-145.569
Reserve afkoopsom graven	-	0	-70.000	-55.711
Reserve milieu	-54.596	-58.500	-58.500	-46.741
Res. bovenw.voorz.	-	0	-	0
Reserve grondbedrijf	-30.866	0	-5.039	-5.039
Res.act.best.pl.	-88.217	0	-	0
Res.woon-en leefb.h.	-573.584	-320.000	-320.000	-320.000
Res.ontw.traj.E'mond	-800.000	0	-	0
Res.lokale leefb.h.	-218.797	0	-	0
Reserve jaarovergang	67.980	-100.913	850.507	525.293
Algemene Reserve	2.296.619	-1.099.148	-1.850.116	-1.592.042
Alg.res.-rek.result	-1.486	0	-31.807	-31.807
Reserve Horizontaal Toezicht	-70.000	0	-20.220	-20.220
Reserve infratructuur	-	0	-2.097.000	-2.097.000
Reserve Demogr.ontw.	-779.924	0	306.425	306.425
Toevoeging rente aan reserves	902.675	742.031	931.490	931.491
<i>Mutaties op de reserves</i>	-577.449	-808.757	-350.764	-218.397
Resultaat van de rekening van baten en lasten	-31.808	813.358	1	-3.555.563

Nadere uitwerking toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma

	Begroting 2016 (na wijziging)		Rekening 2016	
	toevoeging	onttrekking	toevoeging	onttrekking
Wonen & Gebiedsaken				
Reserve Bovenwijkse voorzieningen				
Reserve Grondbedrijf		5.039		5.039
Reserve Actualiseren bestemmingsplannen				
Reserve Woon- en Leefbaarheidplannen		320.000		320.000
Reserve Ontwikkelprojecten Eemsmond				
Demografie & Leefbaarheid				
Reserve Onderhoud onderwijshuisvesting	100.375		100.375	
Reserve Lokale leefbaarheidplannen		-		-
Reserve Demografische ontwikkelingen	306.425		306.425	
Reserve Onderhoud Dorpsuizen		-		-
Bestuurszaken				
-				
Economie & Maatschappij				
Reserve Economische Ontwikkelingen		152.000		149.745
Reserve Bedrijventerreinen Eemsmond		-		-
Reserve Wet sociale werkvoorzieningen	148.586		295.551	
Reserve Sociale voorzieningen	-	-	-	-
Reserve Wmo		60.000		60.000
Reserve Decentralisaties	1.993.671		1.993.671	
Infrastructuur & Milieu				
Reserve Gladheidbestrijding		15.611		15.611
Reserve Vervanging machines/materieel	101.199	-	106.696	-
Reserve Rationeel wegbeheer				
Reserve Energiebesparende maatregelen		145.569		145.569
Reserve Afkoopsom graven		70.000		55.711
Reserve Geothermie				
Reserve Milieu		58.500		46.741
Reserve Infrastructuur		2.097.000		2.097.000
Dienstverlening & Ondersteuning				
Reserve Automatisering	-	-	-	-
Reserve Personeelsbeleid	107.000	64.155	107.000	45.414
Reserve E-dienstverlening/KCC				
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				
Reserve Jaarovergang	1.708.833	858.326	1.383.619	858.326
Algemene reserve	2.202.147	4.052.263	2.231.298	3.823.340
Algemene reserve (rekeningresultaat)		31.807		31.807
Reserve Horizontaal Toezicht		20.220		20.220
Toevoeging rente aan reserves	931.490		931.491	
TOTAAL	7.599.726	7.950.490	7.456.126	7.674.523
TOTAAL (gesaldeerd)	-350.764		-218.397	

Waarvan structurele toevoegingen en onttrekkingen

	Begroting 2016 (na wijziging)		Rekening 2016	
	toevoeging	onttrekking	toevoeging	onttrekking
Reserve Onderhoud onderwijshuisvesting	60.000		60.000	
Reserve Vervanging machines/materieel	101.199		106.696	
Reserve Automatisering				
Toevoeging rente aan reserves	929.020		929.021	
TOTAAL	1.090.219		1.095.717	

7 Overzicht van incidentele baten en lasten

De incidentele baten en lasten worden gedekt uit de algemene reserve en uit bestemmingsreserves. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de geraamde incidentele posten in 2016. Dit is inclusief de wijzigingen uit de tussentijdse bestuursrapportages en de uit 2015 overgehevelde posten. Daarnaast is aangegeven wat werkelijk voor deze posten aan de reserves is onttrokken of toegevoegd.

	Begroting 2016 (na wijz.)	Realisatie 2016 (te onttrekken/ toe te voegen aan reserves)
LASTEN		
Wonen en gebiedszaken		
Bestemmingsplannen varkensstallen	35.000	35.000
Regionale gebiedsvisie Eemshaven	270.000	270.000
Uitvoering Woon- en leefbaarheidplannen	50.000	50.000
Plankosten centrumvisie Uithuizen	96.206	96.206
Bodemonderzoek Nijverheidsweg	21.000	21.000
Afwaardering 'bevroren' exploitatie-opzetten	3.841.627	0
Aankoop Rank, Leeuwstraat 8, 10 en 10a	327.022	327.022
Incidentele correcties op regulier budget	149.600	149.600
	4.790.455	948.828
Demografie en leefbaarheid		
Project Gezond in de Stad	62.000	62.000
Energiebesparende maatregelen (sport)	28.343	28.343
Investering Boukemapark (kapitaallast)	6.332	6.332
Kunst en cultuur: kunst op rotonde	0	0
Energiebesparende maatregelen (museum)	7.078	7.078
Subsidieaanvraag Driehoek Oldenzijl	7.500	7.500
Energiebesparende maatregelen (jeugd-/jongerenwerk)	10.000	10.000
Kosten AED's	96	96
Energiebesparende maatregelen (dorpshuizen)	30.327	30.327
Incidentele correcties op regulier budget	-113.816	-206.801
	37.861	-55.125
Bestuurszaken		
Deelname dag van de democratie	3.500	3.500
Onderzoek/voorbereiding herindeling	87.500	87.500
Afboeken boekwaarde kazernes	231.353	231.353
Inzet Boa's	4.812	4.812
Actualisatie milieuvergunning (ivm RUD)	5.000	5.000
Onderzoekskosten WO-DEAL	0	0
Akoestisch onderzoek	7.500	7.500
Incidentele correcties op regulier budget	-1.558	-1.558
	338.107	338.107

	Begroting 2016 (na wijz.)	Realisatie 2016 (te onttrekken/ toe te voegen aan reserves)
Economie en maatschappij		
Vervolgagenda Leader SEV progr	25.000	25.000
Economie en arbeidsmarkt	22.570	22.570
Eemsdelta Gr./Econ.& ecolog. in balans	17.000	17.000
Kosten Breedband	15.000	15.000
Kosten onderzoek GR GSP	13.000	13.000
Uitvoering Economisch Beleidsplan	35.000	35.000
rentekosten vrijval escrowovereenkomst	-6.888	-6.888
Meevallend exploitatietekort 2016 Ability	-148.586	-295.551
Klijnsmagelden	7.700	7.700
Voormalige ID-banen	104.000	104.000
Huishoudelijke Toelage	68.015	68.015
MJD begeleiding statushouders	21.500	21.500
OV-coaches	11.000	11.000
Vervoersprojecten	6.000	6.000
Project Samen in Beeld TV	10.000	10.000
Toevoeging reserve Decentralisaties	-990.300	-990.300
Inc.overschot 2016 o.b.v. IUSD 2017	277.854	277.854
Incidentele correcties op regulier budget	-106.983	-272.072
	-619.118	-931.172
Infrastructuur en milieu		
Toevoeging aan voorz. civiele constructies	26.000	26.000
Achterstallig onderhoud wegen	251.000	251.000
Onderzoek project weg Roodeschool	7.800	7.800
Stormschade/essentaksterfte	25.000	25.000
Milieubeleidsplan	34.397	23.330
Kinderbegraafplaats	4.000	4.000
Beheerplan/digitalisering begraafplaatsen	70.000	55.711
Incidentele correcties op regulier budget	-441.269	-441.269
	-23.072	-48.428
Diensten en ondersteuning		
Bestuurdersdag en begrotingsspecial	14.000	14.000
Activiteiten Delfsail	100.000	97.745
Films en foto's profilering Eemsmont	7.500	7.500
Communicatieproject inwoners	17.222	17.222
Klachtencoördinator	20.000	20.000
Workshop informele aanpak	5.000	5.000
Modernisering GBA (E-burger)	50.000	50.000
Referendum Oekraïne	25.000	25.000
Proceskosten aardbevingschade	75.000	75.000
Incidentele correcties op regulier budget	-5.048	-5.048
	308.674	306.419
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		
lasten voormalig personeel	64.155	45.414
Flexibele schil	49.610	49.610
Reservering opbouw vakantiegeld juni - december (i.v.m. IKB)	0	325.214
Actualisatie pensioenverplichting (voormalig) wethouders	384.455	384.455
Toevoeging structureel begrotingstekort	813.358	813.358
Onttrekking structureel resultaat Voorjaarsrapportage	-29.151	-29.151
Incidentele correcties op regulier budget	-291.067	-291.067
	991.360	1.297.833

	Begroting 2016 (na wijz.)	Realisatie 2016 (te onttrekken/ toe te voegen aan reserves)
Kostenplaatsen		
Extra inhuur Belastingen	38.900	38.900
Landelijke voorzieningen WOZ, BRK en BGB	37.192	37.192
Digitalisering bouwvergunningen	31.625	31.625
Modernisering intranet	4.445	4.445
HR Selfservice	22.949	22.949
Basisregistratie Grootchalige Topografie	100.913	100.913
Klantvolgsysteem	0	0
Implementatie informatiebeleidsplan	50.000	50.000
Implementatie informatiebeveiligingsplan	0	0
update operat.en syst.office pakket	10.000	10.000
Upgrade Decos	26.495	26.495
Verbetering financieel pakket	16.000	16.000
Zaakgericht werken	17.500	17.500
Uitbreiding archiefruimte	15.000	15.000
Bodediensten notariskantoor	5.000	5.000
Facilitaire voorzieningen	5.000	5.000
PAGO gemeentewerf	8.600	8.600
Structuur/borging integrale werkprocessen	7.000	7.000
Training ziekteverzuim	6.000	6.000
Optimalisering E-dienstverlening	10.000	10.000
Digitalisering opslag twitterberichten	1.975	1.975
Vlootshouw/competentiemanagement	6.000	6.000
Taxatie gemeentelijke gebouwen	13.500	13.500
Extra capaciteit P&C	47.642	47.642
Inzet gaswinningsdossier	217.004	217.004
Gaswinningsdossier - herstel gemeentehuis	70.000	70.000
onderzoek privatisering vastgoed 2017	0	0
Energiebesparende maatregelen gemeentelijke panden	19.649	19.649
Maatregelen legionella zwembad Warffum	16.000	16.000
Tijdelijke vacat. Syst.beh	63.844	63.844
Beschermwand, verv.kozijnen, dubbel glas	39.000	39.000
Salaris medewerker Milieu	47.103	46.411
Aanschaf wegzout	13.500	13.500
Incidentele correcties op regulier budget	744.462	744.462
	1.712.298	1.711.606
Totaal incidentele lasten	7.536.565	3.568.069

	Begroting 2016 (na wijz.)	Realisatie 2016 (te onttrekken/ toe te voegen aan reserves)
BATEN		
Wonen en gebiedszaken		
Bijstelling raming bouwleges	51.970	51.970
Verkoop kavel Torenstraat 15	-50.250	-50.250
Vrijval voorz.tekorten voormalige grondexploitaties	-3.841.627	0
Incidentele correcties op regulier budget	-403.672	-403.672
	-4.243.579	-401.952
Demografie en leefbaarheid		
Vrijval voorziening onderwijshuisvesting	-40.375	-40.375
Incidentele correcties op regulier budget	2.820	2.820
	-37.555	-37.555

	Begroting 2016 (na wijz.)	Realisatie 2016 (te onttrekken/ toe te voegen aan reserves)
Economie en maatschappij		
Uitbetaling restant General Escrow	-177.524	-177.524
Vergoeding vestiging statushouders	-21.500	-21.500
Incidentele correcties op regulier budget	-86.179	-86.179
	-285.203	-285.203
Infrastructuur en milieu		
Bijdrage afvalfonds	-30.000	-30.000
Incidentele correcties op regulier budget	126.495	126.495
	96.495	96.495
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		
Algemene uitkering - middelen Oekraïne referendum	-27.251	-27.251
Alg.uitkering - Huishoudelijke toelage	-243.015	-243.015
Alg.uitkering - suppletie groot onderhoud gemeentefonds	-63.712	-63.712
Alg.uitkering - GIDS-gelden	-61.000	-61.000
Alg.uitkering - Verhoogde asielinstroom	-44.302	-44.302
Krimpbijdrage	-306.425	-306.425
Algemene uitkering decentralisatie Awbz-Wmo	-277.854	-277.854
Incidentele correcties op regulier budget	12.293	12.293
	-1.011.266	-1.011.266
Kostenplaatsen		
Bijdrage NAM/EZ in gaswinningsdossier	-270.000	-270.000
declaratie NAM herstel gemeentehuis	-70.000	-70.000
Incidentele correcties op regulier budget	-274.473	-274.473
	-614.473	-614.473
Totaal incidentele baten	-6.095.581	-2.253.954
Saldo incidentele lasten en baten	1.440.984	1.314.115

8 Programma's plus toelichting

In dit hoofdstuk wordt per programma een overzicht van de lasten en baten gepresenteerd. Vervolgens is voor de belangrijkste over- en onderschrijdingen de reden gegeven. Dit is tevens een analyse van de begrotingsrechtmatigheid. Op grond van de 'Financiële verordening gemeente Eemsmond' draagt het College er zorg voor dat de lasten van de programma's niet worden overschreden. Elke overschrijding is daarmee een onrechtmatigheid. Sommige overschrijdingen kan de Raad alsnog achteraf goedkeuren mits er een goede reden voor de overschrijding is. Mocht een programma een overschrijding op de lasten kennen, dan wordt dit aangegeven, inclusief de reden ervan. In het raadsvoorstel bij deze Jaarrekening wordt de Raad gevraagd de overschrijdingen alsnog goed te keuren.

8.1 Wonen & Gebiedszaken

Wonen en gebiedszaken

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	2.110.207	6.615.483	2.886.316
Baten	575.781	4.830.962	1.532.670
Saldo programma	-1.534.426	-1.784.521	-1.353.646

Het saldo van programma 1 valt € 430.875 voordeliger uit dan begroot. Aangezien de lasten en baten binnen dit programma nauw met elkaar samenhangen, worden deze per saldo toegelicht.

Saldo van lasten en baten m.b.t. exploitatieopzetten

- Binnen dit programma vallen de exploitatieopzetten. Het saldo van baten en lasten voor wat betreft deze plannen heeft in beginsel financieel geen effect voor de exploitatie. Verrekeningen van de diverse plannen vinden plaats via de boekwaarden die op de balans staan.

Hogere baten dan begroot

- Aan het einde van het jaar is aan meerdere grote projecten in de Eemshaven een bouwvergunning verleend. Hierdoor zijn de opbrengsten voor bouwleges € 430.000 hoger dan begroot.

Overige verschillen

Het totale verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op dit programma bedraagt € 431.000 voordelig. Naast bovenstaande toegelichte afwijkingen (per saldo € 430.000 voordelig) resteert nog een voordelig verschil van € 1.000. Dit bestaat uit afwijkingen kleiner dan € 20.000.

8.2 Demografie & Leefbaarheid

Demografie en leefbaarheid

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	11.334.361	11.607.018	11.790.518
Baten	232.398	253.335	312.431
Saldo programma	-11.101.963	-11.353.683	-11.478.088

Het totale verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op programma 2 is € 124.404 nadelig. Hieronder staan de belangrijkste oorzaken opgenomen.

Lagere lasten dan begroot

- Aan het programma Demografie & Leefbaarheid zijn minder apparaatskosten toegerekend aan de afzonderlijke producten. Voor dit programma is dat een voordeel van € 61.000. Voor de analyse van de kostenplaatsen zie paragraaf 8.7.
- Gedurende het jaar zijn de PGB-uitgaven gemonitord. Op basis van de gemeentelijke SVB portal is het gelukt een redelijk betrouwbare prognose op te stellen. De PGB uitgaven voor jeugd zijn € 23.000 lager uitgekomen dan begroot.

Hogere lasten dan begroot

- De dekking vanuit het Rijk voor Onderwijs AchterstandenBeleid is niet voldoende om in de vraag vanuit onze gemeente te voorzien. Derhalve is een overschrijding ontstaan van € 42.000.
- Bij het domein Jeugd constateren we een tekort van € 199.000. Het tekort is ontstaan doordat er meer uitgaven gedaan zijn voor Zorg In Natura). Op basis van het solidariteitsprincipe binnen de deelnemende Groninger gemeenten was het aandeel van de gemeente Eemsmond in 2016 € 199.000.
- De uitvoeringskosten Jeugd zijn € 25.000 hoger dan begroot

Overige verschillen

Het totale verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op dit programma bedraagt € 124.000 nadelig. Naast bovenstaande toegelichte afwijkingen resteert nog een restant verschil van € 58.000. Dit bestaat uit afwijkingen kleiner dan € 20.000.

8.3 Bestuurszaken

<i>Bestuurszaken</i>			
	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	4.086.302	4.383.652	4.330.720
Baten	-	-	4.766
Saldo programma	-4.086.302	-4.383.652	-4.325.954

Het totale verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op programma 3 is € 57.698 voordelig. Hieronder zijn de belangrijkste verschillen toegelicht.

Lagere lasten dan begroot

- Aan het programma Bestuurszaken zijn minder apparaatskosten toegerekend aan de afzonderlijke producten. Voor dit programma is dat een voordeel van € 35.000. Voor de analyse van de kostenplaatsen zie paragraaf 8.7
- De bijdrage voor de ODG is lager dan begroot doordat de ODG niet alle opdrachten kon uitvoeren. Als gevolg hiervan een voordeel van € 28.000

Hogere lasten dan begroot

- De VRG heeft in de loop van 2016 het beheer over nagenoeg alle kazernes in de provincie overgenomen. Hiervoor worden de huisvestingskosten in rekening bij de betreffende gemeenten. Daar tegenover staat dat de betreffende gemeenten hun eigen huisvestingslasten zien wegvallen. Binnen Eemsmond is ervoor gekozen om een nieuwe kazerne te starten en de voormalige kazernes te verkopen. Tot het moment van verkoop heeft onze gemeente daarmee niet het voordeel van het wegvallen van de eigen lasten. Het betreft € 71.500.

Overige verschillen

Naast bovenstaande toegelichte afwijkingen (per saldo € 8.500 aan nadelige afwijkingen) resteert nog een restant verschil van € 49.000. Dit bestaat uit afwijkingen kleiner dan € 20.000.

8.4 Economie & Maatschappij

Economie en maatschappij

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	25.227.936	23.914.937	23.671.874
Baten	7.361.997	7.433.289	7.610.782
Saldo programma	-17.865.939	-16.481.648	-16.061.091

Het saldo van programma 4 valt € 420.556 voordelig uit ten opzichte van de Begroting. Hieronder staan de belangrijkste oorzaken opgenomen.

Lagere lasten dan begroot

- De lasten ten aanzien van de sociale werkvoorziening vallen € 157.000 lager uit dan was begroot. Dit voordeel bestaat uit een lagere bijdrage in het exploitatietekort over 2016 van Ability (€ 147.000) en minder gemaakte uitvoeringskosten (€ 10.000) dan was begroot. Dit voordeel wordt verrekend met een lagere onttrekking aan de reserve.
- Gedurende het jaar zijn de PGB-uitgaven gemonitord. Op basis van de gemeentelijke SVB portal is het gelukt een redelijk betrouwbare prognose op te stellen. De PGB uitgaven van de WMO HbH (hulp bij het huishouden) zijn € 51.000 lager uitgekomen dan begroot.
- De uitgaven op de beleidsagenda (onderdeel WMO) vallen € 61.000 lager uit dan geraamd op diverse onderdelen.
- Er is minder gebruik gemaakt van het vervoer (WMO) waardoor er minder vervoerskosten zijn gedeclareerd door de vervoerder dan was begroot (€ 52.000).
- Voor wat betreft Mantelzorg zijn de kosten € 27.000 lager uitgekomen dan begroot.
- Het onderdeel Begeleiding (WMO) is verdeeld over verschillende categorieën (soorten zorg). Per saldo is een voordeel t.o.v. de Begroting ontstaan van € 243.000. Op basis van de uitgangspunten van oktober is de Begroting geactualiseerd. Het blijkt dat op een aantal voorzieningen geen uitgaven zijn gedaan, het verzilveringspercentage ligt rond de 74%. Hier wordt momenteel nader onderzoek naar verricht.

Hogere lasten dan begroot

- In 2016 is het budget wonen overschreden met € 36.000 vanwege enkele grote woningaanpassingen.
- De uitgaven Toelage Huishoudelijke Hulp (HHT-middelen) vallen hoger uit dan geraamd. Eind 2016 is het budget HHT overgeheveld om de middelen beschikbaar te houden voor HHT. In het 4^e kwartaal zijn meer uitgaven gedaan dan verwacht. De overschrijding van € 24.000 wordt op de overheveling gecorrigeerd.
- Gedurende het jaar zijn de PGB-uitgaven gemonitord. Op basis van de gemeentelijke SVB portal is het gelukt een redelijk betrouwbare prognose op

te stellen. De PGB uitgaven van de WMO Begeleiding zijn € 21.000 hoger uitgekomen dan begroot.

- Voor wat betreft bijzondere bijstandsverlening zijn meer uitgeven gedaan dan begroot (€ 50.000) . Dit is een open einde regeling.
- AZC: 72.000. Hier staan mogelijke vergoedingen tegenover.

Hogere baten dan begroot

- Er zijn meer gelden van het COA ontvangen dan begroot inzake huisvesting statushouders (€ 26.000).

Bijstandsverlening

De uitgaven voor bijstandsverlening (BUIG) vallen in 2016 € 199.000 hoger uit dan begroot, aan de batenkant is een voordeel ontstaan van €177.000.

De overschrijding aan de uitgavenkant is ontstaan vanwege meer bijstandsuitgaven (€ 88.000) en meer apparaatskosten (€ 36.000) dan begroot en het afboeken van vorderingen (€ 75.000). Het afboeken van de vorderingen ten bedrage van € 75.000 moet gezien worden in combinatie met een hogere baat van € 58.000 (vrijval voorziening debiteuren). Het verschil tussen deze twee posten (€ 17.000 nadelig) is te beschouwen als een afwaardering van de debiteuren.

Een ander voordeel aan de batenkant van € 119.000 is ontstaan op de post terugvorderingen. Dit is veroorzaakt doordat de terugontvangsten te voorzichtig zijn geraamd.

Overige verschillen

Het totale verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op dit programma bedraagt € 421.000 (voordelig). Naast bovenstaande toegelichte afwijkingen (per saldo € 391.000 aan voordelige afwijkingen) resteert nog een restant verschil van € 30.000.

8.5 Infrastructuur & Milieu

Infrastructuur en milieu

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	10.117.697	10.089.900	9.939.749
Baten	2.826.710	3.039.080	3.126.625
Saldo programma	-7.290.987	-7.050.820	-6.813.124

Het saldo van programma 5 valt € 237.696 voordeliger uit dan begroot. Hieronder staan de belangrijkste oorzaken opgenomen.

Hogere lasten dan begroot

- De kosten voor de verwerking van het afval, inclusief drankkartons, zijn circa € 30.000 hoger uitgevallen dan geraamd. Hierbij dient aangetekend te worden dat in dit bedrag nog een verrekening is meegenomen vanuit 2015 van € 13.000.

Lagere lasten dan begroot

- De geraamde kosten voor de coordinatie van de afvalverwerking van € 60.000,- is niet benut, deze werkzaamheden zijn intern opgevangen.

Hogere baten dan begroot

- De bijdrage uit het afvalfonds, in verband met vergoeding voor verpakkingsmateriaal, is € 85.000 hoger dan geraamd. Dit heeft te maken met een afrekening vanuit 2015.

Overige verschillen

Het totale verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op dit programma bedraagt € 237.696 voordelig. Naast bovenstaande toegelichte afwijkingen (per saldo € 115.000 aan voordelige afwijkingen) resteert nog een voordelig verschil van € 123.000. Dit bestaat uit afwijkingen kleiner dan € 20.000.

8.6 Dienstverlening & Ondersteuning

Dienstverlening en ondersteuning

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	2.099.463	2.506.201	2.456.780
Baten	360.867	362.253	356.143
Saldo programma	-1.738.596	-2.143.948	-2.100.638

Het saldo van programma 6 valt € 43.310 voordeliger uit dan begroot. De lasten laten een onderschrijding zien van € 49.420, de baten vallen € 6.110 lager uit. Hieronder staan de belangrijkste oorzaken opgenomen.

Lagere lasten dan begroot

- De doorbelastingen binnen dit programma vallen lager uit dan geraamd (€ 49.420).

Een toename van de lasten of een afname van de baten leidt in principe tot een hogere doorbelasting richting producten (en andere kostenplaatsen). De grote verschillen op de kostenplaatsen zijn toegelicht onder 8.7 Kostenplaatsen.

Lagere baten dan begroot

- Op de leges vanuit burgerzaken zijn minder baten ontvangen dan geraamd (€ 5.300). Dit is met name te herleiden tot de leges voor de burgerlijke stand.

8.7 Kostenplaatsen

Kostenplaatsen

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	29.071.736	30.087.606	30.051.690
Baten	29.071.736	30.087.607	30.051.693
Saldo programma	0	1	3

DOORBELASTINGEN ALGEMEEN

De baten en lasten op de kostenplaatsen worden (eventueel via andere kostenplaatsen) toegerekend aan de diverse producten, die onder de programma's vallen.

Een toename van de lasten of een afname van de baten leidt in principe tot een hogere doorbelasting richting producten (en andere kostenplaatsen). Een afname van de lasten of een toename van de baten leidt tot een lagere doorbelasting.

In de analyse hieronder wordt dan ook alleen ingegaan op de wijzigingen die leiden tot de hogere of lagere lasten en baten. De doorwerking hiervan op de producten/programma's (via de doorbelastingen) wordt in de analyse buiten beschouwing gelaten.

Verder zijn de doorbelastingen naar producten in de Begroting 2016 mede bepaald door de verdeelsleutel, veelal de geraamde te besteden uren. Dezelfde verdeelsleutel is gehanteerd voor de berekening van doorbelastingen in de Jaarrekening 2016.

Voor wat betreft de doorbelastingen aan investeringen en exploitatieopzetten zijn de werkelijk bestede uren gehanteerd. Voor de overige doorbelastingen zijn de geraamde uren aangehouden.

ANALYSE

Hogere lasten dan begroot

- Het lastenbudget voor het gaswinningsdossier is in de decemberrapportage verlaagd. De verwachte inkomsten zijn hierdoor hoger dan de geraamde uitgaven; een positief verwacht voordeel van € 49.000. Met name als gevolg van meevallende lasten voor vergunningverlening, toezicht en handhaving, valt dit voordeel iets positiever uit (€ 69.300).
- De salarislasten op de kostenplaatsen een overschrijding zien van € 73.000. Dit wordt met name veroorzaakt door een overschrijding op de salarissen voor Wmo-werkzaamheden (€ 81.300). Het betreft in dit geval personeel dat is ingezet voor werkzaamheden BMW-breed. Hier staat een inkomst tegenover (zie ook toelichting onder: Hogere baten dan begroot). Verder is bij het Bedrijfsbureau sprake van latere invulling van een vacature, waardoor een voordeel ontstaat van € 22.000.
- De lasten van voormalig personeel overschrijden met € 43.000. Dit wordt

met name veroorzaakt door ww-verplichtingen en pensioenverplichtingen door het niet verlengen van een contract. Abusievelijk is dit in de Begroting niet ten laste van de reserve personeel gebracht. In deze rekening wordt voorgesteld dit alsnog ten lasten van de reserve personeel te brengen.

- De inhuurlasten laten een onderschrijding zien ten opzichte van de actuele Begroting van € 202.000. De digitalisering van het archief en extra inzet op zaakgericht werken hebben vertraging opgelopen. Abusievelijk is het restantbudget van € 57.500 bij de decemberrapportage niet overgeheveld naar 2017. In het voorstel bij de rekening wordt geadviseerd dit alsnog te doen (via de Reserve Jaarovergang). Verder laten de cijfers een overschot zien op inhuur gerelateerd aan SoZaWe Hoogeland zien (voordeel van € 49.500). Onder het kopje SoZaWe Hoogeland worden de resultaten voor SoZaWe Hoogeland in zijn geheel toegelicht.

Daarnaast is sprake van een restant op het centrale budget 'inhuur bij ziekte', is een deel van inhuur op communicatie ten laste van het budget gaswinningsdossier gebracht, is het budget voor inhuur op het gebied van inkoop, webmaster en zaakgericht werken niet volledig ingezet (een voordeel van in totaal circa € 150.000).

Lagere lasten dan begroot

- De begrote vacaturegeldten laten in de loop van het jaar een forse bijstelling zien. Zo is van de oorspronkelijke raming van € 475.000 in totaal € 261.000 ingezet voor het invullen van vacatures. Resteert € 214.000 aan niet aangewende vacatureruimte, wat als voordeel terugkomt in het rekeningresultaat.
- De rente op kasgeldleningen vallen fors lager uit dan begroot (€ 133.500). De rente was in 2016 zo laag, dat we voor het kort aantrekken van middelen geen rente hoefden te betalen, maar een rentevergoeding kregen. Dit geeft een voordeel van € 30.500. Daarnaast hebben we in 2016 rente vergoed gekregen over de ontvangen suppleties vanuit het BTW-compensatiefonds over de jaren 2009 t/m 2013. Deze baten (€ 96.000) leiden tot een correctie op onze rentenlasten, waarmee we in de Begroting geen rekening hebben gehouden.
- In de Begroting 2016 is voor de gaswinningsproblematiek rekening gehouden met uitgaven voor het verstrekken van vergunningen. Deze lasten zijn in 2016 niet gemaakt. We stellen voor om dit overschot (€ 30.000) via het voorstel bij deze rekening over te hevelen naar 2017. Hier zullen deze lasten zeker gemaakt worden.

Hogere baten dan begroot

- In 2016 hebben we een vergoeding ontvangen voor gedetacheerd personeel binnen de afdeling Beleid, dat zich bezig heeft gehouden met het Sociaal Domein in BMW-verband (€ 33.500). Dit was niet geraamd.
- In 2016 hebben we personeel in loondienst gehad, dat ingezet is voor Wmo-werkzaamheden BMW-breed. Deze lasten zijn verrekend met de BMW-gemeenten en geven een extra inkomst van € 85.700.

SoZaWe Hoogeland

Het verschil tussen de Begroting en werkelijkheid laat een nadelig resultaat zien van € 216.000 op de bedrijfsvoeringskosten (personeel, huisvesting, automatisering en administratiekosten). Omdat vorig jaar de samenvoeging van

de uitvoeringsadministratie van de uitkeringen heeft plaatsgevonden zouden nadelen op deze kostenplaats als voordelen zichtbaar moeten zijn op andere kostenplaatsen. Vanwege diverse doorbelastingen op de verschillende kostenplaatsen en complexe berekeningssystematieken hebben hiervoor geen bijstellingen plaatsgevonden op de Begroting.

OVERIGE OPMERKINGEN OVER DE DOORBELASTINGEN

Vanuit de kostenplaatsen hebben we in de Begroting lasten toegerekend aan investeringen en aan exploitatieopzetten. Door het toerekenen van apparaatskosten aan investeringen worden deze lasten via de kapitaallasten ten laste van het rekeningresultaat gebracht. Met het toerekenen van lasten aan de exploitatieopzetten zijn de kosten uit het resultaat gehaald. Deze zijn via kapitaalverstrekking in het resultaat van de betreffende grondexploitatie meegenomen.

Deze doorbelastingen zorgen dus voor een verlichting van het rekeningresultaat. In 2016 bestaan deze doorbelastingen in de Begroting uit € 236.000. De werkelijke toerekening is € 230.000. Dit geeft dus een nadeel in het rekeningresultaat van € 6.000.

9 WNT-verantwoording

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de (huidige) op de gemeente Eemsmond van toepassing zijnde regelgeving.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor gemeente Eemsmond is € 179.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	B.L. Meijer		Ir. H.Hoekstra	
Jaar	2016	2015	2016	2015
Functie	Gemeentesecretaris		Griffier	
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/3 1/4 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	0,889 1,0	0,889
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging				
Beloning	98.377	94.147	72.990	66.036
Belastbare onkostenvergoedingen	527	601	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	13.114	13.661	9.714	9.185
Totaal bezoldiging	112.018	108.409	82.704	75.221
Toepasselijk WNT-maximum	179.000	178.000	174.024	158.222

De toepasselijk WNT-maximumbedragen worden niet overschreden.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

10 Algemene dekkingsmiddelen

VOOR MUTATIES OP DE RESERVES

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	608.522	507.970	808.682
Baten	42.604.620	43.355.476	46.278.386
Saldo programma	41.996.098	42.847.506	45.469.704

Analyse van de afwijking tussen de Begroting na wijziging en de Rekening 2016

Hogere lasten dan begroot

- Tijdens het jaarafsluitingsproces is gebleken dat de voorziening voor dubieuze belastingdebiteuren ontoereikend was. Dit heeft geleid tot het doteren van een extra bedrag aan de voorziening van € 131.000. Hier was in de (bijgestelde) Begroting geen rekening mee gehouden.
- Ook bleek tijdens het jaarafsluitingsproces dat de gekozen methodiek rond het opnemen van de gereserveerde vakantierechten over juni tot en met december 2016 niet juist was. We hadden gekozen voor overheveling van budget naar 2017 (waar de extra uitbetaling van deze rechten plaats zal vinden) via de Reserve Jaarovergang. Dit had als last genomen moeten worden (en als schuld op de balans). Hiervoor heeft een correctie plaatsgevonden; de lasten van € 325.000 zijn onder Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien opgenomen.

Lagere lasten dan begroot

- In de primaire raming voor 2016 is rekening gehouden met een budget voor flexibele schil. Deze is niet volledig uitgeput (voordeel van € 49.600).
- In de rekening wordt rente toegerekend aan alle activa en via de kapitaallasten aan de verschillende programma's toegerekend. De toerekening van rente vindt plaats met behulp van de bij de Begroting berekende omslagrente. De omslagrente bij de rekening valt lager uit, waardoor er in principe minder toegerekend had kunnen worden. Dit verschil wordt geboekt op het product Saldi van kostenplaatsen en laat hierdoor binnen de Algemene Dekkingsmiddelen een voordeel zien van €106.000.

Hogere baten dan begroot

- Voor het jaar 2016 hebben we € 1.454.500 meer aan Algemene uitkering ontvangen dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door :
 - a. een uitkering om uitvoering te kunnen geven aan het scholenprogramma (versterkingsopgave schoolgebouwen). Dit budget (€ 1.692.847) dient voor het scholenprogramma

beschikbaar te blijven. Vandaar dat in de rekening wordt voorgesteld dit bedrag toe te voegen aan de nieuw te vormen Reserve Scholenprogramma ;

- b. extra middelen voor verhoogde asielinstroom vanuit een verrekening op basis van de werkelijke instroom in 2016 (€ 26.600);
 - c. een negatief effect vanuit een hogere correctie op de algemene uitkering (inkomensmaatstaf OZB) van € 220.300. Dit wordt veroorzaakt door hogere WOZ-waarden van een aantal grotere objecten dan was geraamd. (Hier staat een hogere OZB-baat tegenover.);
 - d. een lagere algemene uitkering (€ 44.700) door aanpassing van een aantal fysieke maatstaven en het aantal bijstandsontvangers.
- Ook heeft over de algemene uitkering van afgelopen jaren nog een aantal verrekeningen plaatsgevonden. Per saldo is sprake van een positief effect van € 95.000. Zo is de uitkeringsfactor voor 2015 definitief vastgesteld (positief effect van € 37.300), is de integratie-uitkering Wmo over 2015 bijgesteld (positief effect van € 13.300) en zijn de definitieve WOZ-waardes over 2014 vastgesteld (positief effect van € 44.500).
 - De opbrengsten OZB vallen € 1.098.400 hoger uit dan geraamd. Dit wordt met name veroorzaakt doordat voor 2016 hogere WOZ-waardes zijn opgelegd voor een aantal incurante objecten. (Zie ook de toelichting op de algemene uitkering.)
 - Het budget voor Beschermd Wonen wordt beschikbaar gesteld aan een centrumgemeente (Groningen). Omdat de centrumgemeente het budget beschermd wonen rechtstreeks ontvangt is geen bedrag in de begroting opgenomen. Er is sprake van een overschot op dit budget. Dit overschot wordt verdeeld over alle gemeenten, waardoor Eemsmond nog € 262.000 zal ontvangen. Hier hebben we in 2016 alvast rekening mee gehouden. Voor een toelichting verwijzen we naar de tekst Beschermd Wonen onder de programmatekst Economie en Maatschappij (hoofdstuk 2.4)

Overige verschillen

Het totaal verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op de Algemene dekkingsmiddelen (voor reservemutaties) bedraagt € 2.622.200 voordelig. Naast bovenstaande toegelichte afwijkingen resteert nog een verschil van € 12.700 nadelig. Dit bestaat uit afwijkingen kleiner dan € 20.000.

MUTATIES OP DE RESERVES

<i>Reserves</i>			
	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	1.010.230	7.451.140	7.456.126
Baten	1.818.987	7.801.904	7.674.523
Saldo programma	808.757	350.764	218.397

Analyse van de afwijking tussen de Begroting na wijziging en de Rekening 2016

Het totaal verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op de mutaties van reserves bedraagt € 132.400 nadelig.

De mutaties op reserves worden geboekt via het product Reserves naar de betreffende reserves (in de balans). Een onttrekking aan de reserve laat een baat zien op het product Reserves (en dus in het rekeningresultaat) en een toevoeging aan de reserve laat een last zien.

Bij het bepalen van de werkelijke onttrekking of toevoeging aan een bestemmingsreserve kijken we naar de werkelijke baten of lasten op het betreffende programma. Wordt er minder uitgegeven dan geraamd, dan wordt er ook minder onttrokken.

Voor de Algemene reserve is met ingang van dit jaar een iets andere werkwijze gekozen. De toevoegingen en onttrekkingen die we hier werkelijk boeken zijn gelijk aan de raming. Er is immers door de Raad al een besluit genomen over de inzet van de Algemene reserve (bij bijvoorbeeld de Begroting of een bestuursrapportage). Eventuele afwijkingen in de werkelijke uitgaven of baten onder de programma's maken deel uit van het uiteindelijke rekeningresultaat.

Hogere lasten dan begroot

- Conform de nota Reserves en Voorzieningen wordt een overschot op het geraamde resultaat (lagere verliesbijdrage) van Ability toegevoegd aan de Reserve WSW en een tekort (hogere verliesbijdrage) onttrokken. Het resultaat van Ability valt minder negatief uit dan begroot, waardoor onze toevoeging aan de Reserve WSW € 147.000 hoger uitvalt dan geraamd.

Lagere lasten dan begroot

- De gekozen methodiek rond het opnemen van de gereserveerde vakantierechten over juni tot en met december 2016 voldoet niet aan de BBV. We hadden gekozen voor overheveling van budget naar 2017 (waar de extra uitbetaling van deze rechten plaats zal vinden) via de Reserve Jaarovergang. De lasten hadden echter in 2016 genomen moeten worden (en als schuld op de balans). Hiervoor heeft een correctie plaatsgevonden; de lasten van € 325.000 zijn onder Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien opgenomen en de toevoeging aan de Reserve Jaarovergang is hierdoor vervallen.

Lagere baten dan begroot

- Aan de reserve personeelsbeleid worden lasten als gevolg van regelingen bij vertrek van personeel onttrokken. De werkelijke onttrekking valt lager uit dan geraamd, doordat één van de vertrokken medewerkers een tijdelijk dienstverband heeft gehad. Dit heeft een nadelig effect ten opzichte van de Begroting van € 18.700.
- Er is € 258.100 minder onttrokken aan de Algemene reserve dan begroot. Dit is het gevolg van lagere uitgaven op incidentele posten.

Overige verschillen

Het totaal verschil tussen Rekening en Begroting (na wijziging) op de reservemutaties bedraagt € 132.400 nadelig. Hiervan is in bovenstaande tekst het nadeel van € 98.800 verklaard. Het restant van € 33.600 zijn verschillen kleiner dan € 20.000.

NA MUTATIES OP DE RESERVES (ALG.DEKKINGSMIDD. / ONVOORZ. PLUS RESERVEMUTATIES)

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, na mutaties op reserves

	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lasten	1.618.752	7.959.110	8.264.808
Baten	44.423.607	51.157.380	53.952.909
Saldo programma	42.804.855	43.198.270	45.688.101

11 Staat verloop kapitaaluitgaven

Omschrijving	Nummer begrotingswijziging	Raming (incl. wijzigingen)	Ter beschikking per 01-01-16	In het jaar beschikbaar gesteld	Besteed in 2016	Overschrijding of onder-schrijding (-)	Nog beschikbaar einde boekjaar	Toelichting
Programma 1 Wonen & Gebiedszaken								
Startersleningen (2009)	0/09, 9/12, 24/12, 13/13	1.000.000	184.134	0	115.318	-68.816	68.816	Naar 2017
Programma 2 Demografie & Leefbaarheid								
Bouw Brede school (2013)	6/13	4.428.166	3.826.147		124.410	-3.701.737	3.701.737	Naar 2017
Boukemapark (2012)	0/12, 17/12, 253/13, 0/15	3.253.800	509.721		4.699	505.022	505.022	
" - bijdragen		-1.150.000	-250.000			-250.000	-250.000	
		2.103.800	259.721				255.022	Naar 2017
Programma 3 Bestuurszaken								
Tijdelijke voorzieningen brandweer (2013)	8/14	184.949	184.949		0	-184.949	184.949	Afsluiten
Programma 5 Infrastructuur & Milieu								
Fietspadenplan 2e fase (2010)	0/10, 17/11, 0/12, 0/14, 0/15 0/16	535.177	595.047		451.002	144.045	144.045	Naar 2017
Civiele constructies (2016)	0/16	183.600	183.600		65.766	117.834	117.834	Naar 2017
Vervanging openbare verlichting (2016)	0/16	228.600	228.600		3.674	224.926	224.926	Naar 2017
Spoorlijn Eemshaven (2012)	0/12, 0/13, 10/16	2.018.850	2.000.000	-2.000.000		0	0	Afgesloten
Vervanging openbare verlichting (2015)	0/15	121.771	100.243		62.590	-37.653	37.653	Naar 2017
Duurzaam veilig (2013)	0/13, 0/15	109.500	82.213		-506	-82.719	82.719	Naar 2017
Duurzaam veilig (2014)	0/14, 0/15, 0/16	152.400	152.400			-152.400	152.400	Naar 2017
Diverse beschoeiingen (2015)	0/15	246.577	58.743		56.747	-1.996	1.996	Afgerond
Kwaliteitsverbetering Noordpolderzijl (2007)	0/07	506.877	440.775		0	-440.775	440.775	
" - bijdragen	21/09	-310.084	-310.084		0	310.084	-310.084	
							130.691	Naar 2017
GWRP rioleringen mechanisch (2013)	0/13, 0/16	190.000	86.660		90.828	4.168	0	Afgerond
GWRP rioleringen overig (2013)	0/13	122.312	25.402		21.911	-3.491	3.491	Afgerond
GWRP rioleringen mechanisch (2015)	0/15	199.100	185.838		175.660	-10.178	10.178	Afgerond
GWRP rioleringen overig (2015)	0/15	101.550	100.798		94.880	-5.918	5.918	Afgerond
GWRP rioleringen vrijverval (2015)	0/15	704.200	129.789		87.438	-42.351	42.351	Naar 2017
Rioleringen mechanisch (2016)	0/16	208.850	208.850		41.669	-167.181	167.181	Naar 2017
Rioleringen overig (2016)	0/16	106.100	106.100		1.430	-104.670	104.670	Naar 2017
Rioleringen vrijverval (2016)	0/16	703.550	703.550		126.833	-576.717	576.717	Naar 2017
Voorbereiding krediet GWRP vrijverval (2017)	0/16	36.920	36.920		40.950	4.030	0	Afgerond
Voorbereiding krediet GWRP overig (2017)	0/16	8.450	8.450		0	-8.450	8.450	Afgerond
Maaigiek + maaikorf + blower (2014)	0/14	103.527	103.527		113.723	10.196	-10.196	Afgeond
Bladzuiger (2014)	0/14	31.980	31.980		0	-31.980	31.980	Naar 2017

Omschrijving	Nummer begrotingswijziging	Raming (incl. wijzigingen)	Ter beschikking per 01-01-16	In het jaar beschikbaar gesteld	Besteed in 2016	Overschrijding of onder-schrijding (-)	Nog beschikbaar einde boekjaar Toelichting
Trilwals (2015)	0/15, 13/16	27.389	27.389	-27.389	0	0	0 Afgerond
Sproeimachine (2015)	0/15	17.857	17.857		0	-17.857	17.857 Naar 2017
Tractor Gemeentebedrijf (2015)	0/15	63.275	63.275		68.847	5.572	0 Afgerond
Tractoren Gemeentebedrijf (2014)	0/14	92.404	72.515		72.416	-99	99 Afgerond Afvoeren/ wordt niet vervangen
Bulkwagen Gemeentebedrijf (2014)	0/14	27.500	27.500		0	-27.500	27.500 Naar 2017
Verduurz.verwarming gemeentehuis (2012)	12/13	129.400	36.827		21.671	-15.156	15.156 Naar 2017
Motorvoertuigen Gemeentebedrijf (2013)	0/13	202.577	50.395		58.950	8.555	0 Afgerond
Mob. Kraan, verlengstick, maaikorf (2016)	0/16	130.134	130.134		129.789	-345	345 Afgerond
Loc. Talmaweg: tractor (2016)	0/16	29.862	29.862		30.089	227	0 Afgerond
Loc. Talmaweg: houtversnipperaar (2016)	0/16	31.195	31.195		0	-31.195	31.195 Naar 2017
Aanschaf urnenmuren (2016)	5/16, 14/16	0	0	35.725	32.420	-3.305	3.305 Afgerond
Programma 6 Diensten & Ondersteuning							
Mobiele telefonie (2015)	0/15	48.000	12.156		3.974	-8.182	8.182 Naar 2017
Vervanging werkplek hardware (2016)	0/16	60.000	60.000		34.979	-25.021	25.021 Naar 2017
Verbetering netwerkverbinding Talmaweg (2016)	0/16	30.000	30.000		0	-30.000	30.000 Naar 2017
Update netwerk (2016)	0/16	35.000	35.000		10.319	-24.681	24.681 Naar 2017

12 Overige gegevens

12.1 SISA-bijlage

<div> Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties </div> <div> </div>								
SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017								
BZK	C7C	Investing stedelijke vernieuwing (ISV) II	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Cumulatieve bestedingen ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting afwijking
		Provinciale beschikking en/of verordening				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
		Project-gemeenten (SiSa tussen medeoverheden)						
			Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 01	Aard controle R Indicatonummer: C7C / 02	Aard controle R Indicatonummer: C7C / 03	Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 04	Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 05	Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 06
		1	2003-22624	€ 0	€ 0	€ 85.400	€ 381.430	
		2	2008-20450	€ 0	€ 0	€ 133.306	€ 0	
		Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording Ja/Nee	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen)	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen)	Activiteiten stedelijke vernieuwing	Activiteiten stedelijke vernieuwing	
				Afspraak	Realisatie	Toelichting afwijking	Toelichting afwijking	
				Alleen in te vullen na afloop project	Alleen in te vullen na afloop project	Alleen in te vullen na afloop project	Alleen in te vullen na afloop project	
			Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 07	Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 08	Aard controle D1 Indicatonummer: C7C / 09	Aard controle D1 Indicatonummer: C7C / 10	Aard controle n.v.t. Indicatonummer: C7C / 11	
		1	2003-22624	Nee				
		2	2008-20450	Nee				

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
		Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
		Gemeenten					
			Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 04	
			€ 158.780	€ 0	€ 0	€ 0	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	
			Aard controle n.v.t Indicatorenummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t Indicatorenummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatorenummer: D9 / 08	
		1					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

I&M	E6B	Bodemsanering (excl. Bedrijvenregeling) 2005-2009 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen of Wgr+ middelen	Besteding (jaar T) aan samenloop	Besteding (jaar T) exclusief samenloop	Aandeel provincie in de besteding (jaar T) na aftrek van de lasten van samenloop	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen of Wgr+ middelen tot en met (jaar T)
		Tussen provincie en gemeenten afgesloten convenanten/overeenkomsten voor onderzoek en sanering van ernstig verontreinigde locaties						
		Gemeenten (SiSa tussen medeoverheden)						
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 06
			1 2010-38814	€ 750	€ 0	€ 750	€ 750	€ 144.680
			2 2012-12594	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding aan samenloop tot en met (jaar T)	Cumulatieve besteding exclusief samenloop tot en met (jaar T)	Cumulatief aandeel provincie in de besteding na aftrek van de lasten van samenloop tot en met (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	Toelichting
				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 10	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 12
			1 2010-38814	€ 0	€ 298.336	€ 143.930	Nee	Project dient in samenhang te worden gezien met C7C (2008-20450) en E6B (2012-12594)
			2 2012-12594	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Project dient in samenhang te worden gezien met C7C (2008-20450) en E6B (2010-38814)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2016	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 06
		Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	€ 5.787.108	€ 228.327	€ 296.249	€ 0	€ 61.455	€ 484
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatonummer: G2 / 11	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatonummer: G2 / 12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 59.189	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2016	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatonummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatonummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatonummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatonummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatonummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatonummer: G3 / 06
			€ 88.523	€ 0	€ 3.297	€ 6.133	€ 15.658	€ 0
		Besluit	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatonummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatonummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatonummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

GRO	GRO2C	Verkeer en vervoer	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen	Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 01	Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 02	De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen Aard controle R Indicatorenummer: GRO2C / 03	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen Aard controle R Indicatorenummer: GRO2C / 04	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 05	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 06
		1 2016-68679	Kopie beschikingsnummer	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
			Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 07	Aard controle R Indicatorenummer: GRO2C / 08	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen Aard controle R Indicatorenummer: GRO2C / 09	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 10	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatorenummer: GRO2C / 11	
		1 2016-68679		€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

12.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

13 Bestemming resultaat en aanvullende voorstellen

Bestemming rekeningresultaat 2016

Het resultaat van de Jaarrekening 2016 is € 3.555.563 voordelig. Wij stellen u voor dit rekeningsaldo als volgt te bestemmen.

- Vorming van een nieuwe reserve Scholenprogramma en storting € 1.692.847 in deze bestemmingsreserve.
- Storting van € 687.188 in de reserve Lokale Woon-en Leefbaarheidsplannen.
- Vorming van een nieuwe reserve OZB en storting van € 600.000 in deze bestemmingsreserve.
- Vorming van een nieuwe reserve Koppelkansen Aardbevingsschade en storting van € 500.000 in deze bestemmingsreserve.
- Storting van € 75.528 in de reserve Decentralisaties.

Reserve Scholenprogramma

In 2016 is een aanvullende uitkering ontvangen om uitvoering te kunnen geven aan het scholenprogramma (versterkingsopgave schoolgebouwen). Dit budget (€ 1.692.847) dient voor het scholenprogramma beschikbaar te blijven. Vandaar dat in de rekening wordt voorgesteld dit bedrag toe te voegen aan de nieuw te vormen Reserve Scholenprogramma.

Reserve Lokale Woon-en Leefbaarheidsplannen

Voorgesteld wordt om € 687.188 te storten in de reserve Lokale Woon-en Leefbaarheidsplannen. Deze reserve is ingesteld voor de kosten voor het verbeteren van de leefbaarheid in de dorpen.

Reserve OZB

In 2016 zijn extra OZB opbrengsten gerealiseerd in verband met areaal uitbreiding in de Eemshaven. Areaaluitbreidingen in de gemeente leveren extra structurele opbrengsten op. Echter in verband met onzekerheden en te verwachten waarde fluctuaties van de energiecentrales in de Eemshaven dient naast areaaluitbreiding, wat extra waarde oplevert, rekening gehouden te worden met waardedalingen de komende jaren. Dit betekent dat er een financieel kader nodig is om mogelijke fluctuaties van niet reguliere waardeontwikkelingen te kunnen opvangen. Gelet op de grilligheid van de energiemarkt en de effecten daarvan op de OZB opbrengsten kunnen eventuele aanvullende negatieve effecten, naast het voorzichtig ramen van waardeontwikkeling, opgevangen worden met een OZB-reserve.

Voorgesteld wordt om een OZB reserve te vormen met een omvang van € 597.000 om fluctuaties in waardeontwikkeling van de energiecentrales te kunnen opvangen.

De omvang bepaling van de OZB reserve nader overeen te komen met de behandeling van de begroting 2018.

Reserve Koppelkansen aardbevingsschade

De gemeente heeft de mogelijkheid om investeringen in onderdelen van de gemeente te combineren. Door gevolgen van aardbevingen zijn er investeringen, bijvoorbeeld in de openbare ruimte, die eerder moeten plaatsvinden dan gepland. Op dit moment wordt onderzocht welke koppelkansen er liggen, verbonden aan de versterkingsopgave in een aantal dorpen. Vooruitlopend hierop wordt voorgesteld een nieuwe reserve te vormen en daar een bedrag voor te reserveren. De omvang bepaling van deze reserve nader overeen te komen met de behandeling van de begroting 2018.

Reserve decentralisaties

In de december rapportage is een verwacht overschot op het sociaal domein gepresenteerd. Dit overschot is geraamd op € 990.300 en in een begrotingswijziging vastgesteld. Afgelopen jaar is gebleken dat het overschot op de Wmo € 1.489.826 is (inclusief een resultaat van € 262.262 betreffende Beschermd Wonen) en een tekort op Jeugd van € 423.998. In totaal € 1.065.828. Het begrote overschot van € 990.300 is conform de begroting gestort in de reserve decentralisaties. Doel van de reserve is om financiële tekorten bij de uitvoering van de decentralisaties in de toekomst te dekken. Er worden gelden aan deze reserve toegevoegd wanneer de inkomsten van het Rijk hoger zijn dan de uitgaven die toe te rekenen zijn aan de decentralisaties. Het aanvullende overschot van € 75.528 wordt voorgesteld te storten in de reserve decentralisatie.

Aanvullende voorstellen

Aanvullend op de toevoeging van het positieve rekening resultaat worden onderstaande voorstellen gedaan betreffende een aantal reserves.

Reserve personeel

De lasten van voormalig personeel zijn in 2016 overschreden met € 43.081. Abusievelijk is dit in de begroting niet ten laste van de reserve personeel gebracht. In deze rekening wordt voorgesteld dit alsnog ten laste van de reserve personeel te brengen.

Reserve jaarovergang

Het jaarrekeningresultaat is mede tot stand gekomen door een per saldo te hoge toevoeging aan de reserve jaarovergang van € 45.425. Hieronder staat de specificatie weergegeven:

	Te veel naar RJO; vrijval naar AR	Te weinig naar RJO; aanvullen vanuit AR
Verhuiskosten brandweer	74.000	
Budget Huishoudelijke Toeslag	24.900	
Kapitaallast investering Boukemapark	1.467	
Bestemmingsplannen/bestemmingsplan Eemshaven		54.942
	100.367	54.942
Per saldo	45.425	

Voorgesteld wordt dit in 2017 te corrigeren ten gunste van de Algemene

reserve.

De digitalisering van het archief en extra inzet op zaakgericht werken hebben vertraging opgelopen. Abusievelijk is het restantbudget van € 57.454 bij de decemberrapportage niet overgeheveld naar 2017. Voorgesteld wordt dit restantbedrag € 57.454 bij de rekening alsnog over te hevelen via de reserve jaarovergang naar 2017.

In de Begroting 2016 is voor de gaswinningsproblematiek rekening gehouden met uitgaven voor het verstrekken van vergunningen. Deze lasten zijn in 2016 niet gemaakt. Voorgesteld wordt om dit overschot (€ 30.000) bij de rekening alsnog over te hevelen via de reserve jaarovergang naar 2017.

Gevolgen van de Rekening 2016 en de Begroting 2017 op de stand van de Algemene Reserve

Overzicht algemene reserve 2016

- na besluitvorming bestemming resultaat	€ 7.437.728
--	-------------

Begrotingswijziging in 2017 'gevolgen Jaarrekening 2016'

- Lasten voormalig personeel, reserve personeel t.g.v. AR	€ 43.081
- Correctie op RJO t.g.v. AR	€ 45.425
- Overhevelen budget archief t.l.v.AR	€ -57.454
- Overhevelen budget vergunningen t.l.v.AR	€ -30.000
- Stand Algemene reserve	€ 7.438.780

Betekenis gebruikte afkortingen

APV	→ Algemene Plaatselijke Verordening
AR	→ Algemene Reserve
AWBZ	→ Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BA	→ Basis Administratie
BBV	→ Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	→ Bijstand Besluit Zelfstandigen
BGT	→ Basisregistratie Grootchalige Topografie
BIBOB	→ Bevordering Integriteitsbeoordelingen Openbaar Bestuur
BMW(E)	→ Bedum Marne Winsum (Eemsmond)
BNG	→ Bank voor Nederlandse Gemeenten
BO	→ Bestuurlijk Overleg
BTW	→ Belasting toegevoegde waarde
BUIG	→ Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
B&W	→ Burgermeester & Wethouders
CBS	→ Centraal Bureau voor de Statistiek
Cbs	→ Christelijke basisschool
CJG (NG)	→ Centrum voor Jeugd & Gezin (Noord-Groningen)
Coelo	→ Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden
DAL	→ Delfzijl, Appingedam, Loppersum
DEAL	→ Delfzijl Eemsmond Appingedam Loppersum
DHW	→ Drank en Horeca Wet
EZ	→ Economische Zaken
FTE	→ Full Time Eenheid
GBA	→ Gemeentelijke Basis Administratie
GFT	→ Groente-, Fruit- Tuinafval
GGD	→ Geestelijke Gezondheid Dienst
GR	→ Gemeenschappelijke Regeling
G(W)RP	→ Gemeentelijk (Water-) en rioleringsplan
HHC	→ Het Hogeland College
HO	→ Huishoudelijke Ondersteuning
IAU	→ Incidentele Aanvullende Uitkering
IBA	→ Individuele Behandeling Afvalwater
IBT	→ Inter Bestuurlijk Toezicht
ICT	→ Informatie Communicatie Technologie
IMP	→ Integraal Management Plan
ISV	→ Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IT	→ Informatie Technologie
IVB	→ Integraal Veiligheids Beleid
KCC	→ Klant Contact Centrum
MER	→ Milieu effect rapportage
MKB	→ Midden en Klein Bedrijf
MT	→ Management Team
NAM	→ Nederlandse Aardolie Maatschappij
NCG	→ Nationaal Coördinator Groningen
NIEGG	→ Niet In Exploitatie Genomen Gronden
NV	→ Naamloze Vennootschap

NZV	→ Noorderzijlvest (Waterschap)
OBS	→ Openbare Basis School
OZB	→ Onroerende Zaak Belasting
P&C	→ Planning & Control
PGB	→ Persoons Gebonden Budget
P&O	→ Personeel & Organisatie
PRW	→ Programma Rijke Waddenzee
RCR	→ Rijkscoördinatie Regeling
RJO	→ Reserve Jaar Overgang
ROC	→ Regionaal Opleidings Centrum
RWB	→ Rationeel Wegbeheer
SISA	→ Single Information Single Audit
SoZa	→ Sociale Zaken
SUW	→ Stichting Uithuizer Woningbouw
SVB	→ Sociale Verzekerings Bank
SZW	→ Sociale Zaken & Werkgelegenheid
TOP	→ Toeristische Opstap Punt
UVP	→ Uitvoeringsprogramma
UWV	→ Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VGG	→ Vereniging Groninger Gemeenten
VKB	→ Volks Krediet Bank
VNG	→ Vereniging Nederlandse Gemeenten
VRG	→ Veiligheids Regio Groningen
VTH	→ Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVV	→ Vereniging Vreemdelingen Verkeer
WABO	→ Wet Algemene Bepaling Omgevingsrecht
Wet Fido	→ Wet Financiering decentrale overheden
WLP	→ Woon & Leefbaarheid Plan
WMO	→ Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	→ Waardering Onroerende Zaken
WSW	→ Wet Sociale Werkvoorziening
WWB	→ Wet Werk en Bijstand